

m:
agazin

ZIMA 2021.
BROJ 31
IZDANJE ZA BiH
BESPLATAN PRIMJERAK

TEMA BROJA
**Društveno
odgovorno
poslovanje
je IN**

BUDITE
NADAHNUTI,
BUDITE NOVI
**Huawei
Nova 9**

INTERVJU
**Marko
Maksimović**

BLACK SHARK
— GAME IS REAL —

BLACK SHARK 4

Nova era
gaminga

m:tel

IMATE PRIJATELJE

03

10 STRANE ZA EKRANE

Birajte m:tel IPTV -
biće vam ugodnije

14 ZVIJEZDA PONUDE

Budite nadahnuti,
budite novi

21 DNEVNIK PRIJATELJSTVA

Konkurs za m:stipendije
i ove godine

POSLOVNI SVIJET

25

44 SVJETSKI DOGAĐAJ

EXPO DUBAI 2020

48 BRENDOVI KOJIMA VJERUJEMO

Čudesan sam po sebi
Honor 50

54 TESTIRAMO

Xiaomi 11T

S DRUGE STRANE

65

66 U DOBROM DRUŠTVU

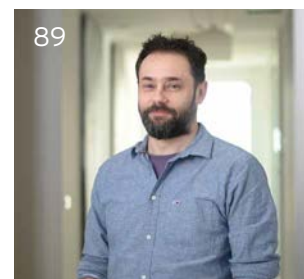
Srđan Sekulić

85 U ROMINGU

Prag

89 INTERVJU MOBILNIM

Dejan Šijuk

m:agazin

Evo, već 31. put vas pozdravljamo na prvim stranicama našeg i vašeg m:agazina!

Iz broja u broj naš entuzijizam je sve veći, želja za lijepim temama sve jača, a ideja da činimo nešto dobro sve jasnija. Ostaje nam samo da vjerujemo kako smo upravo u vama, našim čitaocima, pronašli onu drugu stranu ove medalje, jer samo zajedno možemo na kraju kreirati nešto vrijedno.

I ovaj put s vama smo podijelili priče o uspješnim, mladim ljudima iz naše okoline, onima koji ovaj svijet čine boljim i ugodnijim mjestom za život. Tu su neke nezaobilazne teme o tehnologiji, njenom napretku, sjajnim uređajima, o tome šta nam donosi novo sutra...

Putovaćemo i ovaj put, jer svi dobro znamo da nas upravo pisana riječ može odvesti u svaki kutak svijeta i otvoriti nebrojene mogućnosti da upoznamo nove ljude, krajeve, običaje... I da na svakom tom putovanju iznova upoznamo sebe.

Ispraćamo još jednu poprilično izazovnu godinu, pomiješanih emocija. Uz nadu da će sljedeća biti zdravija, uspješnija i radosnija, želimo vam srećne praznike!

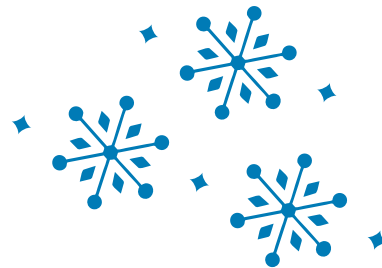
A sada, brzo topli čaj u ruke, pod dekiću i uživajte u novom m:agazinu!

m:tim

IMPRESUM

ZIMA 2021.
BROJ 31
IZDANJE ZA BiH
BESPLATAN PRIMJERAK

IZDAVAČ: Mtel a.d. Banjaluka

ZA IZDAVAČA: generalni direktor dr Jelena Trivan, izvršni direktor za marketing i prodaju Milosav Parezanović
m:agazin TIM: Milica Kondić, Sandra Stanić, Željka Milinović, Jelena Maksimović, Vesna Rodić, Andrea Lazić, Vlatka Repac
U OVOM BROJU ZA m:agazin PIŠU: Jelena Maksimović, Predrag Laketa, Milica Kondić, Sandra Stanić, Srđan Bjelić, Mirela Mustafić, Danijela Marinković Orlić, Darko Bajić, Tanja Jurić, Biljana Milić, Dijana Gajić, Aleksandra Škrbić, Jelena Pralica, Zoran Šišić

LEKTOR: Saša Četojević

DIZAJN: Sanda Arsenić / Aquarius

PRELOM I PRIPREMA: Sanda Arsenić / Aquarius

KORICA: Aleksandar Živanić

FOTOGRAFIJE: Shutterstock, Getty Images

ADRESA REDAKCIJE: Vuka Karadžića 2, 78 000 Banjaluka // **TELEFON:** 051/240-875, 240-250 // **FAX:** 051/216-110

E-MAIL: magazin@mtel.ba // **WEB:** mtel.ba

ŠTAMPA: Compex d.o.o, Braće Pišteljića 1, 78 000 Banjaluka

TIRAŽ: 3.000

IZLAZI KVARTALNO

PRETPLATA

m:

IMATE PRIJATELJE

NOVO

NOVE PRETPLATA TARIFE

**BESKRAJNO
DOBRA PRIČA!**

m:tel *imate prijatelje!*

NUDIMO VAM

BESKRAJNO DOBRA PRIČA

*Otkrijte svijet novih m:tel Pretplata
tarifa*

PIŠE: JELENA MAKSIMOVIĆ

Ove zime kompanija m:tel svojim korisnicima predstavlja potpuno nove Pretplata tarife. Otkrijte svijet čarobnih tarifa koje ruše limite i pokreću priče bez ograničenja. Svijet skrojen po mjeri svih generacija, u kojem neograničeni pozivi i mobilni internet nisu bonusi već prilika za još više druženja sa najmilijima.

Predstavljamo vam beskrajno dobru priču kroz nove m:tel postpaid tarife: Start, Plus, Plus NET, Top, Max i Premium. Neka vam ova zima donese još više toplih riječi koje griju srca u beskrajno dobroj priči!

Za više informacija o novim postpaid tarifama posjetite www.mtel.ba ili pozovite 0800 50 000.

START TARIFA

120 minuta

razgovora prema svim mrežama u BiH i u regionu Zapadnog Balkana

120 SMS

prema svim mrežama u BiH i u regionu Zapadnog Balkana (od čega maks. 100 SMS u regionu Zapadnog Balkana)

3 GB

mobilnog interneta u m:tel mreži i regionu Zapadnog Balkana

~~22,00 KM~~
14,00 KM

PLUS TARIFA

Neograničeni*

razgovori prema svim mrežama u BiH i u regionu Zapadnog Balkana

Neograničen*

SMS prema svim mrežama u BiH i 100 SMS u regionu Zapadnog Balkana

5 GB

mobilnog interneta u m:tel mreži i regionu Zapadnog Balkana

~~33,00 KM~~
25,00 KM

PLUS NET TARIFA

120 minuta

razgovora prema svim mrežama u BiH i u regionu Zapadnog Balkana

Neograničen*

SMS prema svim mrežama u BiH i 100 SMS u regionu Zapadnog Balkana

25 GB

mobilnog interneta u m:tel mreži i regionu Zapadnog Balkana

~~33,00 KM~~
25,00 KM

TOP TARIFA

Neograničeni*

razgovori prema svim mrežama u BiH i u regionu Zapadnog Balkana

Neograničen*

SMS prema svim mrežama u BiH i 100 SMS u regionu Zapadnog Balkana

25 GB

mobilnog interneta u m:tel mreži i regionu Zapadnog Balkana

~~45,00 KM~~
36,00 KM

MAX TARIFA

Neograničeni*

razgovori prema svim mrežama u BiH i u regionu Zapadnog Balkana

Neograničen*

SMS prema svim mrežama u BiH i 100 SMS u regionu Zapadnog Balkana

50 GB

mobilnog interneta u m:tel mreži i regionu Zapadnog Balkana

~~80,00 KM~~
64,00 KM

PREMIUM TARIFA

Neograničeni*

razgovori prema svim mrežama u BiH i u regionu Zapadnog Balkana

Neograničen*

SMS prema svim mrežama u BiH i 100 SMS u regionu Zapadnog Balkana

100 GB

mobilnog interneta u m:tel mreži i regionu Zapadnog Balkana

175,50 KM

OnePlus
Nord N10 5G

Be like...whoa.

NUDIMO VAM

POKRENITE DEEZER I UPOTPUNITE PRAZNIKE NAJBOLJOM MUZIKOM

 deezer

PIŠE: JELENA MAKSIMOVIĆ

Besplatna usluga prvih mjesec dana od prve aktivacije za m:tel korisnike i svaki mjesec poklon 10 GB mobilnog interneta za Deezer saobraćaj

Omiljeni praznični „soundtrack“ ovih dana može da vas prati na svakom vašem koraku. Slušajte muziku bilo kada i bilo gdje putem mobilnog uređaja i aplikacije Deezer. Čak i kada nemate pristup internetu, omiljene pjesme su vam uvijek dostupne u oflajn režimu rada.

Deezer je aplikacija koja omogućava onlajn i oflajn slušanje muzike iz baze od 73 miliona pjesama iz internacionalnog, lokalnog, kao i regionalnih kataloga. Aplikacija je namijenjena za privatne m:tel korisnike (osim za korisnike Dopuna usluge) i može se koristiti na mobilnim uređajima (mobilnom telefonu, tabletu i računaru).

Cijena Deezer usluge za korisnike kompanije m:tel, nakon prvih mjesec dana korištenja, iznosi svega 8,90 KM mjesečno, a podsjećamo da rezidencijalni m:tel korisnici mobilne telefonije svaki mjesec dobijaju 10 GB interneta za gotovo neograničeno uživanje u muzici bez prekida i bez reklama.

Prijavite se za uslugu Deezer putem portala moj.mtel.ba ili aplikacije Moj m:tel, slušajte ono što želite i uživajte u vlastitoj kolekciji muzike prilagođene samo za vaše uši.

NUDIMO VAM

m:SAT ^{tv}

Gledaj sve, bilo gdje!

PIŠE: MILICA KONDIĆ

Najpovoljniji TV paketi u BiH

Iz naše kompanije stižu odlične vijesti, od sada bilo gdje u Bosni i Hercegovini možete objediniti m:SAT - m:tel satelitsku televiziju, internet te fiksnu ili mobilnu telefoniju u paket po vašoj mjeri.

Uz slogan „Gledaj sve, bilo gdje!“ uživajte u najboljem TV sadržaju, a istovremeno surfujte internetom, koristite fiksnu ili mobilnu telefoniju bilo gdje... na selu, vikendici ili u bilo kom gradu u Bosni i Hercegovini.

Paketi m:tel satelitske televizije m:SAT mogu da sadrže dvije ili tri usluge u zavisnosti od vaših potreba.

A ukoliko se odlučite za bilo koji m:SAT paket u narednom periodu:

- uživacete u najboljoj usluzi za samo **0,99 KM mjesečno prvih šest mjeseci**;
- oprema i montaža satelitske **TV antene koštaće vas svega 0,99 KM**;
- a dodatno ostvarujete pravo na dva **besplatna TV priključka pri sklapanju ugovora**.

m:tel duo paketi:

Satelitska TV + internet

Satelitska TV + fiksna telefonija

Satelitska TV + mobilna telefonija

*m:tel trio paket: Satelitska TV + internet
+ mobilna telefonija.*

Zahvaljujući m:SAT paketima, možete da uživete u više od 150 TV kanala, ali i da pratite najbolje sportske sadržaje kao što su Liga šampiona, Liga Evrope, francuska Liga 1, španska Primera, italijanska Serija A, a od sada i da surfujete internetom i telefonirate po najpovoljnijim cijenama.

Više informacija o m:SAT paketima potražite na www.mtel.ba ili besplatno pozovite 0 800 50 905.

Stigli su paketi za sve, bilo gdje!

NUDIMO VAM

VIŠE REZOLUCIJE, DVA EKRA NA, VIŠE ZABAVE

- GOPRO HERO 9 BLACK
KAMERA

PIŠE: DARKO BAJIĆ

Zabilježite nezaboravne trenutke vrhunskom akcionom kamerom iz m:tel ponude

Akciona kamera GoPro HERO 9 Black postavila je nove standarde za snimanje dinamičnih scena i donijela značajna poboljšanja u gotovo svakom aspektu.

Sa ovim modelom ništa nije prepušteno slučaju, HERO 9 Black nudi 5K video-zapise i fotografije od 20 MP. Veoma mali broj uređaja ili usluga za strimovanje podržava bilo šta preko 4K, ali dodatni pikseli znače da možete da kropujete video i da opet imate 4K snimak. Uz veliko vidno polje GoPro kamere, to daje velike mogućnosti pri obradi snimljenog video-sadržaja. Iz 5K video-zapisa mogu se dobiti i vrhunske fotografije, jer svaki frejm ima 14,7 MP.

GoPro HERO 9 Black dolazi sa dugo očekivanim dvostrukim ekranom, prednjim u boji, na kojem se možete vidjeti prilikom snimanja, i poledinskim koji je osjetljiv na dodir i ima opciju zumiranja koja zadržava kvalitet snimka.

Prvi put sa HERO 9 Black kamerom korisnicima je na raspolaganju i prednji ekran kako bi lakše postavili željeni okvir i bolje upravljali snimanjem.

GoPro HERO 9 Black ostaje vodootporna i do 10 metara dubine, a radi bolje funkcionalnosti dugmići na kameri su veći.

Iako su nadogradnje hardvera dobrodošle, većina onoga što je zaista uzbudljivo u HERO 9 Black kameri leži u

softveru, a neke opcije zaslužuju posebno da se spomenu.

Ako ste ikada poželjeli da napravite fotografiju izlaska sunca, ali mrzite rano buđenje, onda je planirano snimanje prava stvar. Zakažite vrijeme u koje želite započeti snimanje. Takođe, možete odabrati i vremensko trajanje koliko želite da kamera snima.

Još jedna važna opcija HiperSmooth u verziji 3.0 je tu da smanji treskanje foto-aparata čak i pri veoma nemirnim uslovima. Stabilizacija slike je još bolja, snimljeni video izgledaće filmski profesionalno, jer HiperSmooth 3.0 zaista stvara nevjerovatno glatke snimke.

HERO 9 Black snima do 240 slika u sekundi za nevjerovatnih 8x slo-mo. Uz LiveBurst zabilježite 1,5 sekundi prije i nakon slikanja, a zatim pronađite najbolju fotografiju ili kratki video.

GoPro HERO 9 Black je vrhunska kamera za prave avanture, koje ćete gledanjem ponovo doživjeti. Kameru potražite u m:tel ponudi na 12 mjesečnih rata u okviru paketa integrisanih usluga.

Više detalja o ponudi saznajte besplatnim pozivom na 0800 50 000 ili putem sajta www.mtel.ba.

STRANE ZA EKRANE

BIRAJTE M:TEL IPTV – BIĆE VAM UGODNIJE

PRIPREMILI: PREDRAG LAKETA I MIRELA H. MUSTAFIĆ

HBO

KONJ IZ SNOVA

Film „Konj iz snova“ je istinita priča o Drim Alajans, trkačkom konju konobarice iz malog grada Džen Vouks. Sa malo novca i bez iskustva, Džen uspijeva da ubijedi komšije da ulože svoje skromne zarade u odgajanje Drim i njenu pripremu za elitna takmičenja. TV HBO

Pogledajte inspirativnu, istinitu priču

o Drim Alajans, trkačkom konju konobarice iz malog grada Džen Vouks (Toni Kolet). Sa vrlo malo novca i bez iskustva, Džen uspijeva da ubijedi komšije da ulože svoje skromne zarade u odgajanje Drim i njenu pripremu za elitna takmičenja. Njihovo ulaganje će se isplatiti kada Drim počne da pobjeđuje i postane bastion nade u njihovoj siromašnoj zajednici. U filmu glumi i Dejmiyan Luis.

HBO 2

GORDOST I PREDRASUDE

TV HBO 2 preporučuje nam film „Gordost i predrasude“. Varnice lete kad se živahna Elizabet Benet upozna sa neoženjenim, bogatim i ponosnim gospodinom Darsijem, koji se nerado zaljubljuje u ženu iz niže klase. Hoće li svako od njih uspjeti da prevaziđe svoj ponos i predrasude?

U ovoj adaptaciji čuvenog romana Džejn Ostina, Elizabet Benet (Kira Najtli) živi sa majkom, ocem i sestrom na selu u Engleskoj. Kao najstarija kćerka, ona je pod velikim pritiskom roditelja da se što prije

uda. Kada rječitu Elizabet upoznaju sa zgodnim gospodinom Darsijem (Metju Mekfadin) iz više klase, varnice lete na sve strane. Iako postoji očigledna privlačnost između njih dvoje, Darsijeva pretjerano uzdržana priroda ugrožava njihov odnos.

CINEMAX ČAROBNA NOĆ

Mirno božićno veče prekinuto je upadom lopova u kuću. Ono na šta on nije računao je kćerkica koja misli da je on Djed Mraz, pa traži od njega da joj ispuni božićne želje. Ovo je, u najkraćem, scenario filma „Čarobna noć“, na TV CINEMAX

Nerijetko se pojavi film koji nas navede na to da poželimo ponovo da se pretvorimo u dijete i uživamo u ukusu Božića. Ovo nije takav film. Mirno božićno veče je prekinuto kad lopov provali u vilu. Kad ga kćerkica porodice pomiješa sa Djedom Mrazom i zatraži da joj ispuni njenu božićnu želju, on će morati da izvede čudo da bi se iskupio za tajne iz prošlosti.

CINEMAX 2 ANONIMUS

Fenomenalan scenario, briljantna režija, političke intrige – u najkraćem, to je lična karta filma

„Anonimus“, koji možete pogledati na TV CINEMAX 2

Smješten u politički turbulentnu elizabetansku Englesku, film „Anonimus“ bavi se pitanjem koje već vijekovima intrigira akademske i briljantne umove - od Marka Tvena, preko Čarlsa Dikensa i Henrija Džejmsa, do Sigmunda Frojda - ko je bio autor drama pripisanih Vilijamu Šekspiru?

Stručnjaci su vodili rasprave, napisali brojne knjige, a mnogi učenici ljudi posvetili su svoje živote cilju da zaštite, odnosno da raskrinkaju teorije o tome ko je autor najpoznatijih djela iz engleske književnosti. Film „Anonimus“ nudi jedan mogući odgovor, fokusirajući se na vrijeme kada su opasne političke intrige, javne romanse na dvoru i zavjere pohlepnih plemića gladnih moći bile razotkrivane na prilično neočekivanom mjestu - londonskoj pozornici.

Sve filmove i serije iz ponude m:tel IPTV-ja pronađite u nekoj od m:tel videoteka.

STRANE ZA EKRANE

SERIJA

AZBUKA NAŠEG ŽIVOTA

Ukoliko volite djela književnice Mirjane Bobić Mojsilović, ovu dramsku seriju ne smijete propustiti, jer je nastala prema motivima popularnih romana „Azbuk mog života“ i „Muška azbuka“.

U središtu intrigantne, zabavne, ali na momente i teške i tragikomične priče je urbana beogradska porodica i bračni par Popović. Iza Vesne i Uroša

je 25 godina zajedničkog života, u koji su iz mladalačke zanesenosti i strasti ušli nošeni studentskom ljubavlju, željni boljeg sutra i uspjeha u trivijalnom društvu u kojem je sve dozvoljeno da bi se došlo do statusa, karijere i novca. Ipak, četvrt vijeka kasnije, nakon što su stekli sva materijalna dobra, dok im se djeca školuju u inostranstvu, ova naizgled idealna porodica počinje da se raspada. Vesna i Uroš tada shvataju da su u borbi za materijalno - izgubili

sebe. Takvi, poraženi i posramljeni, tumaraju kroz ljubavne avanture, prevare, laži, samoću, grižu savjesti i krizu sopstvenih identiteta.

Priča prati paralelno žensku i mušku stranu. Kroz dinamičnu radnju, česte flešbekove, koji nam dočaravaju drugačiju, onu prošlu dimenziju njihove životne priče, zatim kroz voice-over naraciju koja obogaćuje dramu ličnim doživljajima glavnih likova, serija nam donosi iskrenu priču o veoma aktuelnim društvenim pojavama - o krizi porodice i međuljudskih odnosa, krizi srednjih godina, krizi našeg društva, krizi identiteta. Ispričana kroz sudbinu jednog bračnog para, ovo je zapravo priča o svima nama, o modernim porodicama, o epidemiji razvoda, o usamljenosti savremenog čovjeka. „Azbuk našeg života“ je priča o ljubavi, o promašenim životima, o razočaranju, o otrežnjenju i pokajanju, o pokušaju da se uhvati makar djelić proćerdane sreće.

Uloge tumače:

Aleksandra Janković, Jadran Malković, Miona Marković, Đorđe Mišina, Isidora Simijonović, Nebojša Milovanović, Jovana Stipičić, Anđelka Prpić, Anastasia Mandić...

SERIJA

JUNACI NAŠEG DOBA II

Kako će proći novouspostavljena karijera Čičkove supruge Maje i koliko ona za svoj uspjeh duguje čika Peri, šta će biti sa Olginim romanom, ko je u stvari glavni junak njene knjige i koje su prirode njeni odnosi sa izdavačem Bojanićem - sve su to pitanja na koje ćemo dobiti odgovor u drugoj sezoni serije „Junaci našeg doba“.

Veliki novac je promijenio ponašanje Vručka, poremetio odnose u porodici, a da li će mu donijeti sreću ili katastrofu, pratimo u nastavku serije. Da li će uspjeti sinu svoje sestre Alke da obezbijedi novčanu

podršku od strane Špica i njegovog ujaka Žitomira ili će se sve završiti katastrofalno, saznajte kraj malih ekrana na Superstar TV-u.

Uloge tumače:

Igor Đorđević, Mina Lazarević, Nenad Jezdić, Branko Cvejić, Svetlana Bojković, Vojin Četković, Isidora Građanin, Rade Maričić, Isidora Janković i mnogi drugi.

MUZIKA

BESA II

Druga sezona serije „Besa“ nastavlja se tri godine kasnije pošto je Uroš Perić primio posljednji zadatak od šefa albanske mafije Dardana Beriše:

da ubije inspektora Petrita Kocija kako bi iskupio sopstveni život. Uroš Perić i njegova porodica nalaze se na potpuno neočekivanom mjestu, dok su šef mafije Dardan Beriša i inspektor Interpola Petrit Koci smješteni u neočekivane zaplete i situacije. Uprkos očevoj zabrani, Driton Beriša, željan osвете, vraća se u Ulcinj i pokreće niz događaja koji će nametnuti dilemu da li je uvijek moguće održati datu riječ i zaštititi porodicu.

Uloge tumače:

Radivoje Bukvić, Arben Bajraktaraj, Miloš Timotijević, Lana Barić, Hana Selimović, Milan Marić, Milica Gojković i mnogi drugi.

ZVIJEZDA PONUDE

BUDITE NADAHNUTI, BUDITE NOVI

HUAWEI NOVA 9

Doživite novu viziju fotografija sa vrhunskim telefonom iz m:tel ponude

---

PRIPREMIO: DARKO BAJIĆ

Sa Huawei Nova 9 telefonom istaknite se savršeno elegantnim dizajnom i obezbijedite vrhunske fotografije koje naprosto oživljavaju na velikom ekranu sa preko milijardu boja i visokim kontrastom.

Huawei Nova 9 otkriva nove mogućnosti u fotografisanju sa 50 MP ultra vision kamerom i velikim sensorom za 40% više unosa svjetlosti.

Ugrađena vještačka inteligencija obezbjeđuje veći broj piksela i kristalno jasne fotografije kad god poželite.

Zahvaljujući prednjoj kameri visoke rezolucije od 32 MP, Huawei Nova 9 će vam pomoći da snimate realističnije boje, bogatije detalje i da dobijete izuzetne selfije.

Osim odličnih fotografija, snimajte i nevjerovatni 4K video-sadržaj. Kontinuirano snimajte prednjom i zadnjom

kamerom ili prebacujte snimanje sa jedne na drugu i kreirajte jedinstvene snimke.

Gledajte omiljeni sadržaj i igrajte dinamične video-igrice u besprijekornom prikazu na ekranu zahvaljujući brzom stopi osvježavanja ekrana od 120 Hz. Kada je u pitanju sadržaj sa manjom brzinom smjenjivanja slika, sistem se automatski prebacuje na 60 Hz i u tom procesu čuva bateriju.

Sa Huawei Nova 9 telefonom uvijek ćete biti spremni za polazak. Baterija od 4.200 mAh brzo se puni 66 W Huawei SuperCharge punjačem koji omogućava 60% napunjenosti za samo 18 minuta.

Prava zvijezda u ponudi, Huawei Nova 9 ima ultratanak dizajn za prefinjen ugođaj pri upotrebi, a više informacija o ovom modelu potražite na www.mtel.ba ili besplatnim pozivom na 0800 50 000.

DOPUNA

RAZGOVARAJ KAO KOD KUĆE U REGIONU ZAPADNOG BALKANA

A UKOLIKO ŽELIŠ I VIŠE, AKTIVIRAJ NEKU OD
DOSTUPNIH ROMING TARIFNIH OPCIJA

PIŠE: JELENA MAKSIMOVIĆ

Sve one koji predstojeće praznike ili zimovanje planiraju provesti izvan granica svoje zemlje, otputovati na neko od popularnih skijališta u Srbiji, posjetiti Crnogorsko ili Albansko primorje za novogodišnje praznike ili možda otputovati u Sjevernu Makedoniju, m:tel podsjeća na roming kao kod kuće.

Šta to znači?

To znači da, kada otputuješ u neku od navedenih zemalja Zapadnog Balkana, možeš da nastaviš da koristiš sve telekomunikacione usluge na svom mobilnom telefonu kao da se nalaziš u matičnoj mreži. Minute i poruke koje imaš u okviru svog paketa prema drugim mrežama u BiH važe i za razgovore i SMS kada se nađeš u regionu Zapadnog Balkana. Pozivajući brojeve sa pozivnim brojevima +387, +382, +383, +381, +389 ili +355, ostvareni saobraćaj će ti se tarifirati kao nacionalni.

Ukoliko u svom tarifnom paketu imaš i mobilni internet, određenu količinu moći ćeš da koristiš i u zemljama Zapadnog Balkana. I u ovom slučaju ne treba da brineš o nepredviđenim troškovima, jer ukoliko iskoristiš svu količinu dodijeljenog neta u romingu, dobićeš obavještenje, a usluga prenosa podataka ti se blokira ukoliko sam ne odlučiš da kupiš neku od tarifnih opcija dostupnih za roming.

Predlažemo ti da, ukoliko već nisi, obavezno preuzmeš ili osvježiš aplikaciju m:go, jer su ti na njoj dostupne sve potrebne informacije koje će ti olakšati upravljanje m:tel uslugama. Putem ove aplikacije uvijek ćeš imati tačan pregled stanja na račun, količine neta te roming tarifnih opcija koje možeš da dokupiš u svakom trenutku.

Iskoristi praznike za uživanje i relaksirano kreni na put!

Za više informacija pozovi 066 10 10 10.

JOŠ BLIŽE VAMA...

OTVORENO NOVO PRODAJNO MJESTO M:TEL-A U SRCU BANJALUKE

PIŠE: MILICA KONDIĆ

Poslovnica orijentisana na porodicu sa kutkom za djecu

Prodajna mreža kompanije m:tel bogatija je za još jednu moderno opremljenu poslovnicu u centru Banjaluke, koja se nalazi u Ulici bana Milosavljevića br. 8 i biće otvorena za korisnike radnim danima od 8.00 do 20.00 časova i subotom od 8.00 do 15.00 časova.

Svako otvaranje nove poslovnice označava da je potreba za našim uslugama porasla, a samim tim rastemo i mi zajedno sa našim korisnicima. Nova poslovnica u srcu Banjaluke orijentisana je na porodicu, u njoj se nalazi i kutak za djecu, u kojem će najmlađi moći da se zabave dok roditelji biraju uređaj ili neku od usluga kompanije m:tel.

Ovo je još jedna poslovnica m:tel-a u kojoj će korisnici moći da isprobaju i kupe telefone najboljih svjetskih brendova po povoljnim cijenama i na rate bez kamata, da ugovore usluge, kupe brojeve za prepaid, aktiviraju dodatne usluge ili pakete i dobiju odgovor i savjet za sve telekomunikacione usluge koje ova kompanija nudi.

M:TEL POSLOVNICA U BRČKOM U NOVOM RUHU

Poslovnica kompanije m:tel u Brčkom, koja se nalazi na adresi Bulevar mira bb., dobila je potpuno novi izgled te je sada dekorisana u skladu sa najsavremenijim trendovima funkcionalnosti i dizajna.

Korisnici kompanije m:tel i oni koji to žele da postanu sada mogu brže i lakše da se informišu o ponudi i uslugama kompanije te da na licu mjesta isprobaju neke od izloženih mobilnih telefona i tableta iz m:tel ponude.

Novootvorenu poslovnicu posjetili su mnogobrojni građani, a već prvi dan rada ove renovirane poslovnice privukao je korisnike koji su imali priliku da se upoznaju s aktuelnim ponudama kompanije.

Radno vrijeme ove poslovnice za korisnike radnim danima biće od 9.00 do 16.30 časova, a subotom od 8.00 do 14.30 časova.

Prodajna mjesta Telrada i Blicneta na istoj adresi u Brčkom

Prodajna mjesta Telrada i Blicneta korisnicima u Brčkom takođe su dostupna na istoj adresi – Bulevar mira bb.

U sklopu ovog prodajnog prostora korisnici mogu doživjeti sve prednosti novog interaktivnog koncepta predstavljanja usluga i proizvoda, koje će im pomoći da lakše odaberu usluge i uređaje koji najbolje odgovaraju njihovim zahtjevima i potrebama.

Detaljan spisak poslovnica kompanije m:tel u cijeloj Bosni i Hercegovini možete pronaći na sajtu www.mtel.ba, a više informacija o uslugama možete saznati i putem m:tel Call centra pozivom na broj 0800 50 000.

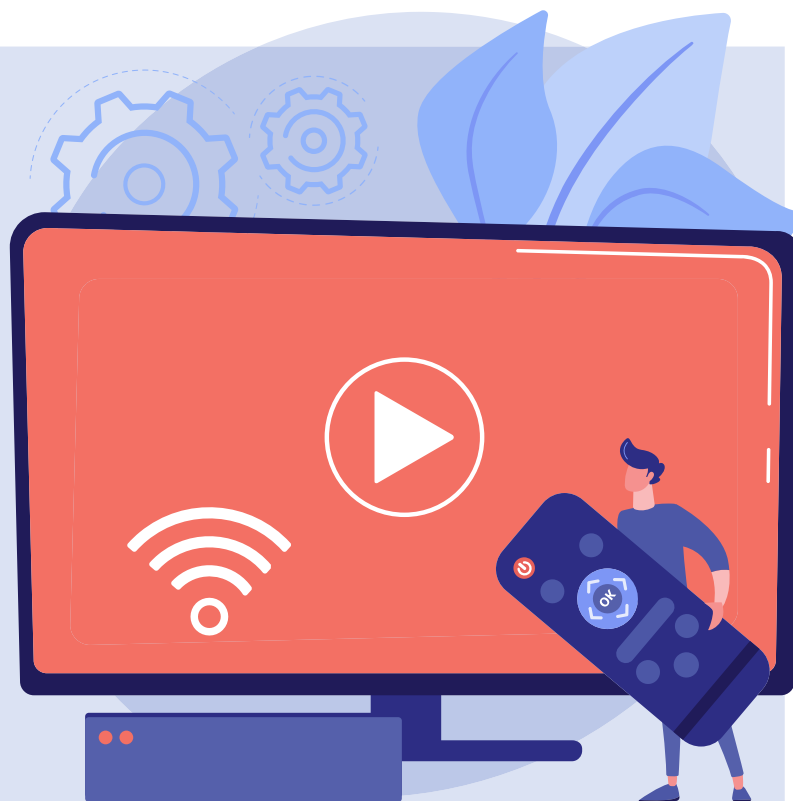

KORISNIČKA PODRŠKA

KAKO LAKO I BRZO RIJEŠITI NAJČEŠĆI UZROK NEDOSTUPNOSTI M:SAT USLUGE NA VAŠEM UREĐAJU

PIŠE: BILJANA MILIĆ

Ako vam se desi da na TV ekranu piše „nema signala“, a imate m:SAT uslugu, evo šta je najčešće uzrok tog problema, koji možete lako, odmah i sami da riješite.

Ako vam se desi da na TV ekranu piše „nema signala“, a imate m:SAT uslugu, evo šta je najčešće uzrok tog problema, koji možete lako, odmah i sami da riješite.

Po iskustvu, najčešće operateri u Call centru lako i brzo rješavaju pitanje problema kada se na ekranu televizora priključenog na m:SAT pojavi poruka da nema signala. Zapravo, to je i najčešći razlog poziva korisnika kada je u pitanju ova usluga, a riječ je o jednostavnom pristupu „izvoru“ koji može da se podese jednim jedinim pritiskom na dugme daljinskog upravljača, odnosno biranjem izvora na koji je kabl u TV-u priključen.

Najkraće rečeno, poruka da nema signala javlja se u dva slučaja kada govorimo o m:SAT usluzi, a u pitanju je STB (Set Top Box) uređaj koji služi za prijem TV signala - jednostavno rečeno, to je crna kutijica na kojoj piše m:SAT.

Evo koji su uzroci i načini kako riješiti pitanje natpisa „nema signala“:

1 UKLJUČEN TV, ISKLJUČEN STB - (UPALJENA JE CRVENA LAMPICA)

Kako riješiti problem?

Uključiti STB na daljinskom upravljaču m:SAT-a (na slici). Crvena lampica će postati zelena, a usluga će biti dostupna.

2 UKLJUČEN TV I UKLJUČEN STB (ZELENA LAMPICA), ŠTO ZNAČI DA JE TV NA „POGREŠNOM IZVORU“.

Kako riješiti problem?

Na daljinskom upravljaču TV-a pronađemo tipku za izvore kanala (u zavisnosti od TV-a, odnosno daljinskog): Source, Input, AV ili kockicu probodenu strelicom.

Otvoriće se lista sa izvorima (AV, HDMI 1, HDMI 2, HDMI 3) i tada biramo izvor u kojem je kabl u TV-u uključen. Npr. kabl je u TV-u u ulazu HDMI 1, na TV-u biramo izvor HDMI 1 (označimo ga i pritisnemo OK). Ukoliko ne znate na kojem ulazu je TV, birajte jedan po jedan i OK dok se slika ne pojavi. Pojaviće se slika.

Ovo je kratka priča kada je u pitanju pogrešan izvor na m:SAT-u ako daljinski nisu upareni (kada se koriste dva daljinska).

Ako su daljinski upareni i korisnik upotrebljava samo jedan (daljinski STB-a, odnosno daljinski na kojem piše m:SAT), onda je priča drugačija za pronalaženje izvora i vraćanje kanala. Upareni daljinski je uvijek daljinski m:SAT STB-a, a ne TV-a, i moguće je da imate jednu od dvije vrste daljinskog upravljača na slici:

Tipka Source je uvijek jedna od tipki u uokvirenom bijelom polju daljinskog, a koju ste kod uparivanja izabrali. Ukoliko imate i daljinski TV-a u funkciji, pronalaženje izvora je kao gore opisan rad sa dva daljinska. Upareni može mijenjati daljinski TV-a, ali daljinski TV-a je i dalje u funkciji.

U svakom slučaju, ukoliko imate bilo kakav problem sa m:SAT priključkom i niste u mogućnosti sami da ga riješite, ono što treba da učinite jeste da pozovete Call centar kompanije m:tel putem broja 0800 50 905. Pozivi na ovaj broj su besplatni.

Dnevnik prijateljstva

PRIPREMILA: SANDRA STANIĆ

Konkurs za m:stipendije i ove godine

m:tel je i ove godine otvorio konkurs za izbor m:stipendista 12. generacije za studente sa četiri fakulteta u BiH.

Program stipendiranja najboljih studenata elektrotehnike u BiH m:tel sprovodi već dvanaestu godinu zaredom, kako bi i na ovaj način podržao znanje, ali i otvorio svoja vrata mladim talentima koji žele profesionalno da se usavršavaju u ovoj kompaniji još u toku studija.

Konkurs o dodjeli stipendija ove godine objavljen je 10. novembra 2021. i bio je otvoren do 10. decembra 2021. godine, a pravo da na njega apliciraju imali su studenti treće i četvrte godine, kao i apsolvanti elektrotehničkih fakulteta u Banjaluci i Istočnom Sarajevu, Fakulteta elektrotehnike u Tuzli te Prirodno-matematičkog fakulteta u Banjaluci, a čiji prosjek ocjena je 8 ili iznad 8.

I ovoga puta, 15 studenata, koje će izabrati žiri sastavljen od profesora sa fakulteta obuhvaćenih konkursom i

stručnih lica u m:tel-u, postaću stipendisti ove kompanije te do kraja prvog ciklusa studija primati stipendiju u iznosu od 300 KM mjesečno. Kompanija m:tel će ovim programom stipendirati ukupno 12 studenata elektrotehnike te tri studenta Prirodno-matematičkog fakulteta.

Osim novčanog dijela stipendije, m:tel pruža i dodatnu podršku ovim mladim ljudima. Naime, kao i njihovi prethodnici, stipendisti i ove generacije imaju mogućnost obavljanja prakse u kompaniji u trajanju od mjesec dana i da, bez ikakvih troškova boravka u Banjaluci, imaju pristup najnovijim tehnologijama, modernom obliku poslovanja, a sve uz podršku eminentnih stručnjaka koje ova kompanija zapošljava.

Do sada je kroz ovaj program prošlo više od 270 studenata, a mnogi od njih su, zahvaljujući upravo tome, prepoznali potencijale koje ima m:tel kao poslodavac te tako napravili dobar izbor za svoje zaposlenje i svoju poslovnu budućnost u ovoj kompaniji.

Počeo novi ciklus m:tel App takmičenja

Pod sloganom „Lansiraj svoju ideju!“ počeo je i ovogodišnji, peti ciklus m:tel App takmičenja u izradi aplikacija za mobilne uređaje, namijenjen srednjoškolcima u BiH.

Prvog dana oktobra i ove godine m:tel je objavio konkurs za takmičenje srednjoškolaca u programiranju i to aplikacija za Android™ OS ili iOS. App takmičenje i ovoga puta učenicima srednjih škola u BiH pruža mogućnost da svoje znanje i talenat iskoriste za sticanje novih vještina te osvajanje vrijednih nagrada na državnom, ali i na regionalnom nivou ovog takmičenja.

Aplikacije za mobilne uređaje su nešto što čini dobar dio našeg života, budući da ih redovno koristimo te one u velikoj mjeri utiču na olakšavanje naših svakodnevnih životnih i radnih aktivnosti. Upravo zato kompanija m:tel, kao lider u oblasti telekomunikacija u BiH, želi da podstakne mlade ljude da razvijaju svoju maštu i vještine u oblasti programiranja te da dobre ideje pretvore u jedinstvenu i korisnu aplikaciju. Učenici mogu da se takmiče u timovima, ali i samostalno, važno je samo da naprave mobilnu aplikaciju koja je jedinstvena, funkcionalna i inovativna.

Kao i prethodnih godina, prva faza, koja je ovoga puta trajala do 19. novembra, podrazumijevala je slanje ideja na adresu m:tel-a, čime se stiče mogućnost učestvovanja u sljedećem krugu takmičenja.

Sljedeća faza, odnosno slanje gotovih aplikacija koje će ocjenjivati stručni žiri za osvajanje nagrade na državnom takmičenju, trajeće do 28. januara 2022. godine. Osvajanje jedne od pet ravnopravnih nagrada na državnom nivou dalje osigurava ulaznicu za učešće na Regionalnom App takmičenju - zajedno sa vršnjacima iz Srbije i Crne Gore.

Podsjećamo, kompanija m:tel dio je grupacije koja posluje regionalno, pa će najbolji autori aplikacija iz BiH imati priliku da se takmiče na regionalnom nivou u „Regionalnom App izazovu“, koji organizuju Telekom Srbija, m:tel BiH i m:tel Crna Gora, i u kojem će se naći učenici iz sve tri navedene zemlje.

I ove godine posebno će se vrednovati aplikacije koje kao dodatnu prednost imaju društveno odgovornu namjenu ili na određeni način mogu da unaprijede upotrebu mobilnih uređaja.

Promocija knjige „Priče iz komšiluka 5“

Zbirka ovogodišnjih najboljih priča koje su pristigle na konkurs koji organizuje portal mondo.ba, promovisana je 28. septembra 2021. godine u Banjaluci.

Ovom književnom događaju prisustvovali su autori priča uvrštenih u knjigu, a o radovima su govorili članovi žirija - Tanja Stupar Trifunović, književnica i predsjednica žirija, Aleksandra Savić, predsjednica Udruženja lektora RS, i Sandra Stanić, prof. srpskog jezika i književnosti, u ime kompanije m:tel, kao i učesnik ovogodišnjeg konkursa Srđan Sekulić iz Vrbasa, čija je priča „David, sin Isakov“ proglašena najboljom.

Regionalni književni konkurs pod nazivom „Priče iz komšiluka“, kompanija m:tel podržava od njegovog nastanka prije pet godina, učestvujući u žiriranju, kao i darovanju vrijednog poklona jednoj od dvije najbolje priče.

Ovoga puta tablet je otišao u ruke drugonagrađene autorke Vladane Perlić iz Banjaluke, koja je napisala priču „Lovac mekog srca“.

m:tel podržao mladog tenisera Marka Maksimovića

*Generalna direktorka kompanije m:tel
Jelena Trivan poželjela je dobrodošlicu
perspektivnom mladom teniseru u tim
koji pobjeđuje!*

Na pres-konferenciji, koja je održana u Banjaluci krajem oktobra ove godine, generalna direktorka kompanije m:tel Jelena Trivan najavila je podršku uspješnom mladom teniseru iz Doboja Marku Maksimoviću. Ovaj perspektivni petnaestogodišnjak krenuo je putem uspjeha osvojivši sve najvažnije svjetske teniske turnire, a posljednji u nizu bio je i Masters u Monte Karlu.

Kako bi talentima, vrijednim i uspješnim mladim ljudima omogućila i olakšala nastavak profesionalne karijere, kompanija m:tel odlučila je da Marku obezbijedi novčanu podršku u vrijednosti od 20.000 KM, koja će upotpuniti njegov godišnji fond potreban za učešće na važnim i za njegovu karijeru presudnim turnirima.

Trivanova je istakla da je današnji dan najbolja slika toga kako ona vidi m:tel: „Investicije Republike Srbije treba da se osjete na svakom koraku, a korist od m:tel-a treba da ima svaki građanin. Drago mi je da su predsjednica Republike Srpske Željka Cvijanović i grad Doboj udružili snage da podrže Marka, a vidjevši poziv predsjednice da se u akciju podrške uključe i društveno odgovorne kompanije, mi smo odmah reagovali s ciljem da pomognemo Marku na putu do šampionskih titula. Kao kompanija koja mnogo godina stoji uz najbolje sportske klubove i pojedince, ali i najvažnije kulturne institucije, zadovoljstvo nam je da smo u prilici da omogućimo Marku da ostvari snove i dostigne zvijezde.“

Marko Maksimović već sa deset godina postao je šampion države, a sa 12, pored šampionata države, osvojio je i mnoge značajne turnire na Balkanu. Najbolji je juniorski teniser Evrope, a godinama je prvak Republike Srpske i BiH u svom uzrastu te član juniorske teniske reprezentacije Bosne i Hercegovine. U svom obraćanju zahvalio je na

podrsci koju mu je pružio m:tel, ali i svi ostali. „Ova podrška sigurno će mi pomoći u mojoj daljoj karijeri. Zadovoljstvo mi je što sam osvojio najznačajniji turnir u konkurenciji do 16 godina u Evropi. Prezadovoljan sam svojom igrom i za mene je ovo bilo fantastično iskustvo.“

Jelena Trivan poželjela je Marku dobrodošlicu u tim koji pobjeđuje i poklonila mu telefon iPhone 13 uz poruku da, gdje god da se nalazi u svijetu, može da pozove svoje prijatelje u kompaniji m:tel. Ona je od Marka dobila autogram koji će imati posebno mjesto u ovoj kompaniji.

Zahvalnica za pruženu podršku u realizaciji preventivnih aktivnosti u oblasti bezbjednosti saobraćaja

Ministarstvo saobraćaja i veza Republike Srpske i Agencija za bezbjednost saobraćaja Republike Srpske 29. oktobra 2021. godine u Banjaluci organizovali su desetu Međunarodnu konferenciju „Bezbjednost saobraćaja u lokalnoj zajednici“.

Kompaniji m:tel u okviru ove konferencije dodijeljena je zahvalnica za pruženu podršku u realizaciji preventivnih aktivnosti u oblasti bezbjednosti saobraćaja, a tom prilikom Dragan Stanimirović, pomoćnik ministra saobraćaja i veza Republike Srpske, uručio je zahvalnicu Milici Kondić, portparolu kompanije m:tel.

Naime, kompanija m:tel je uz podršku Ministarstva saobraćaja i veza RS, Agencije za bezbjednost saobraćaja RS i Auto-moto saveza RS u junu ove godine realizovala kampanju za bezbjednost u saobraćaju pod nazivom „Ako me voliš, ostavi telefon dok voziš“, koja tradicionalno za cilj ima da ukaže na opasnosti kojima su izloženi učesnici u saobraćaju, s akcentom na one koji koriste mobilni telefon dok su za upravljačem automobila.

Ovo je sedma godina zaredom kako kompanija m:tel realizuje kampanju za podizanje svijesti o bezbjednosti u saobraćaju.

„Opasnim vezama“ otvorena nova sezona u Narodnom pozorištu RS

Premijerom predstave „Opasne veze“, upriličenom 18. oktobra ove godine, otvorena je nova sezona Narodnog pozorišta RS, a time i još jedna godina prijateljstva između ove kulturne institucije i kompanije m:tel.

Narodno pozorište RS u Banjaluci za ovaj događaj bilo je obojeno bojama kompanije m:tel, najavljujući još jedan važan dan za kulturnu scenu ovog grada, ali i godinu podrške, koja je samo nastavak čvrstog višedecenijskog prijateljstva.

Plaketa za doprinos razvoju i afirmaciji Prirodno-matematičkog fakulteta u Banjaluci

Povodom obilježavanja 25 godina postojanja i rada Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Banjaluci, na svečanoj akademiji, održanoj 24. septembra 2021. godine, kompaniji m:tel dodijeljena je Plaketa za doprinos razvoju i afirmaciji ovog fakulteta.

Zbog posebne saradnje koju kompanija m:tel ima sa Prirodno-matematičkim fakultetom u Banjaluci, ona je prepoznata kao dobar poslodavac među studentima matematike i informatike, a studenti ovog fakulteta od 2019. godine u mogućnosti su da u m:tel-u obavljaju i svoju stručnu praksu.

Kompanija m:tel nastaviće i dalje s aktivnostima koje se tiču podrške studentima kroz programe studentske prakse, podrške fakultetima i drugim obrazovnim institucijama, kao i sa programom stipendiranja.

m:

POSLOVNI SVIJET

SVJETSKI DOGAĐAJI

TEMA BROJA

DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE JE IN

PIŠE: JELENA PRALICA

Sve je počelo od upravljanja rizikom i upravljanja reputacijom...

m:agazin

Kada govorimo o društveno odgovornom poslovanju (DOP), zapravo govorimo o svijesti unutar jedne kompanije da svojim aktivnostima premaši zakonom propisane uslove poslovanje i to na dobrobit zajednice u kojoj egzistira, ali i šire.

DOP, odnosno Corporate Social Responsibility (CSR) je, dakle, pojednostavljenim rječnikom, ostvarivanje profita na društveno odgovoran način.

Da bi jedna kompanija bila društveno odgovorna, njen menadžment treba pri donošenju odluka da se vodi i brigom o okolini i društvu. To se ne odnosi samo na eksterne uslove, naprotiv, DOP zapravo počinje unutar samog poslovnog subjekta adekvatnom brigom o vlastitim snagama.

Samim tim ovakvo poslovanje se potom kroz efekat talasa preliiva i na društvo, odnosno okolinu. To znači da se DOP zasniva na pozitivnim poslovnim odlukama koje se odnose na sve aspekte zajednice, uključujući ekonomske, socijalne i ekološke. Dakle, ako je neko društveno odgovoran, on kontinuirano unapređuje zajednicu, ali i sebe.

Ali na koje sve načine i zašto je to važno?

DOP KAO POSLOVNI MODEL

Negativne posljedice su, htjeli mi to priznati ili ne, sastavni dio svakog poslovanje. Nekada su za njih odgovorne same kompanije, a ponekad su one van njihove kontrole i moći. Zato je društveno neodgovorno poslovanje odavno prepoznato kao odskočna daska za promjene i stvaranje određenih protivmjera za ublažavanje njegovih negativnih posljedica.

Praksa se pokazala kao najbolje ogledalo. Naime, velike kompanije, suočene sa posljedicama društveno neodgovornog poslovanja, prosto su morale da naprave zaokret u pristupu kako bi izbjegle rizik i lošu reputaciju.

Na sreću, posljednjih godina je sve jača i sve intenzivnija svijest upravo o tome - da korisnici/potrošači dugo pamte nečije loše poslovne odluke (mislimo na odluke koje su loše po društvo i okolinu) i da to i te kako može da poljulja reputaciju, pa DOP već odavno izlazi iz okvira jednokratne odluke i postaje sastavni i neraskidiv dio poslovanja ozbiljnih kompanija.

MODERNI TOKOVI

Vox populi nije, naravno, jedini parametar. Intenzivnije DOP promišljanje i pristupanje uslovlila je i globalizacija, kao i IT revolucija i otvaranje novih tržišta, ali i činjenica da su potrošači sve upućeniji i zainteresovaniji. Empatija

i socijalna osviještenost takođe su bitne, jer mnogo ljudi širom svijeta je u potrebi, pa kompanije i tržišni lideri nastoje kroz društvenu odgovornost da ublaže takvo stanje. Takođe, klimatske promjene su i na ovom planu uslovile određene aktivnosti i djelovanja.

Zato i ne čudi da DOP, kao poslovni model, prihvata sve veći broj velikih kompanija - primjera radi, njih više od 70% u Velikoj Britaniji danas posluje po principima DOP-a, ali i sve veći broj srednjih i malih preduzeća, pa čak i mikropreduzeća, koja na taj način ubiru benefite u svim aspektima poslovanja.

INTERNI ZNAČAJ

Koliko god je društveno odgovorno poslovanje važno za zajednicu, jednako je vrijedno i za samu kompaniju. Ovakve aktivnosti jačaju vezu između zaposlenih i korporacija, pozitivno utiču na moral na radnom mjestu te mogu pomoći timu da se osjeća povezanije sa okolinom, svijetom oko sebe.

Stoga se, sam po sebi, nameće zaključak da kompanija, da bi bila društveno odgovorna, prvo treba da bude odgovorna prema sebi, svojim zaposlenima te poslovnim partnerima i saradnicima. Uostalom, što je neka kompanija uspješnija i vidljivija na tržištu, ona ima i veću odgovornost da postavi etičke standarde, ne samo unutar vlastitog poslovanje, već i u odnosu na konkurenciju i samu oblast u kojoj posluje.

SASTAVNI DIO IMIDŽA

Mnoge kompanije vide DOP kao sastavni dio imidža svog brenda vjerujući da kupci/korisnici više vjeruju i radije posluju s onima za koje smatraju da su etičniji. Na taj način DOP posmatramo i kao važnu komponentu korporativnih odnosa s javnošću.

Takođe, ne smijemo zaboraviti da je motiv biti društveno odgovoran često u skladu sa ličnim uvjerenjima osnivača, vlasnika ili menadžera u kompanijama, koji prosto žele da se vode takvim načelima ne samo u privatnom životu već i prilikom donošenja poslovnih odluka.

SLIČNI KONCEPTI

Ipak, DOP je potrebno razlikovati od, recimo, sponzorstva ili filantropije. Iako jedna kompanija i na taj način pruža značajan doprinos zajednici, ali ujedno unapređuje vlastitu reputaciju i jača brend, koncept društvene odgovornosti ipak ide korak dalje.

Kako razlikovati DOP i korporacijsku filantropiju (donacija)? Pa, društveno odgovorno poslovanje bazira se na dugoročnim aktivnostima koje su korisne za partnere,

kojima je na taj način osigurana održivost, a zatim i za samu kompaniju, jer na taj način efikasnije ostvaruje vlastite ciljeve - stabilnost uslova za poslovanje, veću lojalnost i bazu klijenata, unapređenje ljudskih resursa i slično.

PIRAMIDA DOP-A

Iako su ideje zasnovane na ovakvom principu poslovanja postojale i ranije, kategorije DOP-a je 1991. razradio te ih vizuelno, kroz piramidu DOP-a (Carroll's Pyramid of CSR) koju čine četiri nivoa, predstavio Arči Kerol. Ovo su ti nivoi:

Ekonomska odgovornost

To znači da je osnovno biti profitabilan, jer samo tako se može dalje djelovati na ovaj način. Konkretno, ekonomska odgovornost znači da u nekoj kompaniji donose odluke koje se tiču finansija na način da je prioritet činiti dobro, a ne samo zarađivati više novca. To može, recimo, biti potpisivanje ugovora sa dobavljačem koji koristi održive materijale, čak i ako to više košta.

Pravna odgovornost

To što je DOP zasnovan na dobrovoljnoj bazi i nadmašuje propisane pravne okvire, nikako ne znači da on nije direktno povezan sa mnogim granama prava. Naprotiv! Govorimo o međunarodnom, potom za naše uslove validnom evropskom

pravu, ali i o obligacionom, procesnom, radnom, krivičnom te pravu koje se tiče zaštite životne okoline, jer ovaj nivo piramide se i odnosi upravo na to - poštovanje zakona.

Etička odgovornost

Društveno odgovorno poslovati znači i biti moralan, postupati prema etičkim načelima. Biti etički odgovoran znači osigurati da se kompanija uključi u poštenu poslovnu praksu u cijelosti - uključujući poštovanje prema svim zaposlenima, zainteresovanim stranama i klijentima.

Filantropska odgovornost

Ili kako biti dobar korporativni građanin. Kompanije koje izdvajaju sredstva za zajednicu i ciljeve koji su u skladu sa njihovom misijom ispunjavaju svoju filantropsku odgovornost. Ona može biti malih razmjera, od pomoći lokalnim neprofitnim organizacijama do doniranja procenta godišnje zarade u određene svrhe.

STRATEGIJA I IZVJEŠTAJ

Sve ovo je, svakako, nemoguće bez koherentne strategije društveno odgovornog poslovanja. Za kompanije koje primjenjuju društveno odgovornu praksu važno je i izvještavanje o učinjenom. Ono se odnosi i na internu (zaposleni, dioničari...) i na eksternu javnost (klijenti, mediji, društvo...).

Sa druge strane, podsticanje DOP-a u mnogim zemljama sprovodi se prvenstveno kroz zakonsku regulativu. Tako su, recimo, u nekim zemljama zapadne Evrope zakonom predviđene sankcije za kompanije koje ne brinu o uticaju svog poslovanja na društvo i prirodnu okolinu. U Švajcarskoj, Austriji ili Njemačkoj tako su jako rigorozni kada je riječ o normama koje se odnose na poslovanje i ljudska prava, ravnopravnost polova, osiguranje, plaćanje poreza i slično.

Sve u svemu, društvena odgovornost je kompatibilna sa konkurentnošću kompanije. Tome u prilog idu i brojna istraživanja na tu temu, koja pokazuju da kompanije sa razvijenim DOP-om ostvaruju bolje poslovne rezultate za 13% u prosjeku.

---

m:tel praksa

Kompanija m:tel kontinuirano sprovodi društveno odgovornu praksu i jedna je od kompanija lidera u BiH u tom pogledu. Tokom godina m:tel je sproveo brojne DOP aktivnosti kako internog tako i eksternog karaktera, služeći kao primjer drugim kompanijama.

Počevši od aktivnosti koje se odnose na unapređenje radnog okruženja i uslova za svoje zaposlene pa sve do podrške za brojne projekte na lokalnom nivou i to ne samo u Banjaluci i Sarajevu, već i u mnogim manjim sredinama širom BiH, kompanija je tokom godina podržala brojne inicijative i projekte iz domena nauke, obrazovanja, kulture, sporta, filantropije i ekologije.

Govorimo o mnogim specifičnim aktivnosti iz domena zaštite životne sredine i ljudi, ali i aktivnom učešću u kampanjama kao što su, recimo, „S ljubavlju hrabrim srcima“ ili „Autizam govori srcem“, kao i podršci porodicama prijevremeno rođene djece. Tu je i podrška kulturnim institucijama i manifestacijama (muzeji, pozorišta, muzički festivali, književni konkursi...), kao i pojedincima i kolektivima iz sfere sporta. Uz donacije za obrazovne ustanove, kompanija kroz projekte m:tel Playgroud i m:tel App takmičenje omogućava đacima i studentima unapređenje znanja i vještina te stipendije.

Posljednja u nizu je velika akcija podrške povratnicima u četiri opštine u Federaciji BiH – Glamoču, Drvaru, Bosanskom Petrovcu i Bosanskom Grahovu. Kompanija m:tel će u ovim lokalnim zajednicama podržati realizaciju više projekata; od sanacije porodičnih kuća, škola i domova kulture, preko izgradnje dječijih igrališta, do infrastrukturnih rekonstrukcija.

BIZ&TECH

10 AKTUELNIH TRENDOVA

U RAZVOJU MOBILNIH APLIKACIJA

Novi digitalni reljefi stvaraju se iz dana u dan kako bi pratili razvoj tehnologije i korisnicima mobilnih aplikacija olakšali tranziciju

PIŠE: DIJANA GAJIĆ

IoT, 5G, e-Commerce, e-Pay - istovremena implementacija velikog broja novina u digitalnom svijetu povlači sa sobom goruću potrebu da se izuzetno brzo razvijaju i prateće mobilne aplikacije. Izdvojili smo 10 ključnih trendova u ovom segmentu razvoja aplikacija.

IOT

Integracija mobilnih uređaja u mrežu interneta stvari (IoT - Internet of Things) podstakla je ubrzan razvoj potrebnih aplikacija. Tehnologija je odavno postala integralni dio našeg svakodnevnog života, a aplikacije poboljšavaju praktičnost i automatizaciju funkcija koje najčešće koristimo.

Jedan od najboljih primjera IoT-ja danas jeste smart home tehnologija, koja je i u ponudi kompanije m:tel. Mobilna aplikacija je ključna za upravljanje smart home sistemom. Ovaj sistem čine centralna jedinica koja povezuje uređaje, cloud servis koji omogućava nadzor i upravljanje te smart home uređaji.

IoT u ovom slučaju omogućava korisnicima da sa bilo koje lokacije upravljaju rasvjetom, temperaturom i utičnicama ili pak da dobiju indikaciju senzora o promjeni u kući.

Inače, prihod od tehnologije povezane s internetom stvari premašiće 1,6 biliona dolara do 2025. godine.

SAVITLJIVI TELEFONI

Godina 2021. definitivno je bila godina sklopivih uređaja. Prvi od njih - Samsung Galaxy Fold, Huawei Mate X i Motorola Razr - svjetlost dana ugledali su 2019. godine i oduševili su ljubitelje novih tehnologija.

Ali razvoj savitljivih ekrana je izazovan, kao i razvoj adekvatnih mobilnih aplikacija, čiji interfejs mora lako i neprimjetno da se prilagodi fleksibilnoj veličini ekrana. To će i u narednom periodu biti prioritet prilikom razvoja mobilnih aplikacija.

5G TEHNOLOGIJA

Pametni telefoni koji omogućavaju 5G konekciju su budućnost. Ali šta to tačno znači?

Uz 100 puta bržu konekciju nego kad je riječ o 4G tehnologiji, i mobilne aplikacije imaju značajno veću funkcionalnost. Mnogo manje kašnjenja prilikom učitavanja podataka, veća efikasnost mreže te veći kapacitet saobraćaja omogućavaju razvoj mobilnih aplikacija sa puno više funkcija.

S obzirom na to, može se očekivati pravi preporod u pogledu onoga što će nam aplikacije od sada nuditi.

NOSIVA TEHNOLOGIJA

Iako je prisutna na tržištu već nekoliko godina, nosiva tehnologija je preko noći postala izuzetno popularna. Pametni satovi, narukvice i drugi slični uređaji još su u povoju, pa se predviđa enorman rast u pogledu razvoja aplikacija koje su izrađene isključivo za njih.

E-COMMERCE OBLAST

Trgovina putem interneta u posljednje dvije godine doživjela je bum već samim tim što nismo uvijek bili u mogućnosti da posjećujemo prodavnice kao prije pandemije.

To je, naravno, uslovalo i povećan fokus na aplikacije koje će omogućiti korisnicima što lakšu i ugodniju kupovinu. Funkcionalnost je u ovom slučaju najbitnija, a tu se najviše može naučiti od Amazon-a.

Saobraćaj prema onlajn trgovinama u najvećem procentu dolazi upravo sa mobilnih aplikacija, te će pažnja i u narednim godinama biti usmjerena upravo na njihov razvoj.

VJEŠTAČKA INTELIGENCIJA

Primjena vještačke inteligencije i mašinskog učenja u novim tehnologijama veoma je široka i odavno je prevazišla virtualne asistente koji znaju da nam ponude muziku prema trenutnom raspoloženju.

U ovom momentu fokus se naročito stavlja na mogućnost prepoznavanja lica i slike, klasifikaciju teksta i slike, prepoznavanje govora i tome slično.

m:tel App takmičenje

Kompanija m:tel već pet godina organizuje App takmičenje za srednjoškolce u BiH kako bi mlade talente podstakla na razvoj zanimljivih i društveno korisnih ideja i aplikacija. Najbolji bh. srednjoškolci potom imaju priliku da odmjere snage sa vršnjacima iz Srbije i Crne Gore, ali i da osvoje vrijedne nagrade uz, svakako, neupitno iskustvo koje stiču tokom ovog procesa.

E-NOVČANICI

Apple Pay, Google Pay i Samsung Pay polako zamjenjuju novčanike u fizičkom obliku. Očekuje se da će do 2022. vrijednost transakcija putem ovih i sličnih aplikacija dostići skoro 14 milijardi dolara.

Masovna upotreba e-novčanika u budućnosti zahtijevaće i jaču integraciju ove opcije s aplikacijama koje nude mogućnost transakcije, odnosno mobilnog plaćanja.

PROŠIRENA I VIRTUELNA STVARNOST

U neke industrije AR i VR su duboko zašli. Prije svega, riječ je o industriji video-igara i društvenim mrežama, ali primijetili smo kreativnu upotrebu i u drugim domenama.

Osim za zabavu prilikom upotrebe Instagram ili Viber filtera, proširena realnost sve više se koristi za obuke zaposlenih u kompanijama. I Google Maps nudi opciju prikaza uživo za lakše snalaženje u prostoru.

CHATBOT

Svake godine tržište chatbot-ova raste za otprilike 25%. Funkcija koja značajno unapređuje korisničku podršku postoji još od devedesetih godina prošlog vijeka. Ali kako su brendovi bivali prisutniji na internetu, tako se povećavala i potreba za razvojem sofisticiranih rješenja za komunikaciju sa korisnicima.

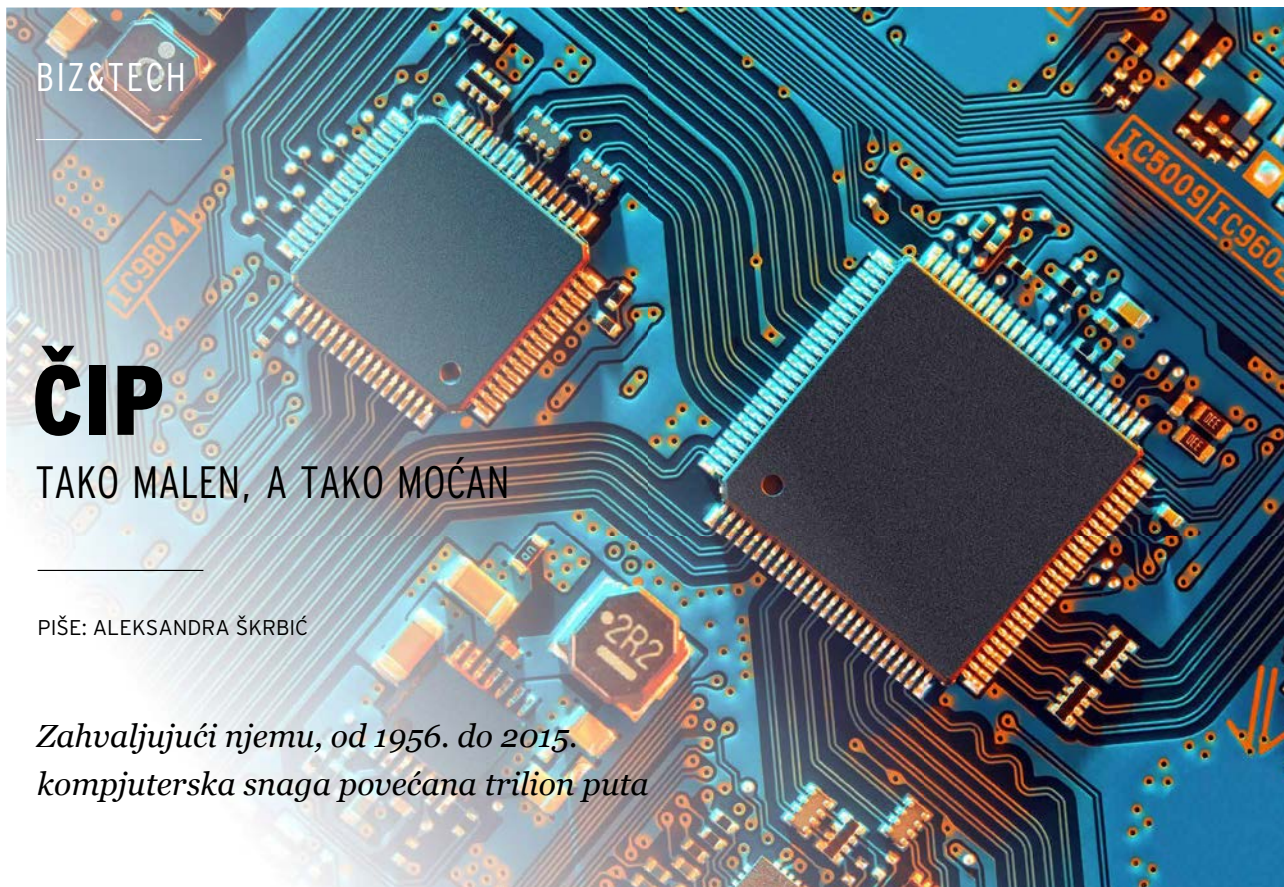
Virtuelni asistenti u ovom obliku biće sve traženiji i u sklopu mobilnih aplikacija te će njihov dalji razvoj sve više ići u tom smjeru.

INSTANT APLIKACIJE

Svako ko se bavi kreiranjem mobilnih aplikacija od sada će vjerovatno morati dodatno da se posveti i njihovim instant verzijama. Naime, korisnici danas radije biraju opciju da isprobaju aplikaciju bez instaliranja na telefon.

Upravo tu uskaču instant aplikacije, koje su se pokazale kao odličan način za povećanje konverzija.

ČIP

TAKO MALEN, A TAKO MOĆAN

PIŠE: ALEKSANDRA ŠKRBIĆ

*Zahvaljujući njemu, od 1956. do 2015.
kompjuterska snaga povećana trilion puta*

U današnjem vremenu potpuno je nemoguće zamisliti svijet bez čipova. Oni su u svim uređajima koje koristimo za rad, putovanje, održavanje forme, zdravlje i zabavu - automobilima, telefonima, skenerima, robotima...

U 2019. godini proizvedeno je više od 634 milijarde čipova, što je u procjeni vrijednosti više od 412 milijardi evra. Nove funkcionalnosti koje dolaze sa posljednjim generacijama čipova donose nove proizvode te potpuno transformišu trendove u industriji.

MOZAK UREĐAJA

Mikročip (koji se takođe naziva čip, kompjuterski čip, integrisani krug ili IC) je skup elektronskih sklopova na malom ravnom komadu silicijuma. Na čipu tranzistori djeluju kao minijaturni električni prekidači koji mogu uključiti ili isključiti struju. Uzorak sićušnih prekidača stvara se na silikonskoj pločici dodavanjem i uklanjanjem materijala kako bi se formirala višeslojna mreža međusobno povezanih oblika.

Logički čipovi su „mozak“ elektronskih uređaja - oni obrađuju informacije kako bi izvršili zadatak. Među logičkim čipovima, CPU (centralne procesorske jedinice) su originalni čipovi, prvi put dizajnirani šezdesetih godina prošlog vijeka. Ali postoje i procesori koji imaju na umu specifičnu funkcionalnost, kao što su GPU-ovi (grafičke procesorske jedinice, koje su optimizovane za vizuelni prikaz) i NPU-ovi (neuralne procesorske jedinice, dizajnirane za aplikacije dubokog učenja).

Takođe, postoje i memorijski čipovi koji čuvaju informacije. Oni se dijele u dvije vrste: DRAM (Dynamic Random Access Memory), koji čuvaju podatke kada je uređaj uključen, i NAND Flash, koji ih čuvaju i kad je uređaj isključen.

Kolika je njihova moć, pokazuje i podatak da je od 1956. do 2015. kompjuterska snaga povećana za trilion puta zahvaljujući čipovima!

Moderni pametni telefon ima oko 100.000 puta veću procesorsku snagu, sa oko milion puta više RAM-a i sedam miliona puta više ROM-a. Čipovi omogućavaju aplikacije kao što su virtuelna stvarnost i umjetna inteligencija na uređaju

~~~~~

Određeni proizvođači pametnih telefona izrađuju vlastite čipove, međutim problem se javlja kada se oslanjaju na komponente nezavisnih proizvođača, kao što je to slučaj sa Samsung-om i Qualcomm-om. Apple proizvodi vlastiti procesor za iPhone, što omogućava kompaniji da zaobiđe neke probleme u nabavci. Njihov glavni proizvodni partner u Kini uvjerava svoje kupce da nedostatak čipova neće mnogo uticati na proizvodnju.

~~~~~

(AI), kao i 5G povezivanje, a takođe stoje iza algoritama poput onih koji se koriste u dubokom učenju.

Do 2025. godine svijet će proizvoditi 175 zetabajta (ZB) podataka godišnje, što je otprilike ekvivalent od jedne milijarde terabajta (TB).

GLOBALNA KRIZA

Međutim, to sve neće biti toliko jednostavno izvodljivo ukoliko se nastavi trenutna situacija sa čipovima koja je uzrokovana pandemijom virusa korona. Nestašica utiče na sve grane, uključujući proizvodnju pametnih telefona, računara, konzola, mašina koje se koriste u domaćinstvu, televizora - ukratko, svih električnih uređaja.

U ovom trenutku najviše je pogođena industrija automobila, što dodatno uzrokuje smanjenje proizvodnje, pa čak i potpuno obustavljanje. Brojni proizvođači u automobilskoj industriji bili su primorani da potpuno zatvore pogone usljed nepovoljne situacije u toku prethodne, ali i ove godine.

Tako General Motors procjenjuje gubitak na dvije milijarde dolara, Ford od milijardu do dvije milijarde, dok konsultantska kompanija Alix Partners navodi kako bi automobilska industrija mogla da izgubi 61 milijardu dolara 2021. godine kao rezultat nestašice čipova.

Proizvođači automobila su u većem problemu, jer su proizvođači pametnih telefona spremi više platiti. Danas se u prosječan automobil ugrađuje između 50 i

150 čipova. Čipovi pokreću većinu funkcija, uključujući Bluetooth veze, sistem za praćenje saobraćaja, sistem upravljanja motora i slično. Imajući ovo u vidu, jasno je da bez dovoljno čipova nije moguća izrada automobila.

S tim u vezi, kupci odustaju od svojih omiljenih proizvođača kako bi za ono što mogu da ponude dobili najbolji mogući proizvod. Tako je Autovia, matična kompanija Auto Express-a, uradila anketu sa čak 2.445 kupaca, od kojih 47,4% traži alternativu svom primarnom odabiru, prilagođavajući se dostupnosti i kvalitetu drugih proizvođača.

Svaki četvrti ispitanik uspio je kupiti željeni automobil u posljednjih šest mjeseci, dok je 57% spremno da čeka tri mjeseca na svoju omiljenu marku automobila. Čak 32,8% njih je odustalo od kupovine novog modela i odlučilo se za polovan. Nevjerovatan procenat, tačnije 86,8% kupaca reklo je da su njihovi planovi kupovine odgođeni zbog problema sa nabavkom i cijenama, a 17,9% je reklo da traženi model trenutno nije uopšte dostupan.

Industrija kućanskih aparata takođe je doživjela ekstreman progres u posljednjih deset godina, što znači da i mašine za pranje posuđa i mikrotalasne peći imaju kompjuterske čipove. Sudeći po praksi da u vrijeme izolacije sve veći broj ljudi ostaje u kućama, javlja se velika potreba za nadogradnjom i kućanskih uređaja. Industrija je iskusila sve veću potražnju, što je dovelo do nestanka zaliha i zaostataka isporuka.

Sa nestašicom čipova uskoro bi se mogla susresti i avionska industrija. Iako mnoge avio-kompanije odgađaju isporuku novih i rješavaju se starih aviona, stvari bi se mogle promijeniti nakon što se putovanja ponovo vrate u punom zamahu.

POVEĆANA POTRAŽNJA

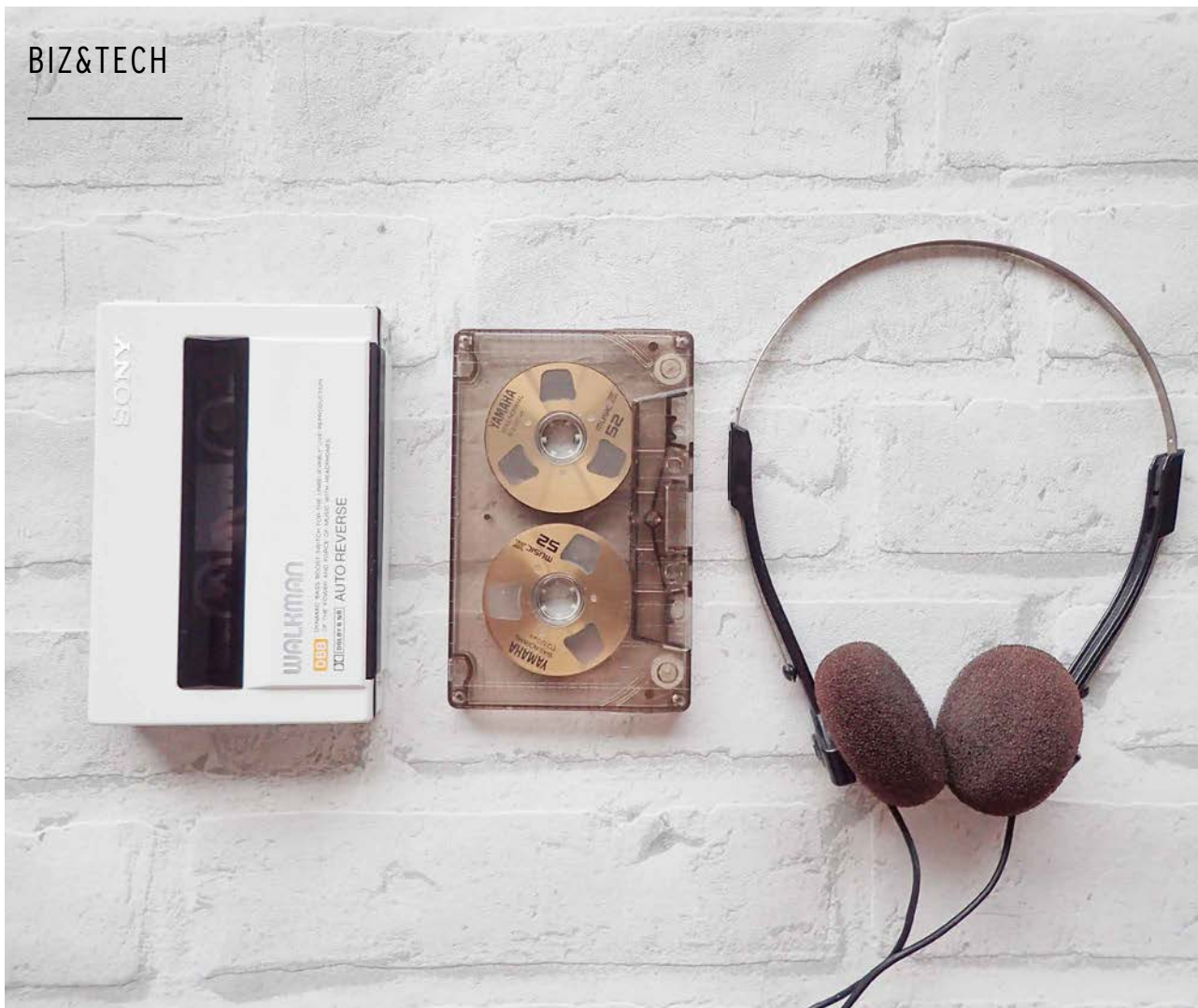
U međuvremenu, ekstremno je porasla potražnja za čipovima u samoj elektronskoj industriji, s obzirom na to da je u vrijeme lockdown-a brojno stanovništvo bilo primorano da od kuće radi ili uči. Pored rada, porasla je i potreba za video-igrama, što je rezultiralo sve većom kupovinom uređaja.

Tehnološke kompanije procvjetale su zbog potražnje za tabletima, laptopima, računarima i drugom opremom. Tako je, recimo, tajvanska korporacija Delta Electronics Inc, koja, između ostalih, dobavlja i za Apple, zabilježila rast neto dobiti u trećem tromjesečju ove godine za 63,6% na 296,53 miliona dolara.

BIZ&TECH

KAKO SMO SLUŠALI MUZIKU KROZ DECENIJE

PIŠE: DIJANA GAJIĆ

Od namotavanja trake na omiljenoj kaseti grafitnom olovkom do višesatnih plejlista koje se neprestano ažuriraju najnovijim hitovima – reprodukcija muzike je kroz decenije doživjela nekoliko revolucija

U 2020. godini u Velikoj Britaniji prodato je 4,8 miliona gramofonskih ploča. Ali i 157.000 kasete! Ljudi ni danas ne žele da izgube jedinstveni osjećaj posjedovanja albuma na fizičkom nosaču zvuka.

Muzika u našim životima igra sporednu ulogu - ali i sporedne uloge se nagrađuju najvrednijim kipićima.

Kad bismo vas pitali koje su pjesme ili izvođači obilježili vaš život - brzo biste došli do podugog soundtrack-a kojim biste se i sami iznenadili. Pjesme na koje ste gotovo potpuno zaboravili vratile bi vas u sve faze redom - ekskurzije i kućne partije, trenutke zaljubljenosti i najveće izazove.

REWIND

Pjesme naših najdražih bendova su tokom decenija u naše ruke stizale u raznim oblicima - na pločama, kasetama, CD-ovima, mp3 plejerima, putem aplikacija.

Milenijalci se možda još sjećaju posebnog zvuka gramofona na kojem su najpopularniji izvođači slušani u specijalnim prilikama. Ali naročito tople emocije sigurno ih vežu za njihove prve kasete s miksevima najboljih bendova čiji nosači zvuka kod nas još nisu bili dostupni.

Vokmen je bio neizostavan sadržaj đačke torbe još od 1979. godine, kada je izašao prvi uređaj te vrste - Sony Walkman.

U vrijeme kada nismo mogli da kupimo baš sve albume, baš svake grupe na svijetu, trebalo je da budemo dovitljiviji. Jedni drugima smo na kasete presnimavali pjesme sa radio-stanica ili one koje smo dobijali iz treće ruke od nekoga bližeg izvoru dobrog zvuka sa svih strana svijeta.

Zahvaljujući tome, sklopljena su mnoga prijateljstva, jer ljudi su se okupljali oko zajedničkog muzičkog ukusa.

PLAY

Sony je bio predvodnik još jedne revolucije u načinu slušanja muzike. Ova kompanija je, zajedno sa Philips-om, 1979. godine predstavila prototip digitalnog audio-diska, poznatog kao CD.

Početak osamdesetih godina 20. vijeka počela je komercijalna upotreba CD-ova kao nosača zvuka, i to najprije u Japanu 1982, a zatim u Evropi i Americi godinu

~~~~~

*Napravite soundtrack svog života!
Preplatite se na Deezer, koji je u ponudi
m:tel-a, kako biste dobili pristup jednom
od najvećih kataloga muzike u svijetu, a
zatim krenite na put popločan najljepšim
sjećanjima iz svih faza vašeg života.*

~~~~~

kasnije. Već 1985. godine svi albumi Dejvida Bouvija bili su objavljeni i na CD-u.

Čim su CD plejeri i diskmeni postali cjenovno pristupačni - kasete su izašle iz mode. Ta tranzicija donijela je mnoge blagodati, poput jednostavnije navigacije. Jedina „mana“ bilo je nešto komplikovanije nošenje, što zbog oblika, što zbog otežane reprodukcije zvuka prilikom kretanja.

Prva naznaka bliske digitalne budućnosti, bar kad je riječ o slušanju muzike, stigla je u vidu iPod-a! Na tržištu se pojavio 2001. godine i otvorio je vrata nekog novog doba. Dotad neviđena tehnologija ponudila je nešto nezamjenjivo - mogli smo slušati veoma duge plejliste i kretati se među albumima dodirom prsta.

Apple se svojim uređajima pozicionirao kao jedna od najprogresivnijih kompanija u svijetu, a iPod, iPad, uskoro i iPhone, postali su centar zabave u svim njenim oblicima. Apple uređaji pripadali su, kao i danas, višem cjenovnom rangu. Zato su u to vrijeme u upotrebi bili i mp3 plejeri drugih brendova, ali se i tu tragalo za najbitnijom specifikacijom - što većom memorijom.

Komfor nošenja cijele muzičke kolekciju u džepu postao je imperativ.

FAST FORWARD

A onda je s radom počeo Napster!

Peer-to-peer dijeljenje fajlova putem interneta u potpunosti je demokratizovalo pristup sadržaju svih vrsta. Napster je omogućio striming muzike 1999. godine, a pratili su ga FastTrack, Soulseek i mnogobrojne slične platforme.

Era besplatnog striminga kratko je trajala zbog kršenja zakona o autorskim pravima, ali bio je to uvod u platforme poput Deezer-a, koje danas uveliko koristimo! Današnja tehnologija omogućava pristup našim muzičkim katalogima bilo kad i sa bilo koje lokacije, kao i striming na više uređaja istovremeno.

Milioni muzičara i albuma svih žanrova na jednom mjestu?! Ako se sjetimo namotavanja traka na kasetama prije samo dvije decenije - djeluje kao da živimo u donedavno nezamislivoj budućnosti.

VJEŠTAČKA INTELIGENCIJA

I PREDVIĐANJA PANDEMIJA

PIŠE: JELENA PRALICA

Algoritmi koriste obrasce u virusnim genomima da bi izračunali mogućnost njihovog prenosa na ljude, kao i predispozicije za razvoj infekcije

Različite industrije sve više koriste vještačku inteligenciju (AI) kako bi unaprijedile djelatnost kojoj su posvećene, a izuzetak nije ni polje medicine, odnosno prevencije bolesti. U ovom tekstu konkretno govorimo o mašinskom učenju i predviđanju pandemija, s obzirom na to da smo na globalnom nivou i sada suočeni s jednom.

Naučnici poručuju da, kada govorimo o predviđanju pandemija, mašinsko učenje može biti od ključnog značaja i to na način da pomogne čovječanstvu da ih zaustavi i prije nego što se dogode. Na koji način?

KRENIMO OD ZOOZOZA

Zoonoze su zarazne bolesti koje uzrokuju bakterije, virusi, paraziti ili gljivice i koje se prenose sa životinja na ljude. Godišnje na ovaj način globalno oboli oko milijardu ljudi, od čega milioni slučajeva završe smrtnim ishodom. Endemska zoonoza je ona koja se javlja samo u određenoj oblasti ili populaciji, a kada dođe do njenog širenja, govorimo o epidemiji. Tako dolazimo i do pandemije – epidemije globalnih razmjera. Posljednja u nizu je aktualna pandemija kovida 19, koju je proglasila Svjetska zdravstvena organizacija (SZO).

Prepoznavanje zoonotskih virusa je veliki problem, s obzirom na to da je samo mali procenat od približno 1,67 miliona životinjskih virusa zapravo sposoban da zarazi ljude. Takođe, nimalo lak, jednostavan i jeftin zadatak nije ni procjena koliki je potencijal da virus pređe sa životinje na čovjeka i da li se njime, u tom smislu, treba studioznije (poza)baviti.

Pogled na ovu problematiku dobro nam mijenja studija koja je nedavno objavljena u naučnom časopisu PLOS Biology. U njoj je, naime, predstavljena metoda zasnovana na genomu virusa (nerijetko samo to i znamo o nekom novootkrivenom), a koja je polazna osnova za utvrđivanje da li je on u stanju da pređe sa životinja na ljude.

GDJE JE TU MAŠINSKO UČENJE?

Tim naučnika koji je radio ovo istraživanje prikupio je genomske potpis 861 vrste virusa iz 36 različitih porodica, a potom su konstruisali modele mašinskog učenja koristeći određene sekvence genoma.

Tako su nastali algoritmi koji koriste obrasce u virusnim genomima da bi izračunali mogućnost njihovog prenosa na ljude, kao i predispozicije za razvoj infekcije. Utvrđeno je da virusni genomi mogu imati karakteristike na osnovu kojih su u stanju da se prilagode uslovima s kojima se tek susreću. Tako su izdvojeni AI modeli pogodni da, koristeći virusne genome, prepoznaju potencijalne zoonotske bolesti.

Međutim, oni svakako imaju i nedostatke, s obzirom na to da su zapravo samo polazna osnova za razlikovanje zoonotskih virusa. One koje AI prepozna kao takve nadalje je potrebno laboratorijski testirati. Uz to, iako ovi algoritmi mogu pomoći u predviđanju da li je određeni virus u stanju da zarazi ljude, sposobnost prilagođavanja je samo jedan dio šireg „zoonotskog spektra rizika“. Drugi relevantni faktor je sposobnost virusa da se prenosi među ljudima, kao i njegova mogućnost da uzrokuje zarazu. Važnu ulogu ima i samo prirodno okruženje.

„KUPUJEMO“ VRIJEME

Rezultat ovog istraživanja je da se zoonotski potencijal virusa može u velikoj mjeri sagledati iz njihovog genomskeg niza. Svaki dodatni unos virusa čini ovu metodu efikasnijom iz prostog razloga što AI algoritmi na taj način postaju sve precizniji u identifikaciji visokorizičnih virusa.

Na taj način ćemo dobiti više vremena da ih istražujemo i nadgledamo, a to bi naučnicima „kupilo“ vrijeme da možda čak razviju preventivnu vakcinu prije nego što epidemija zadobije veće razmjere.

Stručnjaci koji rade na polju otkrivanja lijekova putem vještačke inteligencije, a koji se odnose na virus korona, znanja razvijaju u dva smjera:

Pronalazak potpuno novog lijeka, koji bi nakon nekoliko godina bio proglašen bezbjednim za korištenje.

Postojeće lijekove iskoristiti u drugu svrhu.

BIZ&TECH

HADO

SPORT U PROŠIRENOJ STVARNOSTI

PIŠE: ALEKSANDRA ŠKRBIĆ

*Fantaziju o izvođenju pokreta hadouken pretvorio je u mješavinu
video-igre i sporta*

HADO je futuristički sport koji objedinjuje gejmersku strategiju i fizičku spremnost. Globalno je sve popularniji kao međunarodni sport u proširenoj stvarnosti, gdje takmičari pomoću specijalne opreme (pametni telefon koji je montiran u specijalni nosač koji se stavlja preko očiju) kombinuju popularnu igru na otvorenom poznatu kao graničar (između dvije vatre) i video-igre ispaljujući energetske kugle i štitove u želji da osvoje što veće količine bodova.

Ova neobična interaktivna igra nastala je kombinovanjem pokreta po uzoru na one iz Street Fight-a. Nova era i razvoj tehnologije donijeli su brojne novitete koji sve više brišu granicu između stvarnog i virtuelnog.

HADO je fantaziju o izvođenju pokreta hadouken pretvorio u mješavinu video-igre i sporta. Tako danas pomoću specijalne opreme igrači naprednom tehnologijom ispaljuju energetske kugle i brane se štitovima kako bi osvojili što veću količinu bodova.

KAKO TO IZGLEDA?

HADO je kombinacija senzora pokreta, pametnog telefona, AR (Augmented Reality) tehnologije i sporta koji daju potpuno novu dimenziju svijetu igara, dopuštajući korisnicima da pucaju energetske kuglicama, podignu štitove i bore se sa čudovištima.

Igrači imaju smartfon montiran u specijalni nosač koji se nalazi preko očiju, dok se za ispaljivanje kugli i dizanje štitova koristi telefon pričvršćen za ručni zglob. Za sam proces navikavanja na korištenje ovakve vrste tehnologije potrebno je neko vrijeme. Međutim, kada igrač osjeti potpunu kontrolu, jednostavnost igre dolazi do punog izražaja.

Tako, koristeći štitove i veće prepreke, možete potpuno da odbranite vaše saigrače. Međutim, potrebno je da budete oprezni, jer štit svakim udarcem postaje slabiji i zahtijeva punjenje. U pitanju je igra sa mnogo savijanja i izbjegavanja te traži brze reflekse i koordinaciju kako biste pobjegli od brzih energetske kuglice.

Tim s najvećim rezultatom unutar vremenskog ograničenja pobjeđuje. Igrači također mogu oblikovati vlastite borbene strategije korištenjem funkcije podešavanja trake za ruku u igri, kao što je promjena brzine energetske lopte ili zaštitnih moći.

Igra HADO nagradiće igrače koji se konstantno kreću kako bi izbjegli udarac ili pogodak kao u dodgeball-u.

Ako stojite mirno, nedostatak pokreta neće nagraditi vaš tim bodovima. Trening za HADO može se izvoditi na AR igralištu za dodgeball, ali se također može obaviti korištenjem VR igara kao što je „Sparc“ za vježbanje koordinacije ruke i oka i brze reakcije blokiranja.

ZA KOGA JE?

HADO je odmah prikupio brojne simpatije, jer spaja koncept proširene stvarnosti i takmičarskog sporta. Može da se posmatra kao sportska aktivnost prilagođena svim uzrastima.

Idealan je za team building kada se zaposleni žele odmoriti od rada u kancelariji, ali i razdrmati od predugog sjedenja za računarima.

Postoje svjetski turniri kada je ova igra u pitanju. HADO evropski kup 2021. u tematskom parku ISFANBUL donio je žestoke tehno-sportske bitke između 100 igrača iz 11 nacija. Timovi iz Turske, Grčke, Kipra, Češke, Slovačke, Austrije, Holandije, Francuske, Španije i Velike Britanije pokazali su žestoku HADO konkurenciju u sportu koji se stalno razvija.

GDJE JE DOSTUPAN?

HADO dolazi iz Japana te je veoma raširen i dobro prihvaćen na širem području Azije. Trenutno postoji i u Hrvatskoj, ali bi, sudeći po dobrim reakcijama igrača, mogao da zaživi i na širem regionalnom području.

Najveća prepreka je 5G tehnologija, koja omogućava bolje specifikacije igre, a koja još nije dovoljno zastupljena. Virtuelno okruženje bi se moglo postaviti i u sobi ili na otvorenom prostoru kada bi se stvorili uslovi za to.

~~~~~

Takođe, postavljaju se pitanja da li kratkovide ili dalekovide osobe mogu igrati. Naime, nikakav problem ne predstavlja da ispod nosača nosite naočare ili kontaktna sočiva.

~~~~~

SAMSUNG

Galaxy Z Fold3 | Flip3 5G

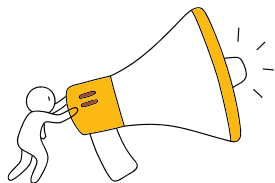

Slika je simulirana.
S Pen Fold olovka se prodaje posebno i kompatibilna je samo sa Z Fold3 5G uređajem.
Dostupno samo za 4G/LTE i starije verzije mreža. Povezivanje na 5G biće moguće nakon implementacije 5G softvera i mrežne infrastrukture.

NASLOVI

PIŠE: JELENA PRALICA

HMD GLOBAL

Legenda se vratila! A legenda je Nokia 6310. Naime, HMD Global, dom Nokia telefona, objavio je novi model legendarnog telefona – izgled je dijelom originalan, ali osvježen i redizajniran, a tu je i njegova prepoznatljiva dugotrajna baterija, kao i izdržljivo kućište. I da, i igrica Snake iz devedesetih godina prošlog vijeka! Za sve nostalgичne duše ovo je telefon koji će ih vratiti u prošlost, ali uz unaprijeđeni veći ekran i dugmiće te mnoštvo modernih funkcija.

xiaomi

XIAOMI

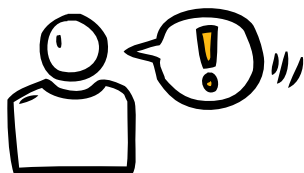
Xiaomi je i zvanično ušao na tržište električnih vozila. Kineski tehnološki gigant registrovao je poslovanje u ovom domenu i nakon opsežnog istraživanja tržišta pokrenuo fazu razvoja. Zasad nisu precizirali koju vrstu električnih vozila će proizvoditi, ali je pretpostavka da će pokrenuto postrojenje Deepmotion, specijalizovano za razvoj tehnologije za autonomnu vožnju, proizvoditi pristupačna električna vozila za Kinu i druga međunarodna tržišta.

APPLE

U Apple lepezi proizvoda postoji i jedan uređaj koji je prije tačno 20 godina zauvijek promijenio kompaniju, a da to nije ni iPhone, ni iMac. U pitanju je stari dobri iPod, zahvaljujući kojem je, uz pomoć iTunes-a, legalno tržište MP3 muzike postalo dostupno korisnicima širom svijeta. Od „1.000 pjesama u vašem džepu“ do uređaja koji može sve što i iPhone (osim poziva), Apple i danas na svom sajtu omogućava da nabavite svestrani iPod uređaj.

NOTHING

Iako i sam naziv novog igrača na tržištu pametnih telefona donekle sugerise da njegovu ponudu trenutno čini – ništa, kompanija Nothing najavila je svoj prvi pametni telefon. Uređaj će biti lansiran 2022. godine. Pretpostavka je da će se osnivač Karl Pej (prethodno saosnivač brenda OnePlus) okrenuti minimalističkom dizajnu, pa bi pomenuti telefon možda mogao imati providno kućište, poput njihovih Nothing ear (1) bežičnih slušalica.

LG ELECTRONICS

Iako LG Electronics više ne proizvodi pametne telefone, kompanija ostaje među liderima kada je riječ o drugim tehnološkim oblastima. U LG Chem-u su, naime, razvili novi savitljivi materijal za displeje koji čini ekran tvrdim kao staklo, ali fleksibilnim kao plastika. Panel je nazvan „Real Folding Window“, za koji tvrde da bi mogao da izdrži 200.000 savijanja i omogući ekran bez nabora, koji može da se savija i prema unutra i prema vani.

SVJETSKI DOGAĐAJ

EXPO DUBAI 2020

PIŠE: DIJANA GAJIĆ

Tokom šest mjeseci, oko 25 miliona ljudi će posjetiti 180 paviljona, koji se nalaze na 438 hektara površine

---

Putovanja u svemir

Jedna od centralnih tema sajma je – svemir. Ovo i ne čudi s obzirom na to da su ovu godinu obilježili i turistički letovi u orbitu, koji su pomjerali granice zamislivog kad je riječ o svemirskim ekspedicijama. Tri najbogatije kompanije – Virgin Galactic, Blue Origin i SpaceX – poslale su „obične“ ljude u svemir i temu putovanja van Zemlje ponovo dovele u žižu javnog interesa.

Kakve će biti implikacije ovih poduhvata, iz današnje perspektive teško je spoznati. Ali kad se izmaknemo iz medijskog spektakla koji prati letove, djeluje kako je čovječanstvo zaista na prekretnici – budućnost u kojoj rutinski posjećujemo druga nebeska tijela te koristimo vanzemaljske resurse odjednom je postala zamisliva.

O tome da li su komercijalna putovanja u orbitu više korisna ili štetna za čovječanstvo, međutim, mišljenja su podijeljena. Dok jedni smatraju da će ona pomoći da se pomjere granice i spasi Zemlja, drugi su uvjereni kako se radi tek o preskupoj i za našu klimu fatalnoj igri bogatih i privilegovanih.

Prvi Svjetski sajam otvoren je još 1790. godine u Pragu, a ovo je prvi put da se održava na području Srednjeg istoka, Afrike i južne Azije.

Cilj Expo sajmova jeste predstaviti ljudsku kreativnost, inovacije, progres i kulturu. Tokom prethodnih sajmova izložene su neke od najvećih inovacija poput telefona, dizel-motora, televizije i ekrana osjetljivog na dodir.

Tokom šest mjeseci, od 30. septembra 2021. do 31. marta 2022, Expo 2020 Dubai posjetit će 25 miliona ljudi. Na 438 hektara površine nalazi se oko 180 paviljona. Nije ih moguće obići baš sve, ali neki su se odmah izdvojili i privukli posmatrača!

PAVILJON UJEDINJENIH ARAPSKIH EMIRATA

Santjago Kalatrava, svjetski poznat arhitekta, projektovao je paviljon u obliku sokolovog krila za Ujedinjene Arapske Emirate. Paviljon koji simbolizuje glavnu temu ovogodišnje izložbe - „Spajanje umova, kreiranje budućnosti“, posjetiocima nudi zanimljiv program posvećen istoriji i budućnosti Emirata.

Krila koja na sebi nose solarne panele mogu se rasklopiti u samo tri minuta, puštajući bogatu prirodnu svjetlost

u unutrašnjost ove impozantne bijele građevine. Autor projekta je poseban akcenat stavio i na okruženje, gdje se nalazi 80 stabala drveća i preko 5.600 biljaka.

PAVILJON VELIKE BRITANIJE

Es Devlin za jedinstvenu priliku nastupa Velike Britanije na Dubai Expo sajmu osmislio je strukturu visoku 20 metara. Fascinantna arhitektonska kreacija nosi ime „The Poem Pavillion“, jer u interakciji sa posjetiocima AI generiše poeziju koja sadrži najvažnije informacije o Zemljanima.

Algoritam je kreiran u saradnji sa stručnjacima za poeziju, a učio je „zanat“ proučavajući 15.000 pjesama britanskih pjesnika. Unutar paviljona nalazi se i posebno dizajniran prostor koji oponaša unutrašnjost drvenog instrumenta. U njemu se čuju zvukovi prikupljeni sa svih strana svijeta.

„Želimo u potpunosti izraziti predivan raspon, širinu i raznolikost glasova svih dobi, polova i etniciteta“, rekao je Devlin o projektu prošle godine.

FINSKI PAVILJON

Helsinški studio JKMM Architects osmislio je miran paviljon nalik na kapelu - prekriven zategnutom bijelom

tkaninom koja simbolizuje finski snijeg.

„Dizajnom našeg paviljona htjeli smo donijeti djelić finske prirode u UAE i Dubai“, rekao je Temu Kurkela, osnivač ovog arhitektonskog tima.

Draperija podignuta u sredini asocira na tradicionalni arapski šator, naročito zbog načina na koji se otvara kako bi ugostila posjetioce, te upućuje na nomadsko nasljeđe, koje je zajedničko Finskoj i Srednjem istoku.

Svijetla unutrašnjost u kojoj dominiraju drvene površine pravi je kontrapunkt vanjskom „snježnom ogrtaču“, jer daje toplinu i priliku za odmor. U centralnom dijelu otvorena je izložba koja ima za cilj da pokaže kako se priroda i tehnologija mogu iskoristiti za razvoj sreće.

ITALIJANSKI PAVILJON

Italijanski paviljon nastao je kao rezultat istraživanja materijala koji su obnovljivi i doprinose hlađenju. Tri brodska trupa u enterijeru okružena su zastorom napravljenim od 70 m užeta od reciklirane plastike.

Građevina je sastavljena na način da ju je lako rastaviti i reciklirati, dok „zastor“ funkcioniše kao fasada koja

štiti unutrašnjost od prodora vrućeg vazduha, spuštajući temperaturu za 10-15 stepeni.

Cilj arhitekta bio je da projektuje zgradu koja neće biti samo privremeno korištena, a zatim napuštena, poput većine objekata podignutih za potrebe Expo sajmova i Olimpijskih igara.

PAVILJON SINGAPURA

Trodimenzionalni vrt u obliku zgrade, tako bi se u nekoliko riječi mogao opisati singapurski Expo paviljon. Želja arhitektonskog studija WOHA, koji stoji iza projekta, bila je da se stvori oaza u pustinji - mjesto za drugačije iskustvo i odmor posjetilaca.

Ali ne samo to. I singapurski tim na umu je imao održivost, te je istraživao kako se može umanjiti štetan uticaj povećane izgradnje u Dubaju.

„Simbioza arhitekture i prirode čini održivo, ali privlačno i pristupačno okruženje“, izjavio je član tima.

Zahvaljujući solarnim panelima i sistemu za desalinizaciju vode, paviljon će tokom izložbe biti samoodrživ iako je smješten u pustinju.

BRENDOVI KOJIMA VJERUJEMO

ČUDESAN SAM PO SEBI

HONOR 50

PIŠE: DARKO BAJIĆ

Šampiona srednje kategorije potražite u m:tel ponudi

Elegantan dizajn, prelijepo zakrivljeno tijelo i ekran, upečatljive boje i dvostruki prsten sa moćnom četverostrukom kamerom stvaraju izvanredan i jedinstven vizuelni doživljaj Honor 50 pametnog telefona.

Honor 50 je prvenstveno namijenjen mlađim korisnicima, ljubiteljima dobrih fotografija i zanimljivih video-sadržaja, vlogerima i gejmerima, a važno je istaći i da dolazi sa Google servisima. Iako cjenovno pripada srednjoj kategoriji uređaja, nekoliko premijum opcija privući će dodatnu pažnju korisnika koji od uređaja očekuju više.

Kvalitetan ekran je u vrhu razloga koji odlučuju pri kupovini telefona i Honor se dodatno potrudio da ovim modelom korisnici budu izuzetno zadovoljni. Odnos ekrana i tijela telefona je 94% i upravo je to ono što želite od modernog uređaja. Visoka rezolucija na zakrivljenom OLED ekranu izgleda sjajno, mogućnost osvježavanja od 120 Hz nudi glatku sliku, odličnu za gledanje videa i igranje igrica.

Ekran je i nevjerovatno osjetljiv, sa brzinom dodira od 300 Hz omogućiće vam bolju, bržu i precizniju igru u popularnim igricama.

Sa četiri kamere, Honor 50 ništa ne prepušta slučaju. Osim oštarih i detaljnih slika, glavna kamera od 108 MP daje vam dosta prostora za zumiranje. Selfi kamera od 32 MP i širokougaono vidno polje od 90° ispuniće sve vaše zahtjeve.

Svakako najinteresantnija opcija na kameri je Multi-Video snimanje, koja vam dozvoljava da na podijeljenom ekranu snimate video sa dvije različite kamere u isto vrijeme. To znači da možete snimati sebe i scenu (za snimanje videa sa reakcijama), a možete istovremeno da snimate i jedan događaj na različite načine, npr. jedna

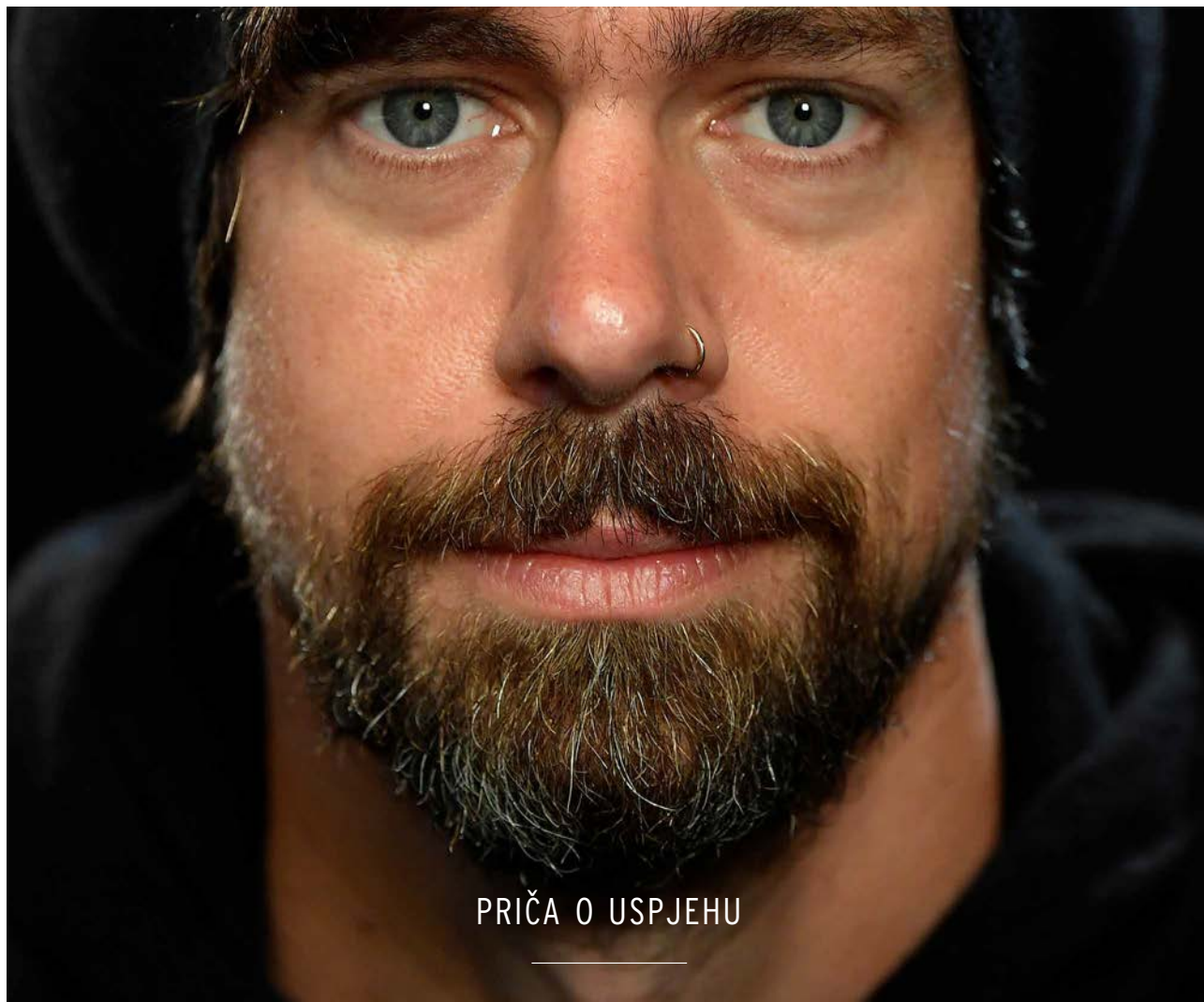
kamera snima čitavu scenu, a druga zumira pojedinca ili neki detalj.

Takođe, klasičnim snimanjem po želji možete prelaziti sa prednje na zadnju kameru, npr. kada vam se scena pomjeri iza leđa, bilježeći tako svaki zanimljiv trenutak.

Kvalitetna baterija od 4.300 mAh radi odličan posao, u kombinaciji sa efikasnim procesorom lako će trajati čitav dan. Zahvaljujući brzom punjenju od 66 W, Honor 50 se može napuniti do 70% za samo 20 minuta i 100% za 45 minuta.

Pravi šampion srednje kategorije, Honor 50 ima veliki ekran, ali i ultratanak dizajn za prefinjen ugođaj pri korištenju. Više informacija o ovom modelu potražite u m:tel ponudi na adresi www.mtel.ba ili besplatnim pozivom na 0800 50 000.

PRIČA O USPJEHU

DŽEK DORSI

OSNIVAČ I CEO TWITTER-A

PIŠE: JELENA PRALICA

*Uz to je i jedan od osnivača Square Inc-a, zaljubljenik u pank, jogu,
modni dizajn i digitalne valute*

„Samo postavljam Twitter.“

Tako je glasila prva poruka na Twitter-u, koju je 21. marta 2006. postavio upravo Džek Dorsi. Petnaest godina kasnije, on je ponudio svoj prvi tvit na prodaju te ga u formi nezamjenjivog tokena (NFT) prodao za nešto više od 2,9 miliona dolara. Tvit je kupio Sina Estavi, izvršni direktor firme Bridge Oracle, a sav novac doniran je za liječenje oboljelih od virusa korona u Africi.

Džek Dorsi (Jack Dorsey) je jedan od osnivača Twitter-a i jedan od vlasnika Square-a. Danas je globalno poznat i kao jedan od najvećih zagovornika digitalne valute, mnogo investira u bitcoin, a prije nekoliko godina izjavio je da ima pretenzije da postane prvi čovjek Njujorka.

KRENIMO OD DJETINJSTVA

Tehnologija je nešto što je od najranijeg djetinjstva okupiralo misli Džeka Dorsija, rođenog u Sent Luisu, 19. novembra 1976. godine. Kao dijete je mucao, zbog čega je bio dosta stidljiv i povučen. Ali oduvijek je imao „klikere“ za matematiku i logiku, a svoj prvi ozbiljniji tehnološki projekat realizovao je u srednjoj školi, kreirajući specijalizovani dispečerski softver za taksiste, dostavljače i druge vidove organizovanog prevoza. Neke kompanije ga i danas koriste, a Dorsi je kasnije priznao da mu je već tada bilo najvažnije da razvije aplikaciju koja će ga učiniti milijarderom!

Fakultet nije završio, ali ga ta činjenica svakako nije spriječila da bude uspješan u realizaciji vlastitih snova, a to je bila platforma za razmjenu poruka. Prionuo je na posao, ali je uslijedilo nekoliko odbijenica. Loš niz prekinuli su ljudi sa veb-stranice Odeo, koja je uključivala imenike i pretraživače, zainteresovani za usluge slanja tekstualnih poruka.

I tako je sve počelo. Tačnije, Dorsi je s menadžerima ove stranice u oktobru 2006. osnovao Obvious Corporation, iz kojeg je kasnije nastao Twitter. U pitanju je bila jednostavna stranica na kojoj su korisnici mogli objavljivati kratke poruke od maksimalno 140 znakova. Inače, ideja za Twitter nastala je u njujorškom parku, na toboganu!

PRELONNI TRENUTAK

Dorsi je prvo bio izvršni direktor Twitter-a, a 2008. imenovan je za predsjednika uprave. Korisnici su tokom prvih pet godina dnevno slali 50 miliona tvitova, a kompanija je rasla

iz dana u dan. Prelomni trenutak bio je u novembru 2013, kada preko noći postaje milioner. Kako? Pa nakon što su dionice Twitter-a, društvene platforme koja danas ima više od 200 miliona aktivnih korisnika, izašle na berzu.

U međuvremenu, tačnije 2009. godine, sa preduzetnikom Džimom Mekelvijem (Jim McKelvey) osnovao je Square Inc, onlajn platformu za plaćanje, koju danas koristi više od 30 miliona kompanija za završavanje finansijskih transakcija. Upravo je za Square svojevremeno tvrdio da će iz temelja promijeniti način na koji ljudi komuniciraju, jer koristi svima razumljiv jezik - novac.

PLATA OD 1,40 \$

Dorsi se 2015. vratio na čelo Twitter-a, onda je, tri godine kasnije, objavljeno da je napokon dobio platu. Za 2018. mu je isplaćeno cijelih 1,40 dolara. Ne milijardi ili miliona, već samo dolara.

Taj iznos, naravno, nije slučajno izabran, s obzirom na to da je, kada se vratio u kompaniju, broj karaktera koji je mogao stati u jedan tvit iznosio upravo 140. Ipak, to nisu bila jedina njegova tadašnja primanja, jer znamo da je danas jedan od najbogatijih ljudi na svijetu, čije je bogatstvo Forbes procijenio na 3,3 milijarde dolara. Takođe, on nije jedini CEO koji ne prima platu - isto je radio i Stiv Džobs (Steve Jobs), a sada to rade i Sergej Brin (Sergey Brin), Lari Pejđž (Larry Page), Lari Elison (Larry Ellison) i drugi.

EKSPERIMENT SA PRIHODIMA

Zanimljiva priča u čijem je središtu takođe Džek Dorsi tiče se istraživanja o tome kako bi se ljudi ponašali kada bi mjesečno imali zagaranovan određeni prihod, bez obzira na to da li su zaposleni ili ne, ali i bez uslova kako smiju da troše novac. Takve inicijative su, kao dio socijalnih eksperimenata, postojale i ranije, a onda je sredinom 2020. godine najavljeno da će nešto slično pokrenuti i Dorsi.

On je, naime, za inicijativu „Gradonačelnici za garantovani prihod“, koja obuhvata koaliciju 29 gradonačelnika američkih gradova, izdvojio 15 miliona dolara. Sredstva će tokom dvije godine biti utrošena na sedam miliona ljudi u 14 američkih gradova.

Ovaj nacionalni pilot-program podrazumijeva zagaranovana osnovna mjesečna primanja od 500 dolara, čime se, vjeruju njegovi inicijatori, smanjuje siromaštvo među ljudima, a što pozitivno utiče na ekonomiju. Uz brojne kritike da davanje

~~~~~

Džek Dorsi je svoj prvi posao – hakovao. Naime, na početku karijere pokušao je da se zaposli u jednoj velikoj kompaniji za otpremu u Njujorku. Kako na njihovom sajtu nije našao kontakt formu, pronašao je bezbjednosnu rupu i poslao im mejl. U njemu je naveo i kako da poprave taj propust. Zaposlili su ga sedmicu kasnije.

~~~~~

„besplatnog“ novca u ljudima gasi motiv za radom, ideja je našla (dodatno) plodno tlo u krizi izazvanoj virusom korona.

EKSCENTRIČNA LIČNOST

Kada već spominjemo krizu, u jeku pandemije za borbu protiv virusa korona najavio je donaciju od milijardu dolara, što je 28% njegove imovine, a javnost se i dalje sjeća kako je 2016. trećinu svojih Twitter dionica podijelio zaposlenima.

Zato i ne čudi što ćete za njega često čuti da je ekscentričan lik. U prilog tome govori i podatak da jede samo jednom dnevno, a da tokom cijelog vikenda uopšte ne jede. Jednom je izjavio da je tokom prvog vikenda bez hrane doslovno halucinirao. Uz to, njegova dnevna rutina uključuje kupke u ledenoj vodi.

Kurs za masera, krojački časovi i modni dizajn, želja da bude botanički ilustrator - i sve ovo je Dorsi. On se bavi jogom te izučava istočnjačku i asketsku filozofiju. Pa iako se radije drži podalje od svjetla reflektora, poznato je da na privatnoj jahti često organizuje skupe provode na ostrvu Sent Bartelemi.

Veliki je zaljubljenik u pank, a te se ljubavi zbog direktorske karijere odrekao na neko vrijeme. Ipak, vratio joj se, tačnije bradi i minduši u nosu, kao i pankerskom stilu života.

Ekscentričan ili ne, na pojedinim poslovnim odlukama mnogi bi mu mogli pozavidjeti, ali svakako i pratiti njegov primjer!

TESTIRAMO

XIAOMI 11T

PIŠE: JELENA MAKSIMOVIĆ

Brzina vođena revolucionarnom tehnologijom

m:agazin

U rubrici Testiramo ovoga puta predstavljamo vam jedan od najnovijih Xiaomi uređaja prihvatljive cijene, koji krasi izuzetno moćne karakteristike, posebno zanimljive onima koji najviše drže do brzih performansi i brzog punjenja baterije. Dakle, predstavljamo vam Xiaomi 11T.

Opremljen je trostrukom širokougaonom visokorezolucijskom kamerom od 108 MP, ultraširokougaonom 120° kamerom te 2x telemakro kamerom. Xiaomi 11T to kombinuje sa svojim one-click AI cinema načinima rada, koji donosi „trikove“ profesionalnih snimatelja, kao što su Time Freeze, Night Time-Lapse, Magic Zoom i brojni drugi načini zahtjevnog snimanja u samo jednom kliku. Uređaj može snimati i najsitnije zvukove na filmski način uz opciju Audio Zoom.

Xiaomi 11T koristi 6,67" 120 Hz ravni AMOLED ekran i HDR10+ tehnologiju koji će vam pružiti zadivljujući vizuelni utisak pri svakom pogledu.

Zahvaljujući energetski efikasnom čipsetu MediaTek Dimensity 1200-Ultra, izdašnoj bateriji od 5.000 mAh te turbopunjaču od 67 W koji puni telefon na 100% u svega

36 minuta, korisnik dobija pouzdani uređaj za realizaciju vlastitih kreativnih ideja.

A evo i još nekih bitnih karakteristika koje će vam pomoći pri odluci da nabavite sebi baš ovaj telefon.

Savršen, elegantan i zapanjujući dizajn, koji dolazi u tri boje, uskladiće vaš stil za svaku priliku. Izuzetna hardverska snaga i profesionalno podešavanje algoritama pružiće vam nevjerovatnu rezoluciju slike i teksturu kako u svijetlom tako i u tamnom okruženju.

Senzor ambijentalnog svjetla od 360 stepeni omogućiće vam osvjetljenost ekrana koji reaguje na promjene u vašem okruženju, a uz režim sunčeve svjetlosti 3.0, ekran će vam biti vidljiv čak i pri jakom osvjetljenju.

Nezaboravno audio-iskustvo sa Dolby Atmos-om i namjenskim dvostrukim zvučnicima za proizvodnju visokokvalitetnog, jasnog i preciznog surround zvuka pružiće vam posebnu čaroliju i uživanje u svakom zvuku i omiljenoj muzici.

U ponudi kompanije m:tel, Mi 11T dolazi sa internom memorijom od 128 GB i RAM-om od 8 GB.

Mi Pametni antibakterijski ovlaživač zraka

Sterilize and then Humidify

NOTIFIKACIJE

PIŠE: MARINELA TALIC

” WhatsApp

je pomalo neprimjetno ažurirao svoju politiku privatnosti kako bi ispunio zahtjeve koje je pred njega postavila Komisija za zaštitu podataka (Data Protection Commission). Ove izmjene odnose se samo na korisnike u Evropi i još nekoliko zemalja, dok će korisnici u SAD-u i dalje koristiti omiljenu aplikaciju po „starim“ pravilima.

” YouTube

je dobio funkciju da prilikom slanja videa na TV može oponašati daljinski upravljač. Preko daljinskog upravljača direktno na korisnikovom televizoru moguće je kontrolisati reprodukciju videa ili odabrati neki drugi. Tu je takođe i dugme za govornu pretragu YouTube-a, a klizač se može koristiti za podešavanje jačine zvuka videa. Za nove funkcije potrebno je imati Smart TV ili Android TV Box i YouTube aplikaciju u verziji 14.50.53, a funkciju ćete dobiti kada Google odredi da ste „je zaslužili“.

” TikTok

preuzima nove sigurnosne aktivnosti kako bi spriječio obmane i opasnosti na svojoj platformi. Sadržaji i objave se svakodnevno kontrolišu, a najčešće je riječ o neobaveznim izazovima ili manjim kampanjama koje organizuju i predstavljaju neki od korisnika društvene mreže. Veliko istraživanje koje su sproveli pokazalo je da je trećina mladih korisnika učestvovala u nekom obliku onlajn izazova. Mladi su rekli kako je 48 odsto izazova na internetu sigurno, ali da 14 odsto čine obmanjujući sadržaji koji nose sa sobom rizik ili opasnost od povređivanja. Kako bi zaštitio korisnike, TikTok će uklanjati video-zapise koji obmanjuju te će postaviti službene upozorenja prilikom pretraživanja.

” Twitter

radi na testiranju šoping opcije tokom prenosa uživo, a prvi prenos kupovine uživo biće predstavljen 28. novembra. Nakon svog prvog ozbiljnog prodora na e-trgovinu prošlog ljeta, kupovina uživo je bio logičan slijed kojim će korisnicima biti omogućeno da gledaju emitovanje i kupuju u isto vrijeme. Twitter je takođe počeo da testira Shopping Manager, za koji kaže da će doprinijeti iskustvu trgovine. Pored toga, kompanija proširuje dostupnost za Shop Module. Činjenica da kompanija sada dodaje mnoštvo opcija za kupovinu sugerise da ona vidi e-trgovinu kao dio svoje budućnosti.

” Instagram

je kopiranjem Stories-a sa Snapchat-a napravio odličnu stvar te je broj priča koje se objavljuju na ovoj mreži brzo premašio popularnost takvih priča na Snapchat-u. Osim toga, Instagram je pokrenuo i live test video-zapisa od 60 sekundi u njima, što će značiti da duži video-klipovi više neće biti podijeljeni na segmente od 15 sekundi. Sličnu stvar kao sa Snapchat-om, Instagram je pokušao da uradi i kopiranjem TikTok-a, kada je unutar svoje aplikacije uveo opciju za objavu kratkih video-zapisa - Reels. U borbi za dominaciju, Instagram sada kreatorima nudi novčane nagrade za objave na Reels-u, a iznos zavisi od broja pratilaca i mjesečnih pregleda video-zapisa. Oni s manjim brojem pratilaca mogu zaraditi od 600 dolara pa do desetak hiljada dolara mjesečno.

” Facebook

se u posljednje vrijeme suočava sa brojnim izazovima i poteškoćama. Nakon pada 4. oktobra, kada su bili potrebni sati prije nego što je ova društvena mreža popravila kvar, korisnici širom svijeta i danas prijavljuju probleme putem stranice Down Detector, a koji se odnose na logovanje, postavljanje ili očitavanje sadržaja, osvježavanje stranice, dopisivanje, bustovanje objava i dr. Osim toga, nakon otkrića zviždačice Haugen o negativnom uticaju ove društvene mreže na mlade, neke od velikih kompanija, poput Lush Cosmetics-a, odlučile su da se povuku sa ove društvene mreže navodeći da žele sigurno okruženje te da su umorni od borbe s algoritmima, a komunikaciju sa korisnicima ostvarivaće na drugi način.

SOCIAL SPACE

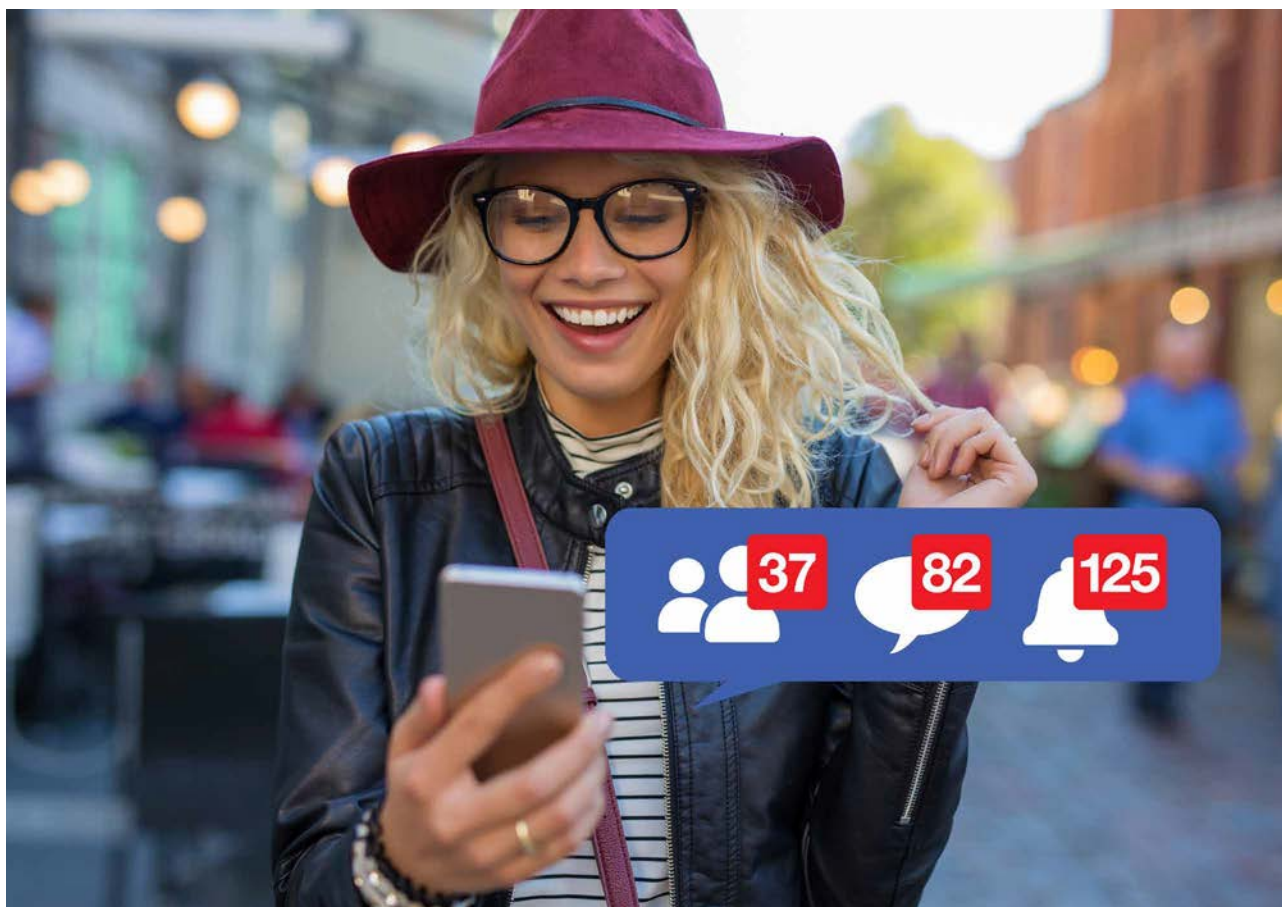

SVIJET I NEKOLIKO SATI BEZ FACEBOOK-A

Nekima je nedostajala isključivo zabava, a mnogima primarni alat koji koriste za oglašavanje, povezivanje s kupcima i prodaju proizvoda i usluga

---

PIŠE: ZORAN ŠIŠIĆ

Milioni ljudi su 5. oktobra na nekoliko sati ostali bez konekcija na Facebook-u, Instagram-u i WhatsApp-u. U međuvremenu to je otvorilo brojna pitanja za koja možda niko od nas nije očekivao da će ih ikada postaviti. Kako su ljudi proveli vrijeme bez ovih mreža? Koliko su nam ove stvari bitne u poslu? Da li uopšte (ne) možemo bez njih?

Sve ovo može zvučati kao scenario za film, pa i nije isključeno da dobijemo neku ekranizaciju na ovu temu. Jedna od epizoda kultne serije „Zona sumraka“ prikazuje kako su vanzemaljci isključili struju da bi uplašene i paranoične ljude okrenuli jedne protiv drugih. U današnjem svijetu ne biste isključili struju, nego biste to uradili sa Facebook-om. Ipak, posljedice kao u seriji nisu se desile, ali pitanje je šta bi bilo da je ovaj problem potrajao mnogo duže.

I ranije se dešavalo da ostanemo bez ovih konekcija, ali čini se da je to sada najviše uticalo na korisnike. Većina ljudi koristi Facebook, Instagram i WhatsApp za dijeljenje fotografija i video-zapisa sa svojom porodicom i prijateljima, ali kompanije te platforme vide kao primarni alat, koristeći ih za oglašavanje, povezivanje s kupcima i prodaju proizvoda i usluga.

Znamo da su kompanije tokom ovog perioda radile proračune koliko će novca izgubiti te vjerovatno pravile alternative, ali šta su radili obični ljudi? Prema nekim podacima, promet na drugim aplikacijama i mrežama naglo je skočio, što pokazuje koliko smo ovisni o internetu i mrežama. Tako su prepiske na Twitter-u postale viralne te su mnoge kompanije to iskoristile da kroz mimove i šaljive objave promovišu svoje brendove.

Ipak, alternativa postoji, ali da li je ona dovoljna da zadovolji široke narodne mase koje su navikle na skrolovanje po feed-ovima ili story-jima. Obični ljudi ulazili su na aplikacije medija i više čitali njihove objave te su na taj način „ubili“ vrijeme dok problem nije bio otklonjen.

Ali kako bi svijet izgledao da je ovaj problem duže potrajao? Vjerovatno biste, kada se lijepo obučete za izlazak, napravili samo jednu fotografiju za grupni chat. Takođe, morali biste pozvati vašu simpatiju da izađete, a ne samo da lajkujete njegove ili njene fotografije. Ne biste se spojili na Wi-Fi u svakom kafiću koji ste posjetili, jer biste samo pili kafu i eventualno razgovarali s nekim.

Pored ovih stvari koje smo preuzeli od novih digitalnih trendova, postoje i one koje bi negativno uticale na poslove miliona ljudi. Kada ne bi bilo Facebook-a i Instagram-a, mnoštvo ljudi bi ostalo bez posla i primanja, jer upravo kroz ove kanale zarađuju novac. Isto tako ne bismo otkrili

~~~~~

Previše vremena provedenog na društvenim mrežama može uzrokovati pad koncentracije, jer komunikacija na društvenim mrežama zahtijeva konstanto prebacivanje sa jedne teme na drugu, sa jednog mjesta na drugo, od čitanja komentara, praćenja novih objava te odgovaranja na poruke do komentarisanja i lajkovanja.

~~~~~

mnoge talente koji se pojavljuju u različitim sferama: umjetnike, sportiste, pisce, video-editore i slično.

Ne možemo poreći da su društvene mreže preoblikovale način razmišljanja ljudi i širile svijest o mnogim temama. Takođe, dovele su nas do toga da se možemo upoznati s osobama iz drugih zemalja te saznati nešto više o dešavanjima u tim zemljama.

Prosječna osoba provede barem 15 minuta dnevno na društvenim mrežama, a to bi bilo jednako šest godina i osam mjeseci tokom života. Zamislite da ste to vrijeme iskoristili sa prijateljima, porodicom ili u nekim drugim stvarima koje bi mogle da budu korisne za vas? Pristup društvenim mrežama može imati mnoge prednosti, posebno tokom trenutne pandemije. Omogućuje nam da ostanemo povezani sa najbližima. Može nam pomoći u otklanjanju barijera udaljenosti i vremena prilikom povezivanja sa drugima te omogućiti pristup informacijama i prilikama, jačajući lične i profesionalne mreže.

S obzirom na to da smo navikli da koristimo sve benefite koje mreže pružaju, budućnost nam predviđa još više širenja u tehnološkom pogledu. Nedavno je Facebook promijenio ime u Meta. Rebranding je dio velikog plana kompanije za razvoj virtuelnog svijeta, ali kritičari kažu da je to pokušaj da se fokus pomakne s nedavnih kontroverzi o otkrivanju podataka korisnika, kao i o negativnim uticajima koji su u posljednje vrijeme sve izraženiji.

Metaverzum je virtuelni svijet u koji se možete uključiti i raditi - u teoriji - gotovo sve.

Narednih nekoliko godina će nam pokazati, kada sve ovo postane realnost, koliko će to imati uticaja ako se eventualno desi pad i ako po nekoliko sati ostanemo bez Meta-e. Bez obzira na sve, družite se više sa najbližima, šetajte, putujte, čitajte...

MREŽA

PRAVNI I POSLOVNI PROPISI U DIGITALNOJ FORMI

Trenutni način poslovanja, razvoj novih tehnologija, odnosno inovacija u dijelu digitalizacije, zauzima ključnu aktivnost za razvoj svake radne organizacije.

PIŠE: SRĐAN BJELIĆ

Voditi uspješan posao sigurno je lakše uz korištenje digitalnih resursa, praćenja i uvođenja tehnoloških postignuća.

Nepoznavanje digitalnih servisa i određeni strah od novog i nepoznatog glavni su razlozi zbog kojih se određene organizacije ne odlučuju za ovu vrstu rada. Proces modernizacije ne nalazi primjenu kod određenih organizacija koje se i dalje pribojavaju i rade na „staromodniji“ način poslovanja. Određena prepreka postavljena je za prihvatanje i primjenu raznih vrsta tehnologija i uvođenje digitalnih servisa.

Dešavanja prouzrokovana pandemijom znatno su uticala na percepciju i primjenu novog načina poslovanja korištenjem raznih digitalnih alata. Određena onlajn i digitalna rješenja, koja su možda i prvi put pronašla primjenu u pandemiju, i dalje se koriste, bez obzira na poboljšanje cjelokupne situacije.

Kao u svim oblastima, etika je zasigurno ključna. Ona će nam omogućiti adekvatnu analizu odluka i radnji u smislu njihove ispravnosti u radnim procesima, olakšanje poslovanja korištenjem digitalnih alata za razne namjere.

Posmatrajući digitalna rješenja i njihovu šemu, kao praktičnu disciplinu, sama etika obuhvata mnoga pitanja u informacionoj tehnologiji i digitalnim sistemima. Brzi razvoj digitalne tehnologija već je dao osnovu da društvo u kojem živimo možemo smatrati u velikoj mjeri informatičkim i digitalnim društvom.

Digitalizacija uključuje novi segment cjelokupne ekonomije, koji se zasniva na digitalnim tehnologijama i predstavlja jednu od najatraktivnijih mogućnosti za rast i razvoj poslovanja.

Razne izvedbe digitalizovanih procesa i alata najčešće se mogu vidjeti u sistemima rada unutar preduzeća, kao što su izrade softvera, sistema upravljanja, aplikacija, dokument menadžment sistemi i slično.

Međutim, postoje i određene sfere koje bi nam značajno pomogle u procesu svakodnevnog poslovanja kao što su digitalizovani pravni propisi u domenu omogućavanja pristupa stručnim pravnim i poslovnim sadržajima, bazama podataka modela ugovora i akata, obrazaca, prečišćenih tekstova, propisima i stručnim tekstovima.

U ovom segmentu uvid u sadržaj nadležnog službenog glasnika dodatno predstavlja olakšicu i pomoć bilo kojem poslodavcu ili radniku u svakodnevnim aktivnostima.

Pravna vrsta pomoći u velikoj mjeri omogućava da se olakša svakodnevni rad na internom i eksternom nivou sa klijentima. Razvijanjem i podrškom digitalnih alata u segmentu pravnih propisa pomoći će se svakom privredniku u svakodnevnoj komunikaciji i ostvarivanju poslovnih zadataka.

Ukoliko ova vrsta pravne pomoći bude implementirana, pored veb-načina uvida, i na mobilnim telefonima i tabletima, u tom slučaju značajno će se poboljšati proces dnevnih zadataka i izvršenja radnih procesa unutar bilo koje poslovne sredine.

Postoje određena digitalna rješenja kod nas i u Srbiji koja omogućavaju krajnjem korisniku adekvatnu pravnu pomoć, a finansijski su povoljna, tako da se može izdvajanjem nekoliko konvertibilnih maraka na mjesečnom nivou dobiti adekvatan uvid u onlajn pravne i poslovne sadržaje.

PRAVNI PROPISI ONLINE

Kompanija m:tel nudi uslugu pristupa kompletnim stručnim pravnim i poslovnim sadržajima profesionalnog paketa on-line platforme „Intermex IndOK online“, sa bazama podataka modela ugovora i akata, obrazaca, prečišćenih tekstova, propisa, stručnih tekstova, kao i pristup sadržajima on-line sistema ‘Službeni glasnik Republike Srpske’.

Osnovna poluga budućeg rada svakog preduzeća sigurno predstavlja određeni oblik digitalizacije.

Nemamo tačnu projekciju kojom će brzinom napredovati ovaj rast, a sigurno je da će svaki mikroproces unutar firme biti „zakačen“ nekom vrstom digitalizacije ili inovacije. Ljudski resursi se u određenoj mjeri smanjuju i ovo je činjenica. Sa druge strane, velike šanse i mogućnosti pruža tehnološka i digitalna sfera, kako za zaradu tako i za olakšanje procesa, smanjenju operativnog vremena, opreme i slično.

BRENDOLOGIJA

INFLUENSER MARKETING

PIŠE: ALEKSANDRA ŠKRBIĆ

U pitanju je najbrže rastući trend, odnosno kanal oglašavanja koji može biti isplativ maloj firmi, ali i velikim kompanijama

Trendovi u oglašavanju mijenjaju se iz godine u godinu, a kompanije u skladu s tim traže najbolje rješenje kako bi neki proizvod dostigao što veću vidljivost, a zatim i prodaju.

Potrošači sve manje vjeruju oglasima, što zbog njihove učestalosti, što zbog upućenosti u način odabira ciljnih grupa. Bezidejnost u oglašavanju i insistiranje na zastarjelim trendovima doveli su do toga da potrošači sve više tragaju za licima koja predstavljaju proizvod, a sa kojima mogu da se poistovjete ili osjete bliskost. Upravo iz te potrebe influencersi su preuzeli primat i kroz društvene mreže stvorili povjerenje među pratiocima.

DOBAR IZBOR

Influencer marketing je najbrže rastući trend kojim ćete doći do velikog broja novih korisnika. Stoga, ukoliko ste tek na početku u biznisu, svakako možete svoju vidljivost drastično da povećate pametnim odabirom influencersa. I ne, to ne mora da bude osoba planetarno poznata, već samo ličnost koja je svojim karakterom i stilom života kompatibilna sa vašom vizijom o brendu koji želite da plasirate.

Bilo kojom oblasti da se bavi vaša kompanija, možete da pronađete lice koje će vaše proizvode promovisati. Tako postoje influencersi za sport, turizam, modu, putovanja, roditeljstvo, muziku, automobile, telefone, hranu... za bilo šta što vam može pasti na pamet.

Oni koji su dugo u ovom poslu znaju kako treba da plasiraju proizvod pratiocima, a da to ni u jednom slučaju ne liči na plaćenu reklamu. Većina influencersa gradi povjerenje sa svojim pratiocima, koji u svakom trenutku mogu da se oslone na savjete o kupovini i pametno ulože svoj novac. Ovakav način marketinga svakako je sigurniji te garantuje bolju komunikaciju, brži doseg i originalan sadržaj.

PROBLEMI S KVALITETOM

Problemi se javljaju u onom trenutku kada proizvod koji nudite ne zadovoljava minimum kvaliteta te nakon prvog talasa prodaje proizvoda pratioci određenog influencersa izgube povjerenje. Stoga budite oprezni da vaši proizvodi budu kvalitetni kako bi i sami influencersi mogli da budu što vjerodostojniji i da na kraju krajeva prihvate da plasiraju vaš brend svojim pratiocima.

Opet, ako imate dobar proizvod, morate pametno da odaberete ko će stajati iza vašeg brenda. Ugled vaše kompanije treba da vam bude na prvom mjestu i u skladu s tim važno je da izaberete osobu koja će na najbolji način stajati uz nju. Takođe, najbitnije je da u samom početku budete otvoreni i jasno iznesete vaša očekivanja, opseg posla, rokove i sve što očekujete od saradnje. Ipak, ostavite prostor za kreativnost i lični pečat osobe koju ste odabrali.

ŠTA SVE DOBIJATE?

Prvenstveno ono što želite - povećanje prodaje proizvoda. Društvene mreže odavno su postale jaka platforma za poslovanje, a saradnja sa licima koja promoviraju može privući brojne nove klijente.

Sa druge strane, influenceri vam mogu pomoći da dođete do publike do koje ne biste mogli da doprete putem klasičnih oglasa. Koristeći se različitim trikovima poput giveaway-a, ponudiće vaš proizvod osobama koje možda ne bi obratile pažnju na vaš brend, a koje imaju dovoljno povjerenja u influencersa da taj proizvod upotrijebe i kasnije ga ponovo kupe ili preporuče drugima.

ČESTE PREDRASUDE

Postoje brojne predrasude kada je u pitanju odnos malih kompanija prema influencerima. Naime, većina polazi sa pretpostavkom da svaki influencer traži ogromna sredstva za objave, a rezultat koji će ostvariti ne mora da garantuje da će drastično povećati prodaju proizvoda ili usluga.

Sa druge strane, neinformisanost dovodi i do toga da manji preduzetnici misle da uticajne osobe na društvenim mrežama rade samo sa velikim brendovima te da će objaviti samo jednu fotografiju ukoliko pristanu na saradnju. Ipak, sve kompanije, nezavisno od obima poslovanja, mogu da prošire svoju prodaju pametnim odabirom osobe koja će ih promovirati putem društvenih mreža.

m:

S DRUGE STRANE

DIGITART

U DOBROM DRUŠTVU

SRĐAN SEKULIĆ

POBJEDNIK 5. KONKURSA „PRIČE IZ KOMŠILUKA“

Poslije dvije knjige pjesama priprema svoju prvu zbirku kratkih priča, ali radi i na romanu te piše dramske tekstove

---

RAZGOVARALA: JELENA PRALICA

Književnost je odabrala mene, a ja sam je objeručke prihvatio. Ja bih rekao da je to sudbina.

Ovako razgovor za m:agazin počinje Srđan Sekulić, pobjednik ovogodišnjeg regionalnog književnog konkursa „Priče iz

komšiluka“, koji već petu godinu zaredom organizuje portal Mondo.

Ovaj 28-godišnjak, koji trenutno živi i piše na relaciji Vrbas-Sarajevo, iza sebe ima dvije knjige poezije - „Kavalov jek“ i

„Ugrušak“. Osim pjesama, i kratke priče su mu objavljivane u regionalnim književnim časopisima i zbornicima te prevedene na albanski, makedonski, persijski (farsi), rusinski, njemački, mađarski, francuski, cincarski (armanjski) i engleski jezik.

Njegova pobjednička priča „David, sin Isakov“ dio je zbirke od 30 kratkih priča, najboljih koje su pristigle na ovogodišnji konkurs „Priče iz komšiluka“, a uskoro će se naći i u njegovoj prvoj knjizi proze koju će izdati zahvaljujući upravo ovoj pobjedi.

Kakav je osjećaj biti pobjednik regionalnog književnog konkursa „Priče iz komšiluka“, i to, reklo bi se, u stilu – prva pa sreća?! Osjećaj je lijep... Ja se bavim pisanjem proze od kada sam počeo da se bavim pisanjem, a ova nagrada je u neku ruku došla kao priznanje za taj rad i to je velika čast i podstrek za mene. Mondo je organizovao sjajan konkurs i pomogao nekim mladim književnicima iz regije da objave svoje knjige proze i na tome im svaka čast!

Imate li spremne kratke priče koje će se naći u Vašoj zbirci i šta čitaoci mogu da očekuju? Da, moja knjiga je, može se tako reći, skoro pa gotova... Sada, naravno, ide onaj drugi dio posla, tj. rad na tekstu sa urednikom, a u mom slučaju sa sjajnom Tanjom Stupar Trifunović. Radujem se tom dijelu posla, vjerujem da će mi Tanja dati dobre savjete i sugestije te da ćemo knjigu, žargonski rečeno, dobro „utegnuti“ prije nego što ode u štampu. Čitaoci mogu da očekuju jednu knjigu vođanskih priča. Iskreno se nadam da će im se ona dopasti.

Pobjednička priča „David, sin Isakov“ vodi nas u Vojvodinu, gdje danas živite. Znači li to da pisac uvijek u sebi i sa sobom nosi područja, predjele, običaje i priče nekog podneblja? I koliko se Vi pronalazite u tome? To je uglavnom tako u književnosti. Pisac putuje i posmatra, zapisuje priče, prati dnevnu štampu, pokušava da shvati razne kulture i običaje, sve u svemu, on treba i mora da istražuje... Vojvodina je jedna od mojih velikih inspiracija i njom ću se vjerovatno baviti i kasnije u nekim svojim budućim proznim knjigama. Kao što je to i Kosovo i Metohija, gdje sam rođen i o kome sam naširoko pisao kroz svoje dvije knjige poezije.

S obzirom na to da ste prethodno objavili dvije knjige poezije, regionalna javnost Vas uglavnom poznaje kroz prizmu te književne vrste. Šta smještate u svoje stihove? U svojim stihovima se bavim prije svega sopstvenom dušom i svim onim što se utisnulo u nju za mojih 28 godina života. Pokušavam da pohvatam djeliće slika i da slažem puzzle kojima ću razbijati ugruške koji se neminovno iznova stvaraju.

Dobitnik ste nagrade „Mak Dizdar“ za 2018. godinu, što Vas je afirmisalo kao pjesnika na prostoru bivše Jugoslavije. Šta sve dobro Vam je ona donijela? Nagrada „Mak Dizdar“ mi je donijela mnogo toga dobrog. Prije svega, regionalnu pažnju i prepoznatljivost. Čitao sam da su Gorčin Dizdar i Vesna Pirija odstupili sa mjesta organizatora čitave manifestacije „Slovo Gorčina“, u sklopu koje se dodjeljuje nagrada „Mak Dizdar“. Oni su uradili golemi posao i iskreno

se nadam da će ih naslijediti ljudi koji će nastaviti da njeguju tu veliku tradiciju u čast još većeg pjesnika kakav je bio Mak!

Muharem Bazdulj je zabilježio: „Poezija Srđana Sekulića ima sve vrline mladosti i (gotovo) nijednu njenu manu.“ A Vaša proza, šta biste rekli na osnovu navedenog osvrtu? O mojoj prozi će najbolje suditi oni koji je budu čitali...

Šta mislite o regionalnoj književnoj sceni – imamo li čime da se dičimo, naročito kada su u pitanju mladi pisci? Naravno da imamo. Na prostoru čitave bivše Jugoslavije mladi ljudi pišu dobru književnost. A kako i ne bi kad je toliko tema i motiva za njeno stvaranje svuda oko nas. No, vjerujem da se ponekad savremena regionalna književnost pretvara u sveopštu kuknjavu koja se svodi na pisanje tužnih životnih priča. Književnost je za mene spoj fikcije i faksije, a fikcije je danas u njoj sve manje i manje, što me pomalo rastužuje. U mojoj knjizi proze, koja bi trebalo da izađe nekad na proljeće iduće godine, podloga je isključivo fikcija, kroz čije gusto tkanje provijava faksija...

Nakon zbirki pjesama i nadolazeće knjige kratkih priča, šta još u skorije vrijeme možemo očekivati iz Vašeg pera, čemu ste trenutno posvećeni? Poslije dvije knjige pjesama i ove knjige priča koju dovršavam i koja će izaći iduće godine, vjerovatno ću napraviti jedan mali predah što se tiče objavljivanja i štampanja... Radim na jednom romanu, a uporedo pišem i dramske tekstove, čemu ću se u budućnosti sigurno ozbiljnije posvetiti. Volio bih da mi tekst oživi na pozorišnim daskama, to je jedan od onih dječakih snova koje ću, nadam se, ostvariti.

SPORT

MARKO MAKSIMOVIĆ:

DA BI BIO USPJEŠAN, MORAŠ STALNO DA RADIŠ I DA SE DOKAZUJEŠ

RAZGOVARALA: MILICA KONDIĆ

Marko Maksimović, mladi teniser iz Doboja, ostvario je nevjеровatan sportski uspjeh, prvi je iz Bosne i Hercegovine, a drugi iz regiona koji je osvojio juniorski Masters turnir u Monte Karlu iz kalendara Tenis Evrope. On ima samo 15 godina, a najbolji je igrač Evrope i godinama je prvak Republike Srpske i Bosne i Hercegovine u svom uzrastu te je član juniorske reprezentacije Bosne i Hercegovine. Sa Markom smo u ovom izdanju m:agazina razgovarali o njegovom sportskom uspjehu, ljubavi prema tenisu i planovima za budućnost.

Marko, nedavno ste osvojili teniski Masters u Monte Karlu, što je zaista veliki uspjeh. Šta predstavlja takva titula za mladog sportistu koji tek gradi profesionalnu karijeru?

Ova titula u Monte Karlu predstavlja jednu krunu mog napornog rada tokom čitave ove godine koja je iza mene i potvrdila mi je ono što smo možda ja i moj trener Denis negdje i planirali, ali nismo to nigdje javno govorili, jer dolazimo iz jedne siromašne zemlje, gdje nema neke teniske tradicije. Nikoga tokom čitave sezone nismo potcijenili, naprotiv, u svaki meč ulazio sam sa poštovanjem prema protivniku, ali bio sam

svjestan i toga koliko ja mogu. Zajedno sa mojim trenerom Denisom od početka godine naporno sam radio, popravljao svoje nedostatke i bez ikakvog pritiska pravio dobre rezultate na evropskim turnirima. Monte Karlo je bio potvrda da smo na dobrom putu. A informacija da je Novak Đoković jedini sa ovih prostora osvojio ovaj turnir bila mi je samo podstrek da i ja pokušam isto, jer kao i mnogoj djeci, Novak mi je uzor i želio bih da bar dio turnira koje je on osvojio osvojim i ja. Naravno, ja sam na početku te teniske priče, ali uvijek se vodim idejom da svakom protivniku treba ukazati poštovanje, ali ne i strah, i da je, kada

izađem na meč, želja za pobjedom jedan od važnijih elemenata tog meča. A ja sam tu želju uvijek imao. Teniski klub u Monte Karlu jedan je od najbogatijih i najorganizovanijih klubova na svijetu, gdje je svjetski teniski krem, sa mnogo teniskih trenera, stručnjaka, menadžera i svih drugih koji prate tenis. Naravno da su se sada mnogi putevi otvorili, jer tek sada, kada su se emocije malo stišale, vidim da je i meni sad mnogo lakše napraviti plan za sljedeću sezonu. Poznat si, zovu te mnogi, žele da treniraju s tobom, lakše je doći do nekih turnira. Ali ja i dalje stojim na zemlji, jer znam koliko je muke bilo da se dođe do ovog uspjeha. Korak po korak, meč po meč...

Kako su izgledali samo takmičenje u Monte Karlu i finalni meč?

Organizacija samog turnira je na svjetskom nivou. Sve ono što smo gledali na TV-u na mnogim svjetskim turnirima gdje igraju najbolji svjetski teniseri, gdje vidimo njihove mečeve, situacije na treninzima, izvan turnira - sve je bilo i na ovom turniru, samo što sam i ja bio dio toga. Za svaku sitnicu imali su odgovore,

~~~~~

Kada sam krenuo u osnovnu školu,

znao sam da ću se ozbiljno baviti tenisom.

~~~~~

rješenja, imali smo rasporede za svaki dan i svi su nam bili na usluzi 24 sata dnevno. Nevjerovatna organizacija! Prvi put je bilo da nismo morali trener i ja da razmišljamo o onim stvarima izvan terena, koje zaista nekad oduzmu i previše vremena. Meni moja porodica zbog finansijske situacije nije mogla sve da omogući u mom teniskom putu kao što moji vršnjaci u Evropi imaju razne vrste podrške, zbog toga sam znao da u Monte Karlu moram da budem još bolji, jer bilo je i pitanje da li ćemo uopšte otići tamo. Mnogi

od učesnika došli su u Monte Karlo sedam dana prije i trenirali i pripremali se tamo za turnir, ja nisam to mogao zbog finansija.

Sistem Masters turnira je takav da se tokom jedne kalendarske godine sabiraju rezultati i najboljih osam igrača je pozvano na taj turnir. Odmah se igra četvrtfinale i pobjednici idu dalje do samog finala, ostali razigravaju za mjesta. Prvi meč sam odigrao perfektno, dobio sam 6:0, 6:1. U polufinalu nisam baš briljirao, naprotiv, izgubio sam prvi set 3:6, a u drugom setu sam gubio 1:4, ali se nisam predavao i okrenuo sam meč u svoju korist. A finale sam, čini mi se, dobio rutinski u dva seta, gdje sam zaista imao dobrog protivnika, ali dobro sam igrao, vladao sam čitavim mečom i pobjeda nijednog momenta nije dolazila u pitanje. Bio sam miran, staložen, ali i pun samopouzdanja tokom čitavog turnira. I na kraju sam osvojio turnir. Možda je još veći uspjeh to što smo mi (ja, moj trener i moja porodica) sa veoma skromnim i mogu reći za tenis smiješnim budžetom, u odnosu na druge učesnike, došli do vrha. Srce, želja, trud, rad, vjera i podrška nekada su važniji od bilo čega, u tenisu naročito.

Kako izgleda jedan Vaš prosječan dan? Koliko trenirate, da li stižete da ispunjavate školske obaveze?

Teniski dan počinje rano. Ujutro, već u 7.30 časova sam sa trenerom i ostalim teniserima iz mog Teniskog kluba Doboj u teretani. Nakon kraće pauze slijedi prvi trening i to sve traje negdje do podne. Do kraja dana, zavisno od rasporeda, imam još jedan trening, odmor i učenje. Izuzev nedjelje, svaki dan na terenima ili u teretani provedem 6-7 sati. Naravno, tu treba dodati i razne vježbe, taktike sa trenerima, sparing mečeve, pripreme za turnire i još mnogo drugih sitnih stvari vezanih za tenisku opremu. Nedjeljom se odmaramo od tenisa. Školu pohađam onlajn, učenik sam Sportske gimnazije u Novom Sadu i zasad stižem da ispunim sve obaveze i prema školi. Teško i naporno jeste, ali ako se nešto voli, nađe se vremena za sve. Zasad je sve dobro, u tenisu „nisam loš“, u školi sam odličan učenik. Izabrao sam ovaj put, jer osjećam i mislim da je tenis moj život. Ja već živim svoj san - tenis.

Kada i kako se javila ljubav prema tenisu? Sjećate li se kada ste se odlučili ozbiljno da se posvetite ovom sportu?

Čim se pojavio Novak na teniskoj sceni, ne samo ja već i mnogi drugi su se zainteresovali za tenis. Moj stariji brat Filip i sestra Teodora su trenirali tenis. Najviše sam gledao svoga brata kako cijeli dan udara tenisku lopticu od jednu staru kuću. Tada sam imao pet godina i jako sam želio da to radim i ja, iako sam bio mali. Mama je tu moju želju i uslišila i ona me je, na moju radost, odvela na teniske terene. Tu me je odmah zapazio moj sadašnji trener Denis Spahić, sa kojim treniram već deset godina. On je i tada rekao da ću biti veliki, svjetski igrač. Znam da smo se smijali tome, ali u mnogim stvarima koje je govorio o meni bio je u pravu. Kada sam krenuo u osnovnu školu, znao sam da ću se ozbiljno baviti tenisom.

Veliku podršku imate od Vašeg trenera i Vaše porodice? Koliko su i oni zaslužni za Vaš uspjeh?

Bez te podrške ne bi bilo ništa, nikakvog uspjeha. Moje je da treniram i igram, a znam dobro kroz kakve probleme su prolazili da bi meni omogućili da odem na neki turnir. Trener je oduvijek bio taj koji je nekom pozitivnom energijom svima nama davao snagu da ne odustanemo. Nikada nije bilo svađa, već smo se uvijek svi zajedno dogovarali i pokušavali da napravimo ono što su oni mislili da je najbolje za mene. Trener i porodica su mi zaista velika podrška, veliki oslonac. Znaju me dobro, uvijek su uz mene. Hvala im na svemu.

Vaš uspjeh i talenat su prepoznale i kompanije. Dobili ste podršku privrednog sektora kroz različita sponzorstva i podršku. Koliko Vam to znači, pogotovo u ovom trenutku, u Vašoj karijeri?

Neopisivo mnogo znači ta podrška. Poslije Monte Karla situacija se promijenila nabolje. Jer mi na početku godine pravimo plan na koje turnire treba da idem. Često smo taj plan morali mijenjati zbog nedovoljnog i skromnog budžeta koji je moja porodica odvajala za moje turnire. Živimo u takvom vremenu da je svima teško, da mnoge porodice ne mogu sebi da omoguće ni osnovne životne stvari. Zbog toga se ni mi nismo žalili, već smo gledali da se zadovoljimo onim čime u tom trenutku raspolažemo. Treba biti iskren i reći da nas je često i Bog pogledao i da su, kada nije bilo izlaza, pojedini prijatelji kao i svima pomagali. Vjerujem da će mi sljedeća godina biti lakša zbog pomoći koju ću dobiti.

~~~~~  
*Svaka nominacija i priznanje gode i prijaju, ali i obavezuju da se nastavi dalje.*  
~~~~~

m:tel je jedna od takvih kompanija i ovim putem želim da zahvalim na ukazanom povjerenju. Nadam se da ću svojim trudom i radom opravdati vaše povjerenje. I veliko hvala gospođi Jeleni Trivan, generalnoj direktorki kompanije m:tel.

Uspjeh su prepoznale i državne te ostale relevantne institucije. U najužoj ste konkurenciji za nagradu za najboljeg sportistu Bosne i Hercegovine u 2021. godini i izbor deset najboljih sportista Republike Srpske. Kako gledate na te nominacije i moguća priznanja?

Svaka nominacija i priznanje gode i prijaju, ali i obavezuju da se nastavi dalje. Nikada me nije ponijela nekakva slava ili neka titula. Da bi bio uspješan, stalno moraš da radiš i da se dokazuješ, tako je i u tenisu. Ipak moram istaći da je meni kao sportisti drago kada vidim i čujem da se prati nečiji rad, nečiji sportski uspjeh. Da budem iskren, to više prate moja porodica, moj trener i moj klub. U svakom slučaju, lijepo je čuti nešto tako.

Koji su Vam dalji planovi? Na kojem značajnijem turniru planirate učestvovati u narednom periodu?

Krajem svake godine ja, moj trener i moja porodica sumiramo utiske iz protekle sezone i na početku godine pravimo plan treninga, priprema i odlazaka na turnire. Trenutno kalendar za sljedeću tenisku sezonu još nije potpuno izašao, ali mi već imamo plan i za sljedeću godinu.

U svakom slučaju, zbog pomoći koja mi je obećana od mnogih lakše ćemo i napraviti plan. A plan za narednu godinu je, sa nekim malim izmjenama, sljedeći: U kategoriji do 16 godina igrati samo najjače evropske turnire (sve ovo što sam ove godine osvojio imam pravo igrati i sljedeće godine, jer sada imam 15 godina); u kategoriji do 18 godina igrati najveći dio evropskih turnira, gdje sam, iako sam mlad za tu kategoriju, vidio da mogu i sa starijim igračima od mene i po tri godine dobro teniski da se borim, naime, i u toj kategoriji napravio sam zapažene rezultate u ovoj godini; sakupljati poene za 2023. godinu i sa što boljim rangom ući u kategoriju do 18. godina; i, naravno, pokušati odigrati i poneki profesionalni turnir u okruženju da bih osjetio kako je igrati i sa profesionalcima.

Znam da u januaru imam već zakazana tri evropska turnira i svi oni su u konkurenciji do 18 godina, jedan u Beogradu i dva turnira u Širokom Brijegu. I, naravno, želim da budem zdrav i da imam što manje povreda.

TALENTI

ADLA KAHRIĆ

PREDSTAVNICA I AMBASADORKA BIH U MORSKOJ BIOLOGIJI

Divan je osjećaj znati da si prepoznao važnost određene oblasti i da si među prvima koji su radili na naučnim podacima za državu

---

RAZGOVARALA: JELENA PRALICA

Ako bi ukratko trebalo predstaviti Adlu Kahrić, onda je najjednostavnije reći - predstavnica i ambasadorica BiH u morskoj biologiji.

I to nije ništa neobično, osim ako ne znamo da je Adla, koja je potpredsjednica i suosnivačica Centra za marinsku i slatkovodnu biologiju Sharklab ADRIA, zapravo kontinentalka, odnosno Travničanka. To je ipak nije spriječilo u želji da se među prvim osobama u BiH posveti naučnim istraživanjima usmjerenim ka moru.

„Mnogo je svima neobično i simpatično upravo to što ne dolazim iz zemlje koja ima veliku površinu mora ili što ne dolazim iz grada koji je na moru“, govori za m:agazin.

Zašto ste odlučili da postanete naučnica?

Trenutak kada odlučimo da postanemo nešto u životu te svoj život posvetimo tome da to doista ostvarimo je prekretnica našeg života. Postati naučnica je put koji dolazi svojim tokom, onda dok se u toku srednjoškolskog ili fakultetskog obrazovanja pronalazimo i pokušavamo otkriti šta zaista volimo. Po mom mišljenju, bilo je više trenutaka zbog kojih sam težila da postanem naučnica, među njima bih izdvojila dva događaja. Prvi je onaj kada

Ronjenje, trčanje, maraton... sve to Vas privlači. Da li su ove aktivnosti ujedno način za predah od profesionalnih obaveza?

Volim sport od malih nogu i ne mogu zamisliti svoj život bez njega. Upravo sve navedene aktivnosti me ispunjavaju te, osim što ih rekreativno volim, tako sebi i zadajem ciljeve koje ostvarujem kroz trud i rad, a kojima unapređujem svoje sposobnosti. Mislim da je to jednostavno prikaz da svi, ako nešto započnemo, možemo uspjeti ukoliko ustrajemo i radimo na našem cilju, kao npr. roniti iako se bojimo dubine, istrčati maraton 42 km iako se to čini previše i slično.

sam prvi put pogledala živi organizam pod mikroskopom, što me zaista fasciniralo te pobudilo u meni želju da ga istražujem, dok je drugi onaj kada sam prvi put zaronila u morske dubine i uspostavila kontakt sa svijetom ispod površine vode. Taj trenutak je ipak presudio da svoju želju u nauci usmjerim ka moru.

Neobično je da se bavite morskom biologijom pogotovo ako, recimo, znamo da ste kontinentalka?

Mnogo je svima neobično i simpatično upravo to što ne dolazim iz zemlje koja ima veliku površinu mora ili što ne dolazim iz grada koji je na moru. Sa druge strane, dovoljno je da se svi zapitano koliko je procentualno ljudi koji doista vole more - više od 90% sigurno. Intrigantnost i neistraženost morskog svijeta, koji je ipak znatno drugačiji od ovog kopnenog, okidač je zašto želim time da se bavim. U nauci je interesantno sve što je neistraženo, tako je i meni more i te kako interesantno, jer generalno je mnogo manja njegova istraženost u odnosu na sve procese koji se dešavaju na kopnu.

Kakav je osjećaj biti među prvim i u stvari jedinim osobama u BiH koje su doprinjele formiranju naučnih podataka o moru u našoj zemlji?

Naravno da je divan osjećaj znati da si prepoznao važnost određene oblasti u državi i da si među prvima koji su radili na naučnim podacima za državu. No sama činjenica da je pokrenuta priča o istraživanju mora mi je mnogo draža, jer će se vremenom angažovati još veći broj ljudi koji će upravo težiti ka istom cilju - da se mnogo više istraži i samim tim doprinese razvoju nauke u BiH.

Da li je to zapravo Vaša profesionalna misija - da doprinesete dobrobiti cjelokupne ovdašnje zajednice?

Definitivno jedna od mojih osnovnih misija jeste i ta da kroz nauku doprinesem cjelokupnoj zajednici i da na svaki mogući način pomognem svim mladima, kao i naučnicima, da zajedno realizujemo različite aktivnosti i težimo ka stvaranju bolje zajednice, da zajedno kreiramo okruženje koje je bolje za sve nas.

Svoj rad bazirate na ekološkim istraživanjima i podrži raznih fondacija, među kojima je i National Geographic. Za njih ste rukovodili istraživanjima za dijagnostiku bolesti raža u Jadranskom moru - kako opisujete to iskustvo?

Među svim projektima na kojima sam bila angažovana i kojima sam rukovodila, projekat koji je podržao National

Geographic zasigurno je među dražima. Činjenica da imam podršku od svjetski vrlo poznate organizacije, za koju znaju čak i djeca, daje vjetar u leđa za nastavak i realizaciju svih budućih projekata. Stoga mi je iskustvo stečeno prilikom navedenih istraživanja zasigurno pružilo i mnogo više nego što sam mogla očekivati, počevši od znanja pa do svih vještina kako na terenu tako i u laboratoriji.

Ajkule, raže, sipe, muzgavci, rakovi, rebraši... Koliko smo, kao društvo, svjesni bogatstva koje posjedujemo i koliko mu uopšte pažnje i brige posvećujemo?

Mi kao društvo mnogo i ne razmišljamo o takvim stvarima, jer smo jednostavno okupirani političkim i sličnim dešavanjima koja zasigurno utiču na našu svakodnevnicu i ne daju nam mnogo prostora da se fokusiramo na bogatstva naše države. Za primjer sigurno možemo uzeti i dosadašnji stepen istraženosti flore i faune, a naročito mora, koje je trebalo da bude istraženo odavno i gdje je država davno trebalo da uložiti finansije. Ukoliko su nam portali i društvene mreže ispunjeni politikom, modom i, nažalost, tračevima, onda ne ostavljamo prostor da saznamo nešto novo u drugim sferama. No, ukoliko kao zajednica radimo na tome da širimo informacije i o nauci, tehnologiji, o mladima koji doprinose u navedenoj sferi, onda zasigurno širimo naše vidike i znanja i na taj način mijenjamo svijest unutar zajednice.

Posvećeni ste i edukaciji mladih naučnika. Vaše mišljenje - da li je naša budućnost, kada govorimo o morskoj biologiji, svjetlija?

Generalno, kada govorimo o nauci u BiH, činjenica je da se dovoljno ne ulaže u razvoj nauke. Samim tim se očekuje da će posao koji bi trebalo da bude atraktivan, poput morske biologije, zasigurno zaostajati sa mnogim istraživanjima. Mogu reći da je morska biologija (o kojim god istraživanjima da se radi, terenskim i laboratorijskim) i te kako zahtjevna metodološki te da iziskuje mnogo finansija. Stoga, da li će se morska biologija progurati i stvoriti svjetliju budućnost, mnogo zavisi od angažmana kako naučnika tako i relevantnih institucija koje mogu da doprinesu ovim istraživanjima. Neophodno je širiti tim, no to iziskuje veoma mnogo truda kada se kreće od početka, mada sam ja uvijek voljna da radim na edukaciji mladih i da ih motivišem da iskoriste resurse koje BiH posjeduje za nauku i pokušaju ostvariti uspjeh u vlastitoj karijeri, ali i za dobrobit zajednice.

HILJADU RIJEČI

MARIJA TIČA KOVAČEVIĆ

Street art ne može da se kupi, on je davanje

PIŠE: JELENA PRALICA

Marija Tica Kovačević rodom je iz Valjeva, školovala se u Beogradu, a ljubav ju je dovela u Bijeljину, gdje i danas živi i radi.

Jedna je od rijetkih žena koje se u Bosni i Hercegovini bave Street art-om. Zidovi su njeno platno, a grafiti i murali način da iskaže emociju.

„Kroz život i školovanje susretala sam se sa raznim vrstama slikanja i crtanja, ali me je uvijek zanimalo crtanje sprejevima, koje ni u jednoj školi nisam mogla naučiti. Uglavnom sam slikala portrete. Kada sam vidjela da se portret može uraditi

sprejom, morala sam da pokušam. Za mene je to bila interesantna nova tehnika, vrlo rijetka i posebna. Poslije prvog Stencil-a znala sam da je to vrsta umjetnosti kojom mogu najbolje da se iskažem“, govori za m:agazin.

Za sebe kaže da je perfekcionista, pa je za nju Stencil art savršen zato što nema iznenađenja.

„Stencil art je grana Street art-a. Za Stencil art su vam potrebni sprejovi, šabloni i mnogo živaca. Svaki šablon se crta i siječe ručno. Što ima više šablona/boja, to će slika ili mural realnije izgledati“, pojašnjava Marija.

Navodi da Street art mora da komunicira sa posmatračem, da mami emociju - to je čitava suština.

„To je najiskreniji vid umjetnosti, jer Street art ne može da se kupi, on je davanje. Ako neko umjetničko djelo možeš besplatno da gledaš, to ne znači da je manje vrijedno“, ističe ova umjetnica.

Kaže da nije ona odabrala to da se bavi umjetnošću, već da je umjetnost odabrala nju. „Ako živiš umjetnost“, kaže, „možeš živjeti od umjetnosti.“

„Počela sam da zarađujem kada sam prestala da razmišljam o dobiti, već o samom procesu. Volim to što radim i ljudi to vide i cijene“, pojašnjava i dodaje da svaki Street art umjetnik može reći da je zid prilika da se isti „oživi“, da na taj način ulice lako mogu postati galerije, a samim tim i turističke atrakcije i da svi polako počinju da shvataju važnost vizuelnog identiteta.

„To i jeste poenta umjetnosti. To je komuniciranje bez riječi. Spoj emocije i ideje, a tehnika zavisi od umjetnika do umjetnika. Ja lično volim da kombinujem sprej i akrilne boje, sve zavisi od toga kako želim da prezentujem emociju. Glavni motivi su mi portreti žena sa geometrijskim elementima i dosta metafore“, govori Marija.

Do sada je imala više od 15 izložbi u zemlji i regionu, od kojih su tri samostalne. Godine 2017. na Bihance izložbi u Bijeljini odnijela je pobjedu za najbolji dizajn. Kao MoveRama potpisuje oko 20 murala i grafita u Beogradu, Valjevu, Sarajevu i Bijeljini.

Bila je jedna od muralista na festivalima „All girls all green“ u Beogradu i „Fasada festival“ u Sarajevu. Takođe, više od 50 njenih slika je „udomljeno“ na čak četiri kontinenta.

MONDO PIŠE

ISTORIČAR OTKRIO: ANDRIĆEVA ANIKA JE STVARNO POSTOJALA I IMALA JE BURAN ŽIVOT

Profesor istorije Mario Arsić došao je do podataka da je Anika, junakinja čuvene pripovijetke Ive Andrića „Anikina vremena“, stvarno postojala. Svoja saznanja podijelio je sa novinarom iz Višegrada Radojem Tasićem.

Tasić navodi da je Andrić piscu Ljubi Jandriću svojevremeno priznao da je postojao i Ćorkan.

Ne samo Ćorkan, i drugi likovi nobelovca pisani su po prototipima iz stvarnosti, s tim da ih je Andrić preimenovala, promijenio mjesto življenja i uobličio umjetničkom fikcijom, piše Tasić, prenosi sajt Tamodaleko.

Ovih dana profesor istorije Mario Arsić došao je do podataka, prvi put, da je postojala i Anika, opisana u pripovijeci „Anikina vremena“, jedna od fatalnih Andrićevih junakinja. Pod istim imenom kao u priči, Anika Lakić živjela je u selima Jablanica i Gornja Lijeska, a da bi preživjela i odgojila vanbračnog sina, zabavljala je goste u hanu „Lijeska“.

„Evo, ovo su ostaci hana pored drumca Višegrad-Sjemeč-Sarajevo iz turskog perioda, koji su doživjeli i austrougarsku vlast“, pokazuje zidine na zaravni na Gornjoj Lijesci neumorni istraživač višegradskog kraja.

Hanovi su u to vrijeme služili za odmor ljudi i tovarnih i jahaćih životinja, imali su kafanski dio i sobe, kao i štale i hranu za konje.

„Anika Lakić bila je izuzetno lijepa žena koja se doselila na Lijesku iz obližnjeg sela Jablanica i živjela u kućici u blizini hana pored drumca za Sarajevo te je zabavljala goste u njemu. Radila je i u Lotikinom hotelu u Višegradu kao konobarica i zabavljačica“, priča Mario Arsić.

Anika se tu uskoro zaljubila u otpremača šume koji je došao iz Drvara, a iz te ljubavi rodio se i sin. „Čovjek nije rekao da

je bio oženjen i kad se nakon službovanja vratio u rodno mjesto, Anika je ostala sama sa sinom i počela je da pleše po hanovima i kafanama kako bi preživjela“, dodaje Arsić.

Andrić je mjesto gdje je Anika primala goste smjestio u višegradskoj čaršiji, u naselje Megdan. Pozajmio je za priču i dio istinite priče o jednom gazdi sa Lijeske. „U međuvremenu je počela da se viđa tajno sa jednim gazdom sa Gornje Lijeske, jer je on bio oženjen. Za llandan gazda je jednom prilikom sa Anikom otišao na vašar na Borike i odsjeo u kafanu, ali je ubrzo stigla i njegova žena i napravila lom“, kaže Arsić da su to pričali stari Liješčani.

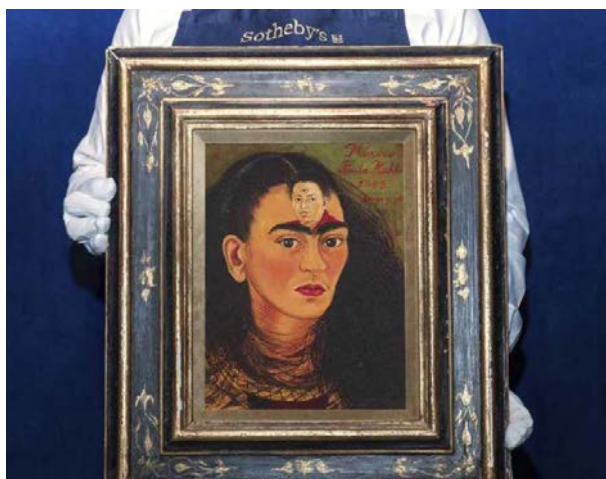
Priče o gazdama i vašaru Andrić je u pripovijeci premjestio u Dobrun i čuvene svečanosti u ovom mjestu. Anika je i sahranjena u selu Lijeska.

„Prema priči mještana, Anika je sahranjena na groblju Lugonja i Batinića na Lijesci, koje se nalazilo u blizini njene kuće i hana. Ona nema obilježja na grobu, ali mještani tačno znaju gdje joj kosti počivaju“, ističe Arsić.

Ivo Andrić je vjerovatno priču o Aniki čuo od domaćina iz sela Lijeska. Snimljen je i film „Anikina vremena“.

REKORD: SLIKA FRIDE KALO PRODANA NA AUKCIJI ZA 34,9 MILIONA DOLARA

Slika meksičke umjetnice Frida Kalo prodana je na aukciji kuće Sotheby's u Njujorku za rekordnih 34,9 miliona dolara.

To je najviša cijena plaćena na aukciji za djela iz Latinske Amerike. Rekord je prethodno postavilo djelo Dijega Riverera, sa kojim je Frida Kalo imala decenijama dugu burnu vezu. Njegovo djelo prodato je za 9,76 miliona dolara 2018. godine.

Slika Frida Kalo „Dijego i ja“ (Diego y Yo) bila je jedan od njenih posljednjih autoportreta. Rad prikazuje uplakanu Fridu Kalo sa suprugom Riverom naslikanim iznad njenih očiju. Sotheby's ga je opisao kao „jedno od najvažnijih djela Frida Kalo koje je ikada dospjelo na aukciju“. Kupac je identifikovan kao Eduardo Kosantini, koji je osnovao muzej u Argentini, piše „Njujork tajms“.

Ova slika posljednji put prodana je na aukciji 1990. godine za 1,4 miliona dolara. Frida Kalo, koju smatraju jednim od najvećih slikara 20. vijeka, bila je poznata po svojim veoma ličnim autoportretima punim bola i izolacije. Ona je živjela od 1907. do 1954. godine i ponosno je promovisala starosjedilačku meksičku kulturu kroz svoju umjetnost.

Njena djela prikazivala su hronološki njene muke i bolove tijela, jer je prebolovala dječiju paralizu i zadobila je teške povrede u autobuskoj nesreći koje su je skoro napravile potpunim invalidom.

PET OPCIJA NA TV-U KOJE BI TREBALO DA PROMIJENITE: MALA PODEŠAVANJA, VELIKA RAZLIKA

Ovih pet trikova može da primijeni svako – kvalitet slike će se popraviti, sigurni smo!

Bez obzira na to da li ste kupili nov ili koristite smart ili običan TV, vjerujemo da već neko vrijeme većinu opcija niste čačkali, jer jednostavno - većina korisnika je takva, a to bi mogla da bude greška.

Promjenom nekoliko osnovnih funkcija mogli biste da dobijete značajno kvalitetniju sliku svog TV uređaja, zato slobodno isprobajte neke od ovih opcija, jer - ništa ne možete da izgubite ili pokvarite.

ISKLUJUČITE MOTION SMOOTHING

Promjena broj jedan koju bi svaki vlasnik televizora trebalo da napravi, bilo da se radi o potpuno novom TV-u ili onom koji je u upotrebi nekoliko godina,

jeste da isključi tzv. Motion Smoothing iliti umirivanje (izglađivanje) pokreta.

Pošto se pokretne slike zapravo ne pomjeraju, već se sastoje od treperećih slika i više frejmova spojenih zajedno, televizori moraju da kompenzuju to treperenje. Pomjerite ih prejako u jednom pravcu i dobićete treperavu sliku koja nije prirodna. Pomjerite ih previše u suprotnom pravcu, i dobićete mutnu, razmazanu sliku dok jedan kadar prelazi u drugi.

Proizvođači televizora to rješavaju raznim trikovima, od dodavanja frejmova naknadno do igranja sa frekvencijom osvježavanja panela. Ali tehnike koje se koriste za pravljenje jasnije slike mogu rezultirati nečim što se zove „efekat sapunice“ - previše ispeglan, muljav prikaz kojem nedostaje detalja i oštine. Iako je sva ova dodatna obrada video-zapisa i manipulacija brzinom kadrova namijenjena da napravi bolju sliku, kada ode predaleko, možete učiniti da sadržaj koji se gleda izgleda jeftino i loše.

Takođe, ovu opciju može biti i teško isključiti, pošto je obično zakopana nekoliko slojeva duboko u meniju podešavanja, a svaki proizvođač ima različito ime za svoj Motion Smoothing proces. LG ga naziva TruMotion, Samsung ga zove Auto Motion Plus, a Sony ima i Motionflow i CineMotion. Provjerite na svom televizoru kako se ova opcija zove i isključite je.

Takođe, Motion Smoothing trebalo bi isključiti prilikom gledanja sportskih aktivnosti i posebno tokom igara, jer može da proizvede kašnjenje slike, što je za gejming uglavnom nedopustivo.

ONEMOGUĆITE REŽIM UŠTEDE ENERGIJE

Mnogi televizori danas dolaze sa režimima za uštedu energije, i to je odlično. Ovi režimi kontrolišu nivo osvijetljenosti u različitim uslovima prikaza i na taj način održavaju nisku potrošnju energije. Ponekad će ovo podešavanje takođe prebacivati TV u tzv. ScreenSaver režim, jer uređaj tako troši manje energije.

Ako ste zabrinuti za račune za struju ili smatrate da je televizor presvijetao tokom uobičajenog, svakodnevnog gledanja, u redu je da ponovo uključite ovu opciju. Ipak, da biste postigli performanse za koje je vaš TV sposoban, morate da onemogućite ovu funkciju za uštedu energije putem prikaza s niskim nivoom osvijetljenosti panela.

Opet, kao i pri prošloj stavci, svaki TV brend ovu karakteristiku naziva drugačije. LG je naziva Energy Saving Mode iliti režim uštede energije. Samsung ima čitav spektar menija namijenjenih uštedi energije, koji uključuju i osvijetljenje samog ekrana, dok Sony označava ovaj meni sa Power & Energy.

ISKLUČITE ŽIVOPISAN T.J. VIVID REŽIM

Druga strana režima za uštedu energije jeste režim pojačane osvijetljenosti, koji je napravljen da izgleda bolje i svjetlije na polici prodavnice i da izgleda dobro pod fluorescentnim osvijetljenjem. Bez obzira na to što ovaj tip prikaza nije prirodan, neki televizori iz prodavnice stižu upravo s ovakvim režimom slike.

Živopisan tj. Vivid Mode pojačava pozadinsko osvijetljenje, boje prikazuje zasićenijim i jače izraženim i čini da ekran privlači pažnju u situacijama kad osvijetljenje nije sjajno. Vivid režim prevashodno je napravljen da privuče kupce koji prolaze pored televizora, a ne gledaoce koji žele da se ušuškaju u dvosatni film.

Potražite u opcijama svog televizora neki od režima - Vivid Mode, Demo ili Store Mode - i isključite ga.

IZBALANSIRAJTE OŠTRINU

Većina ljudi misli da se povećanjem oštine slike povećava njena - jasnoća! Naravno, čim smo tako počeli, jasno vam je da to na najvećem broju televizora kupljenih u posljednjih nekoliko godina nije tako.

Povećanjem oštine upravljate isticanjem ivica na slici i na obrise oko njih i tzv. halo efekat. Ukratko, povećanje oštine naglašava ivice unutar slike prije svega, ne i oštrinu kompletne slike. Slika će na prvi pogled zaista izgledati oštija, ali će to dovesti do gubitka detalja i to ćete sigurno primijetiti. Naglašavanje ivica smanjuje detaljnost i ona više neće izgledati prirodno.

Ako koristite režim slike za prikaz filmova ili bioskopski režim, u tom slučaju će izoštravanje biti najčešće isključeno. Da biste podesili ovu opciju slike, jednostavno mijenjajte samo Sharpness klizač dok ne budete zadovoljni time kako slika izgleda. Mijenjajte podešavanja u malim koracima i gledajte neki sadržaj po nekoliko minuta prije nego što promijenite oštrinu opet.

PODESITE TEMPERATURU BOJA

Temperatura boje ima veze sa izvorom svjetlosti i mjeri se u Kelvinima. Da, temperatura boje ima svoje korijene u stvarnoj temperaturi. Kao rezultat toga, kad govorimo o boji, često govorimo o toplijim i hladnijim temperaturama boje.

Jednostavno rečeno, topliji ton boje će imati narandžastu nijansu, dok će hladniji jače istaći plavu.

Ako ostavimo po strani Kelvinove stepene i teoriju boja, različita temperatura boje će biti najuočljivija kad gledate običnu bijelu ili sivu boju na ekranu. U idealnom slučaju, želite da sve izgleda tačno, ali većina televizora izlazi iz svoje kartonske kutije sa hladnijom temperaturom boje (slika izgleda tj. vuče pomalo na

plavo), dok je filmski režim prekomjerno kompenzuje u drugom pravcu, dajući svemu žučkastu nijansu.

Uopšteno govoreći, standard za najljepše podešenu TV sliku kad je temperatura boje u pitanju je na 6.500 stepeni Kelvina, parametra poznatog i kao D65. Ali, važno je da birate podešavanja koja najbolje izgledaju u vašem domu da biste uzeli u obzir jedinstveno osvijetljenje koje je svojstveno vašem stanu ili kući i, naravno - lični doživljaj boja, jer ne vidimo svi boje isto, kao i sve ostalo.

Temperatura boje uglavnom se nalazi u podešavanjima slike ili meniju naprednih podešavanja.

VR RUKAVICA POMOĆU KOJE MOŽETE DA DODIRNETE METAVERZUM: MOĆI ĆETE DA GNJAVITE, STISKATE I MAZITE STVARI

Rukavica koja bi vam omogućila da u virtuelnom svijetu ostvarite interakciju sa predmetima i osobama i da tu interakciju osjetite, uveliko je u procesu razvoja. Nažalost, u sadašnjoj fazi ona i dalje izgleda kao da je ispala Frediju Krugeru na snimanju „Straha u Ulici brijestova“, ali vjerujemo da će to u budućnosti da se promijeni.

DODIR I UKUS

Pored dodira, Facebook, odnosno Meta planira da ubaci i čulo ukusa u jednačinu, ali zasad nije objavljeno kako planiraju to da urade. A i ako ovako izgleda rukavica, malo se plašimo kako će da izgleda i funkcioniše uređaj koji će vam pomoći da nešto okusite.

Sa druge strane, veliki broj kompanija ukrcao se na voz metaverzuma, što nam govori da je velika šansa da će metaverzum postati naredna tehnološka prekretnica. A ako zaista bude tako, uređaji poput ove rukavice, samo se nadamo manje jezivi, biće esencijalni dijelovi virtuelnog univerzuma.

OSJETITE ŠTA DRŽITE U VIRTUELNOM SVIJETU

Reality Labs je dio kompanije Meta koji radi na razvoju virtuelne realnosti i eko-sistema oko nje. Direktor Šon Keler izjavio je da je ideja rukavice da korisnici njome mogu da manipulišu virtuelnim objektima kao u stvarnom svijetu.

HILJADE MALIH AKTIVATORA

Sama rukavica ima aktivatore koji primjenjuju pritisak na određeni dio ruke, u zavisnosti od objekta koji držite, kako biste imali osjećaj da vam je nešto zaista u ruci. Plan je da rukavica bude opremljena hiljadama ovih aktivatora kako bi se mogle napraviti simulacije velikog broja dodira i kontakata. Aktivatori su u stvari mekani motori raspoređeni po cijeloj rukavici, koji se pomjeraju kako bi napravili fizički osjećaj kada nosite narukvicu.

U rukavicu je ugrađen i mikrofluidni čip, koji kontrolira protok vazduha kojim se ovi aktivatori pokreću. Prema saopštenju kompanije Meta, rukavica će moći da kreira osjećaj na ruci u zavisnosti od teksture, težine i čvrstine objekta sa kojim imate interakciju. Suštinski, oni žele da kažu da će postojati razlika ukoliko pokušate da podignete pero ili metalnu kuglu u virtuelnom svijetu.

Ovdje se misli na sport, igre, rukovanje, ali Meta definitivno planira da cilja i na seksualne odnose, kao dio onoga što želi da proda svojim korisnicima, iako o tome niko još ne govori.

OSTATAK UREĐAJA

Pored rukavice, najvažniji dio VR okruženja su naočare. I dok Facebook ima Oculus Quest 2, već se uveliko priča o moćnijem uređaju Project Cambria,

koji bi omogućio znatno bolje uključivanje korisnika u metaverzum. Sa druge strane, Project Cambria može biti samo preimenovani projekat Oculus Pro, sa moćnijim procesorom i unapređenijim sistemom praćenja palica u rukama. Cukerberg je na velikoj konferenciji koja je označila njihovu transformaciju najavio da se nove naočare mogu očekivati 2022. godine.

RESKIN

AI divizija kompanije Meta već neko vrijeme radi sa istraživačima sa Carnegie Mellon univerziteta na razvoju tankog taktilnog senzora pod nazivom ReSkin, čija ideja je da se ponaša kao vještačka koža. ReSkin može da osjeti snagu od 0,1 njutna od predmeta koji je širok svega 1 mm, što ga čini idealnim za robotske ruke, taktilne rukavice i slično. ReSkin se oslanja na magnetne signale umjesto na električnu vezu, tako da samo detekcija elektrona mora da bude blizu površine.

NARUKVICE ZA VR

Pored naočara, koje su očigledno najbitnije, kontroleri igraju bitnu ulogu kada je u pitanju interakcija u virtuelnom svijetu. Facebook je već predstavio narukvice koje detektuju pokrete ruku. Ovaj koncept baziran je na elektromiografiji koja detektuje električne signale koje prave pokreti zgloba i onda ih „prevodi“ u komande.

Iako su inicijalne detekcije bile ograničene na hvatanje nečega prstima i puštanje, Meta kaže da nova tehnologija omogućava signale čak i kada prste pomjerate samo milimetar, što može biti zgodno da se razvije algoritam koji bi detektovao namjeru pokreta. Na primjer, vaše naočare projektuju tastaturu na površini ispred vas, a narukvice detektuju šta kucate po njoj.

SLJEDEĆI KORAK

Jasno je da je kompanija sve čipove uložila u metaverzum i da je razvoj uređaja za interakciju podjednako bitan kao i razvoj eko-sistema. I dok neke od uređaja možemo vidjeti već naredne godine, neki od njih, poput rukavica, još su daleko od finalnog proizvoda.

Treba li da vas podsjetimo da je kompanija odvojila deset milijardi dolara samo za razvoj hardvera i softvera za metaverzum, pa se nemojte previše iznenaditi kad ovi i slični proizvodi počnu da se pojavljuju tu i tamo.

CHROME MIJENJA COOKIES I OPCIJE PRIVATNOSTI: NOVI MENI U NAJNOVIJOJ VERZIJI PREGLEDAČA OBJEDINJUJE SVE NA JEDNOM MJESTU

Google je uvođenjem jednog menija za sve podatke o privatnosti i kolačiće konačno korisnicima ponudio lakše informisanje o ovim vrlo važnim stvarima.

Chrome je dobio veliko ažuriranje na verziju 96, koje je više u skladu sa sve prisutnijim Windows 11 sistemom, zbog kojeg je najavljeno gašenje podrške za Windows 10.

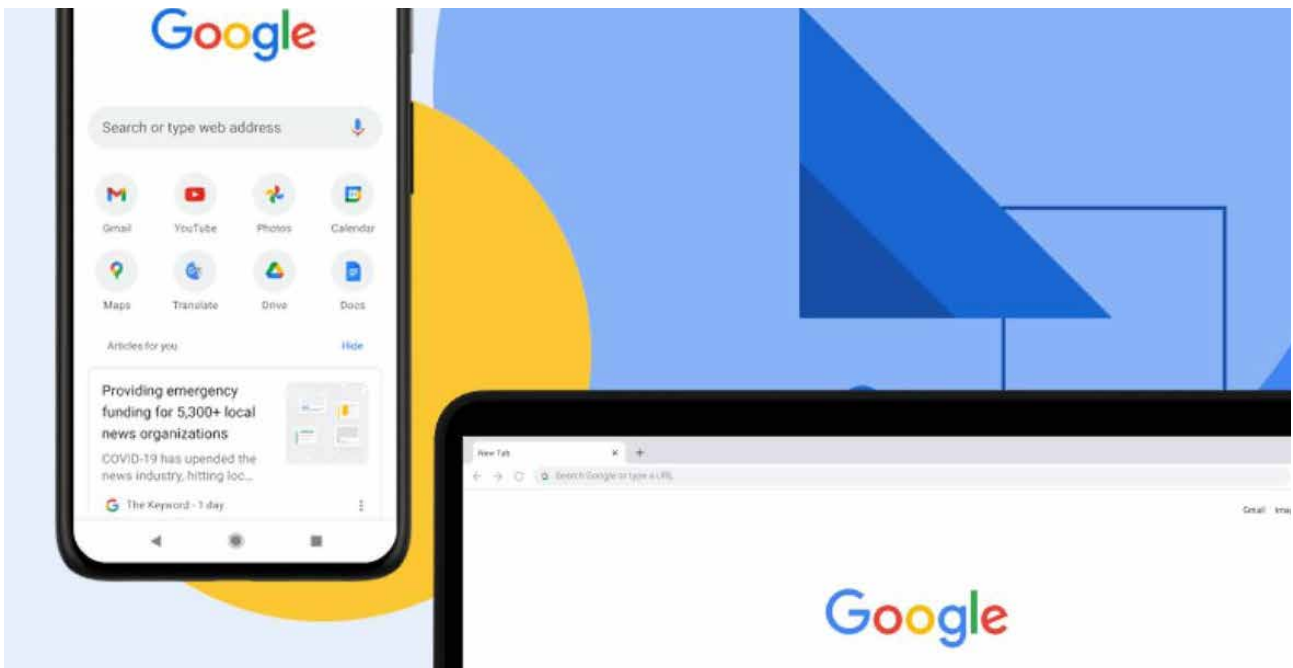
Istovremeno, Google je najavio Chrome v97 u beta varijanti, koji je dobio nove, promijenjene opcije za privatnost i bezbjednost pregledanja i pretraživanja interneta.

Novi meni za privatnost stavlja sve opcije na jedno mjesto jedne ispod drugih i na pregledan način prikazuje koji sajtovi skladište i šta na vašem kompjuteru.

Ovo uključuje i cookies tj. kolačiće, naravno.

Ono što se nije promijenilo jeste putanja kojom možete da dođete do svih ovih podataka, a to je: Settings >Privacy and Security >Site Settings >View permissions and data stored across files. Ovom promjenom Google nastoji da raštrkane menije u kojima se nalaze vaši privatni podaci sakupi na istom mjestu, uključujući kolačiće i podatke svih sajtova.

Na kraju, Chrome 97 beta uključuje podršku za WebTransport API i CSS upite medija napravljene za provjeru statusa HDR podrške za dati uređaj.

U GALERIJU SANU OTVORENA IZLOŽBA O JOVANU DUČIĆU

U Galeriji Srpske akademije nauka i umjetnosti u Beogradu 7. septembra otvorena je izložba o Jovanu Dučiću, kojom Akademija započinje obilježavanje 150 godina od rođenja ovog velikog srpskog pjesnika, člana SANU i diplomate. Izložbu je otvorio predsjednik SANU Vladimir Kostić.

Ističući da je Dučić postao član SANU prije 90 godina, Kostić je podsjetio da SANU od 2015. godine posvećuje čitave godine pojedinim akademikima i ukazao da će Akademiji biti potreban milenijum i po da obilježi sve u dugom redu akademika koji se neprekidno formira već gotovo 180 godina.

„U prethodnim godinama, obilježavajući velikane, nehotice smo učili, ne samo o njima i njihovim stvaralačkim podvizima, već i o vremenima u kojima su živjeli i mijenjali Srbiju. A vremena im nisu bila nimalo naklonjenija nego što su naša nama“, ocijenio je Kostić.

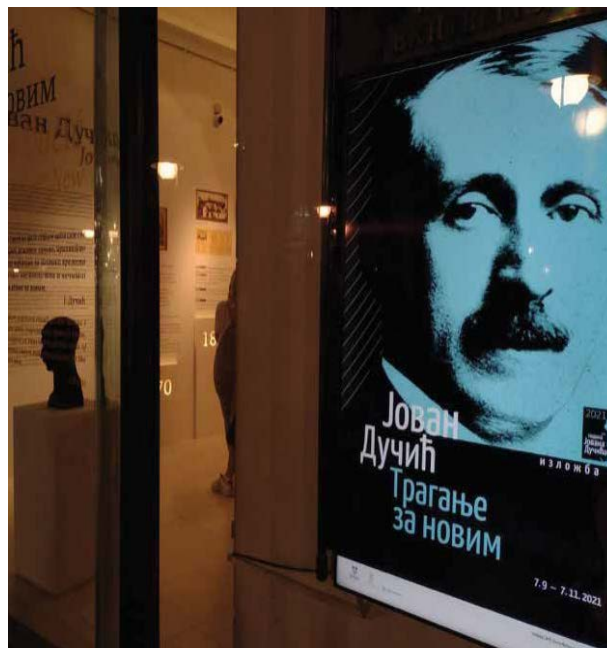
On je ukazao na to da se ne usuđuje da pred mnogo pozvanijima govori o Jovanu Dučiću, pjesniku, i o njegovoj, kako je naveo, tragičnoj „životnoj traktoriji“, koja se posthumno završila povratkom u Trebinje i Hercegovinu, koja ga je „pratila u stopu“.

Autor izložbe pod nazivom „Jovan Dučić: Traganje za novim“, akademik Zlata Bojović istakla je da Dučić pripada redu najpoznatijih književnih stvaralaca nove srpske književnosti, u kojoj je ostavio dubok trag, a njegovo djelo izvršilo je veliki uticaj na niz generacija srpskih pjesnika 20. vijeka.

Bojovićeva je istakla da je Dučić bio posvećen stvaranju i dosezanju savršenstva, a cijeli njegov život ispunjen iskušenjima i iskustvima, pri čemu je bezrezervno rodoljublje koje je „mnogo puta skupo plaćao“ bilo jedno od simbola njegove ličnosti.

„Dučića i sve što je stvarao podjednako je za cijeli život obilježila i njegova neprekinuta veza sa postojbinom, posebno sa rodnim Trebinjem, u kojem je proveo samo rane godine života, do završetka osnovne škole, i sa korijenima svoga roda“, istakla je Bojovićeva.

Otvaranju izložbe prisustvovali su i gradonačelnik Trebinja Mirko Ćurić, vršilac dužnosti načelnika Odjeljenja za kulturu, porodicu, sport i obrazovanje Trebinja Slađana Skočajić, i

članovi SANU, a među posjetiocima bili su i čuveni srpski slikar Milan Cile Marinković, kao i princ Filip Karađorđević i njegova supruga Danica.

Prisustvovali su i direktor Muzeja Hercegovine u Trebinju Ivana Grujić i direktor Narodne biblioteke Trebinje Milosava Supić Vuković, a izložbu su podržali Ministarstvo kulture i informisanja Srbije i grad Beograd.

Izložba se sastoji od osam cjelina, koje prate Dučića od rođenja, preko mnogobrojnih velikih puteva kojima se kretao, do kraja života i do „povratka“ na vječni počinak u Trebinje.

Jedan od odjeljaka posvećen je Trebinju, pri čemu su izloženi vrijedni predmeti iz muzeja u Trebinju, koje je Dučić sakupljao i poklonio rodnom gradu, izložena je i bista Jovana Dučića koju je izradio Ivan Meštrović, oko 150 originalnih dokumenata, fotografija, nota (partitura kompozicija na Dučićeve stihove) i predmeta, kao i veliki broj reprodukovanih eksponata.

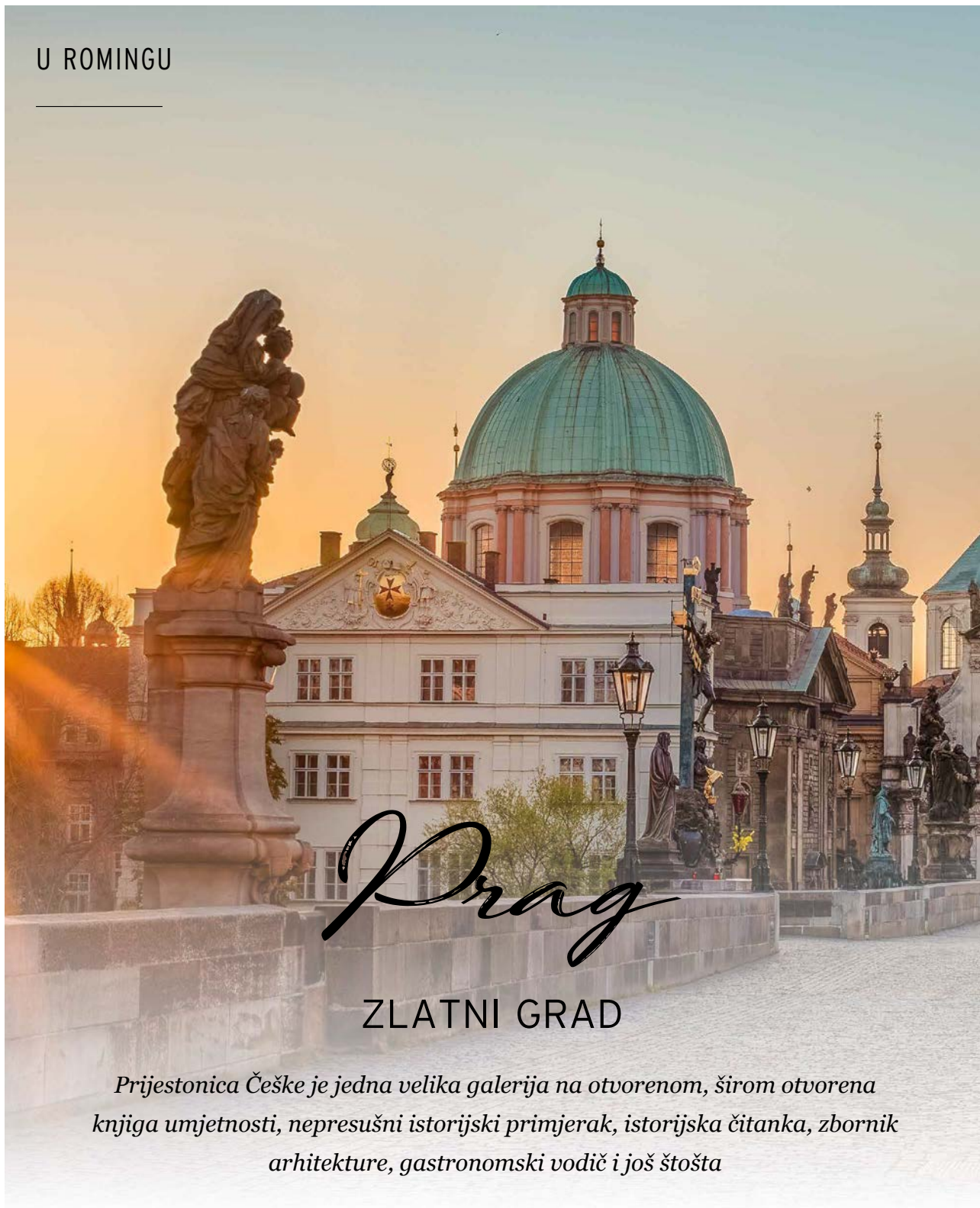
Veliki broj eksponata pozajmljen je iz muzeja i biblioteke u Trebinju, iz desetak drugih institucija te od kolekcionara.

Za potrebe izložbe snimljen je i film koji dočarava Dučićevo Trebinje i prikazuje se tokom cijelog trajanja izložbe, a posjetiocima su na raspolaganju i audio-uređaji koji omogućuju slušanje snimaka Dučićeve poezije.

Izložba o Jovanu Dučiću u Galeriji SANU biće otvorena za posjetioce do 8. novembra.

U ROMINGU

Prag

ZLATNI GRAD

Prijestonica Češke je jedna velika galerija na otvorenom, širom otvorena knjiga umjetnosti, nepresušni istorijski primjerak, istorijska čitanka, zbornik arhitekture, gastronomski vodič i još štošta

---

PIŠE: JELENA PRALICA

Prag sam posjetila jedne jeseni. Zlatne. Ali ubrzo sam se uvjerila da ta prijestonica s pravom nosi i naziv Zlatni grad, i to ne samo s jeseni. On je, prosto, takav po karakteru, duši, sam po sebi...

Tih nekoliko dana koje sam provela u glavnom gradu Češke sigurno spada u nekoliko najimpresivnijih momenata moje putoholičarske karijere. Iz prostog razloga što je Prag jedna velika galerija na otvorenom, širom otvorena knjiga umjetnosti, nepresušni historijski primjerak, historijska čitanka, zbornik arhitekture, gastronomski vodič i još štošta.

Pričati ili pisati o ovom gradu je podjednako lako i teško, jer niti znaš odakle da počneš, niti možeš biti siguran da si na pravom putu, a naročito da li si vjerno prenio bar djelić onoga što o njemu imaš da kažeš ili što bi trebalo o njemu da saznaju drugi. I zato ću ja o Pragu pisati prosto vodeći se nekim unutrašnjim putokazima, bez organizovane maršrute, pravca i smisla. Zlatni grad je zlatan kako god ga postavite, okrenete i odakle god da krenete...

6. popularni grad u Evropi

Turisti hrle u Prag tokom cijele godine. Zato i ne čudi što je on šesti evropski grad po popularnosti za turiste, nakon Londona, Pariza, Rima, Madrida i Berlina. Tako ga je, recimo, tokom 2017. godine posjetilo 8,5 miliona turista, što je sedam miliona ljudi više nego što Prag ima stanovnika (danas u pragu živi oko 1,5 miliona ljudi)! Samim tim, Prag je jedna od najbrže rastućih turističkih destinacija na svijetu.

KRALJ I CAR KARLO IV

Prag je nastao i razvijao se na raskrsnici puteva u srcu Evrope. Njegovi počeci sežu u 880. godinu, kada osnivanjem Praškog zamka postaje sjedište najstarije češke dinastije - Premisla (Premysl). Grad doživljava

privredni procvat u vrijeme vladavine češkog kralja i cara Svetog rimskog carstva Karla IV, jednog od zasigurno najpoznatijih vladara ne samo u ovom dijelu svijeta već u historiji uopšte.

Tome u prilog ide i podatak da je upravo on u ovom gradu 1348. godine osnovao najstariji univerzitet u centralnoj Evropi, čime Prag postaje jedan od glavnih univerzitetskih centara Starog kontinenta. Nikola Tesla, Albert Ajnštajn, ali i Miloš Forman i Jirži Mencil - samo su neki koji su studirali na ovom univerzitetu, danas poznatom kao Karlov univerzitet.

Od teologije, preko prava i medicine, do umjetnosti, Praški univerzitet i danas slovi za jedan od cjenjenijih, sa bogatom kulturom i tradicijom, koja se u savremeno doba naročito odnosi upravo na Akademiju umjetnosti, a naročito na Fakultet za filmsku i televizijsku režiju (FAMU).

Iza Karla IV, najslavnijeg češkog vladara, ostao je i Novi grad, kao i niz gradskih znamenitosti, poput Karlovog mosta, Katedrale Svetog Vida, Praškog dvorca, Slovenskog manastira... Danas je historijski centar Praga dio UNESCO-ove svjetske baštine. Mnogi muzeji,

pozorišta, kina, historijski eksponati i umjetničke galerije nalaze se širom grada, čineći Prag uspješnom turističkom destinacijom u Evropi.

KARLOV MOST

Karlov most zasigurno je prva među jednakima kada govorimo o znamenitostima Praga. Ovaj najstariji kameni most u centralnoj Evropi povezuje Stari grad i Malu Stranu, na drugoj obali Vltave.

Prije njega je u blizini izgrađen Juditin most, kojem je presudila velika poplava 1342. godine, kada je pala odluka o gradnji novog. Temelj od kamena 1357. položio je Karlo IV, i to 9. jula, u 5.31 - nimalo slučajno, jer tako dobijamo simetričan niz neparnih brojeva - 1 3 5 7 9 7 5 3 1.

Dug 515,8, a širok 9,5 metara, Karlov most je i religijski spomenik u gotičkom stilu, prepun legendi. Među 30 kipova religijske tematike je i statua Svetog Ivana Nepomuka, a čest prizor na ovom mostu, koji je u svako doba dana prepun ljudi, jeste da upravo njega dodiruju. Naime, kažu da, ako ga dodirnete i zamislite želju, ona će se i ostvariti, a vi ćete se ubrzo vratiti u ovaj grad.

STARI GRAD

Starogradski trg je mjesto odakle je dobro započeti obilazak Praga. Jednostavno, na samom trgu je toliko znamenitosti, pa gdje god da se okrenete, ugledaćete neku. Takođe, na koju god stranu da krenete s trga, put će vas odvesti do nekog zanimljivog i istorijskih ili kulturološki značajnog mjesta.

Na ovom, najstarijem mjestu u gradu, koje je srce Praga, možete vidjeti Crkvu Majke Božje, kao i onu Svetog Nikole, sa čijeg tornja se pruža panoramski pogled na cijeli trg. Na zgradi Vijećnice je astronomski sat (Orloj), treći po starosti te vrste u svijetu i najstariji koji i dalje radi.

JOZEFOV

U blizini ovog trga je Jevrejska četvrt, sa starim jevrejskim grobljem, čija se vrijednost ogleda i u tome što je poprilično sačuvana tokom Drugog svjetskog rata. Razlog je taj što je Adolf Hitler želio da ovaj dio Praga postane spomenik na „ugaslu rasu“. Ovdje se, između ostalog, nalazi Klausenska sinagoga, najveća u gradu, ali i Staronova - najstarija sinagoga u Evropi, koja se još koristi. Tu su, naravno, i brojne suvenirnice, antikvarnice i časovničarske radnje.

PRAŠKI DVORAC

Smješten u dijelu grada naziva Hradčani, Praški dvorac je najveći dvorac na svijetu. Zapravo, njegovu površinu, koja je nešto veća od 70.000 m², čini kompleks niza zgrada i ulica, kao i Katedrala Svetog Vida. Ovdje su rezidencije imali češki kraljevi i rimski imperatori, potom predsjednici Čehoslovačke, a danas Češke Republike. Zanimljivo je da sadrži svaki arhitektonski stil iz prošlog milenijuma.

LENONOV ZID

Tipična ulična umjetnost. Ona je pomiješana s melodijama koje često pored Lenonovog zida izvode lokalni muzičari. Prekriven je grafitima, a inspiracija za ovo svojevrsno umjetničko djelo bio je Džon Lenon. Zid je nastao 1980. godine, pa iako je kasnije prefarban, mještani i turisti su ga iznova oživjeli tako da je i danas s njega, kroz stihove i crteže, odaslana poruka mira i ljubavi.

Ovo je, naravno, samo mali dio znamenitosti i ljepota koje će vas dočekati u češkoj prijestonici. Svakako bi najbolje bilo da ga posjetite, ako već niste, i sami se uvjerite koliko je Prag čaroban. Do tada, srećni vam praznici i, evo, neka novogodišnja želja u sklopu ovog teksta bude upravo to - da otputujete i upoznate se sa Zlatnim gradom!

ŠTA JESTI I PITI?

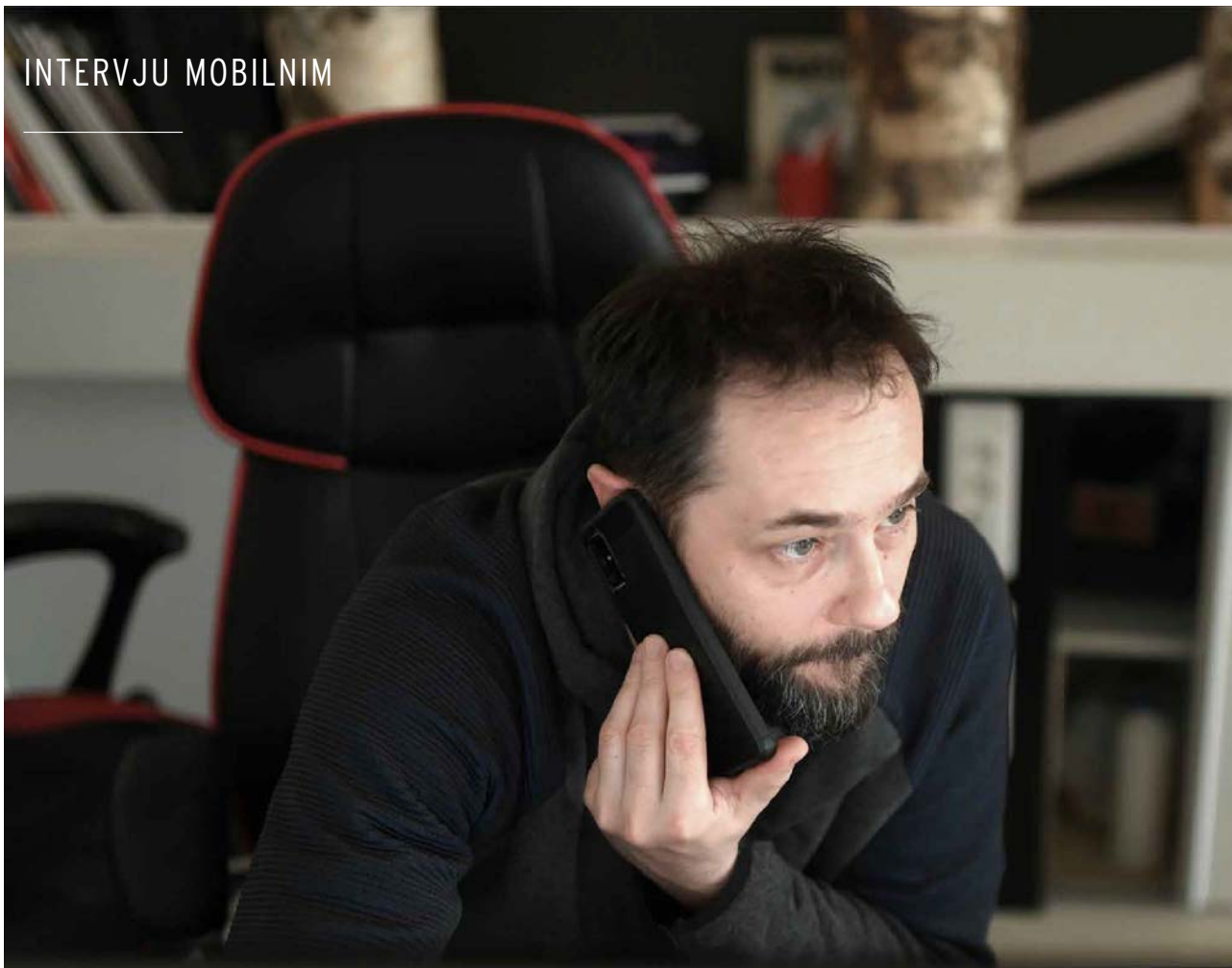
Ako ste bili u Pragu, a niste popili domaće pivo, isto je kao da i niste bili. Jer, ako svaki Čeh u prosjeku godišnje popije 160 litara piva, što Češku čini prvom zemljom na svijetu u tom pogledu, onda ni vi ne možete sebi uskratiti to zadovoljstvo – ono makar tradicije radi! Originalni Budweiser je iz Češke, kao i Pilsner, a danas su podjednako popularni Staropramen, Kozel i Gambrinus. Pronađite neki dobar pab i probajte, recimo, Braník, pivo koje se pravi od vode iz Vltave, što mu daje poseban okus, ali i čar.

Ako ste ipak više za nešto žestoko, birajte Becherovku, poznati biljni liker, ali u umjerenim količinama, jer sadrži čak 38% alkohola! U pabovima svakako probajte i domaću hranu: grilovane kobasice, gulaš s knedlama, koljenicu, pečenu patku, pohovani sir... Ali nemojte preskočiti ni uličnu hranu, kao ni trdelnik, šuplje slatko pecivo punjeno čokoladom, šlagom, sladoledom ili nekim drugim filom te posuto šećerom ili cimetom.

INTERVJU MOBILNIM

DEJAN ŠIJUK

KREATIVAC GODINE U BIH

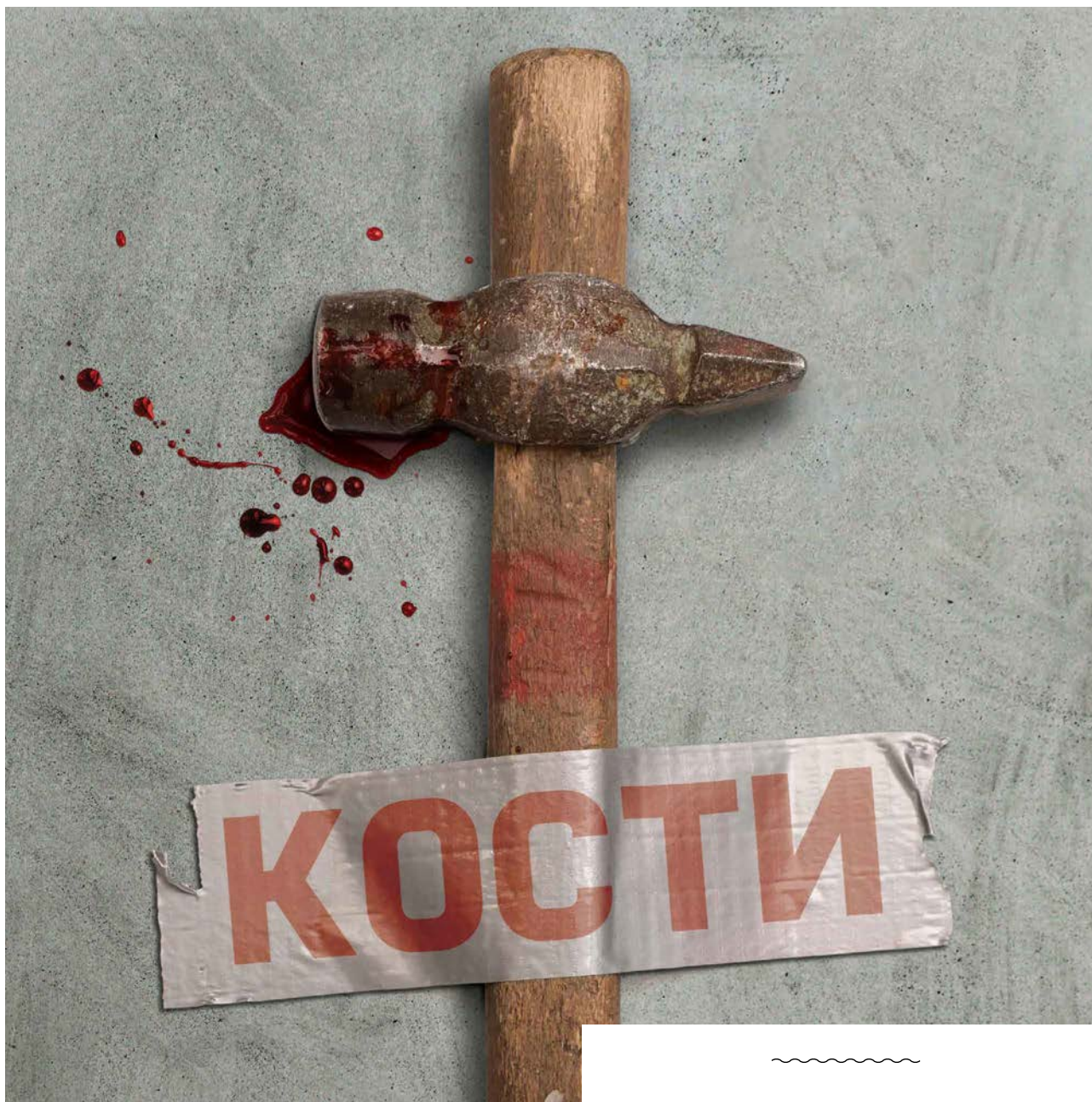
Ova nagrada nije samo moja zasluga, već dobrim dijelom i zasluga mojih divnih i talentovanih kolega koje su učestvovala u ovim projektima

---

RAZGOVARAO: ZORAN ŠIŠIĆ

Dijan Šijuk, grafički dizajner i ilustrator, rođen je 1975. godine u Sisku, a trenutno živi i radi u Banjaluci. Ovim poslom bavi se skoro 20 godina, a zaposlen je u agenciji Aquarius iz Banjaluke, u kojoj od 2014. godine obavlja funkciju kreativnog direktora.

Dobitnik je brojnih nagrada za grafički dizajn i ilustraciju, a posljednje u nizu je priznanje za kreativca godine na „NO LIMIT Advertising Festivalu“ u Sarajevu, kao i srebro za dizajn na prestižnom međunarodnom takmičenju „Poster Annual“, koje svake godine organizuje Graphis,

~~~~~

Koliko je izolovanost tokom 2020. godine uticala na kreativnost?

Poznato je da ekstremne situacije obično znaju čak biti i podsticaj za kreativnost. Pa tako i ova situacija nije bila izuzetak. Vrlo brzo smo se prilagodili okolnostima i nastavili da radimo kao da se ništa bitno nije promijenilo. Neki od ovih radova koji su dobili nagrade nastali su upravo u tom periodu.

~~~~~

čuvena njujorška izdavačka kuća specijalizovana za dizajn i komunikacije.

Šta znači (i za Vas lično) biti kreativac godine u jednoj zemlji? Znači potvrdu moje ljubavi prema onome što radim. Lijepo je kad neko prepozna nečiji trud, pogotovo kad ga prepoznaju ljudi koji su već dugo tu i grade ovu industriju u našoj zemlji.

Među posebnim nagradama koje je agencija Aquarius osvojila na ovogodišnjem „NO LIMIT Advertising Festivalu“ jeste i gran-pri za seriju „Kosti“. Po čemu je rad na toj kampanji bio poseban? Bio je poseban po tome što je serija „Kosti“ u potpunosti projekat agencije Aquarius i što nije bilo nikakvih ograničenja za kreativni pristup, kakvih često ima kad stigne brif od klijenta. Ostavljena nam je potpuna sloboda pri izradi kreativnog rješenja, što je danas rijetkost kod nas. Ove nagrade i potvrđuju da je to bio dobar put.

„Agencija godine“, „kreativac godine“, gran-pri i još 11 nagrada na pomenutom festivalu. Čemu pripisujete ovaj veliki uspjeh Aquarius-a?

Upornosti i stručnosti kolega koje su vjerovala u svaki ovaj projekat i dale sve od sebe učestvujući u njima, kao i timskom radu, bez kojeg ovo i ne bi bilo moguće.

Gdje je kreativna industrija danas, prvenstveno kada je riječ o regionu? U svijetu je kreativna industrija izuzetno važna za privredu neke zemlje. U nju se mnogo ulaže i ona generiše veliki broj radnih mjesta. A kod nas u narodu i dalje prevladava mišljenje da se od kreativnosti ne može živjeti, iako statistike pokazuju drugačije. Kreativne industrije su i te kako plodonosne, a pokazale su se i izuzetno otpornima i u vrijeme najvećih kriza. Kako i u drugim segmentima tako i u ovom, naša država kaska za ostatkom svijeta. Iako je situacija bolja nego ranije, ipak se krećemo puževim korakom. Ali ovo i ne čudi s obzirom na to u kakvom stanju su nam privreda i ekonomija.

Postoji li kampanja/projekat za neki brend u kojoj biste voljeli da se okušate (kada biste imali priliku)? Nikad nisam razmišljao u tom pravcu. Za mene je jednako izazovno raditi logo za neki STR i za neki veliki svjetski brend. I volim da me situacija u tome iznenadi. Jedno od zadovoljstava rada u advertajzingu je upravo to: da ne znaš kakav ti sljedeći projekat dolazi na red. U jednom trenutku radiš logo za nekog malog klijenta, a već u sljedećem radiš na velikim kampanjama i sa velikim budžetima.

~~~~~

Koju biste kampanju na poslovnom planu posebno izdvojili?

Osim kampanje za seriju „Kosti“, izdvojio bih još kampanju za dramsku seriju „Meso“ i kampanje za „Demofest“. U ovom poslu je rijetkost da imate potpunu kreativnu slobodu, a ova dva projekta su lijep primjer kako ta sloboda može dobro da se odrazi na kvalitet kampanje i dovede do nagrada.

~~~~~

Inače, „kreativac godine“ je samo jedno od priznanja koja ste dobili za svoj rad. Koje biste još izdvojili? Pa... bilo je tu raznih individualnih nagrada. Ne bih sad nijednu posebno izdvajao, jer sve padaju u sjenu u poređenju sa ovom. Ne zato što sam ja kreativac godine već zato što ova nagrada nije samo moja zasluga, nego dobrim dijelom i zasluga mojih divnih i talentovanih kolega iz kreativnog odjela koje su učestvovala u ovim projektima. Bez njih ove nagrade ne bi ni bilo.

A koliko je ovo priznanje podsticajno? Svakako dovoljno da pokušamo i sljedeće godine da osvojimo mnogo nagrada.

Inspiracija - kako je pronalazite? Volio bih ovdje dati neki kliše odgovor poput toga da inspiraciju pronalazim svuda oko sebe, dok šetam kroz prirodu u suton, ujutro dok trčim kroz park, ili pak na časovima joge kada su mi sve čakre otvorene, ili čitajući Markesova djela. Ali u realnosti to izgleda malo drugačije. Sjednem pred računar, pogledam po netu šta su drugi ljudi radili na tu temu, zatim se zapiljim u prazan artboard i cijedim svoje moždane vijuge dok ne iscijedim nešto uz mnogo pokušaja i neuspjeha.

Šta Dejan Šijuk radi privatno, da li i tu ima kreativnih radova? Privatno gotovo da se i ne bavim kreativnim poslovima. Najkreativnije što radim je eventualno kvanje neke obilne večere i pronalaženje idealne poze za listanje TV sadržaja koje se obično završi čitanjem Asimova na Kindlu.

DigitArt

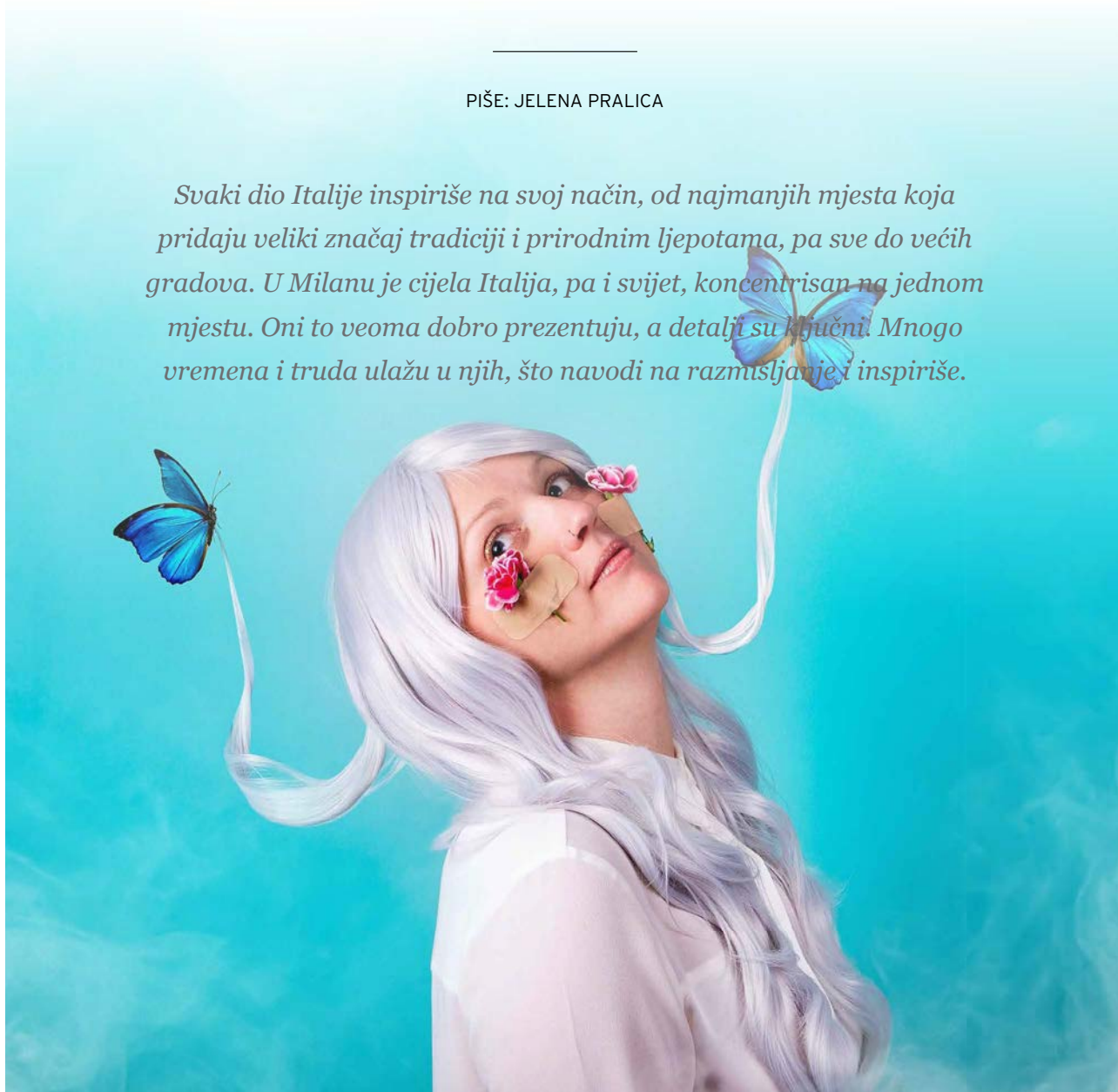
SONJA POPOVIĆ

UMJETNICA

PIŠE: JELENA PRALICA

Svaki dio Italije inspiriše na svoj način, od najmanjih mjesta koja pridaju veliki značaj tradiciji i prirodnim ljepotama, pa sve do većih gradova. U Milanu je cijela Italija, pa i svijet, koncentrisan na jednom mjestu. Oni to veoma dobro prezentuju, a detalji su ključni. Mnogo vremena i truda ulažu u njih, što navodi na razmišljanje i inspiriše.

Šarenilo kombinacija, projekata i tehnika - prva je asocijacija na njene radove. Ona je Sonja Popović, Banjalučanka s adresom u Milanu, koja se svijetu obraća kroz svoje grafike, ilustracije i tattoo umjetnost.

Njena umjetnička priča počinje od malih nogu, šaranjem po svim mogućim površinama, preko crtanja i rukotvorina, sve do ovog digitalnog doba.

„Sa ilustracijama sam počela prije šest godina, eksperimentišući sve dok nisam našla stil koji najviše leži meni i mom karakteru. Fotografija i editing su nešto svježiji, tačnije, plod su pretjerane količine slobodnog vremena u izolaciji tokom pandemije“, govori Sonja.

Školovala se u Milanu pohađajući Istituto Europeo di Design. Nakon tri godine na Odsjeku za dizajn enterijera, ipak se odlučila za master u grafičkom dizajnu.

„Grafika, jer me oduvijek privlačio dobar packaging design, posebno kada imaš priliku svakodnevno da vidiš najbolje od najboljih. Zatim i prilika da radiš sa velikim internacionalnim kućama, cijeli taj proces od ideje do štampe. Ilustracija se naknadno nadovezivala na grafičke projekte“, pojašnjava.

Razvijajući svoj stil u ilustracijama, došla je ideja i o tetovažama, kako trajnim tako i privremenim.

„Privremene tetovaže možda su više prilagođene djeci, ali i odraslima koji vole igru i boje. Trajne tetovaže, opet, zavise od zahtjeva klijenata, variraju od jednostavnih crnih linija do replika nekih od mojih radova“, kaže ova svestrana umjetnica.

Dodaje da joj je tokom svakog umjetničkog projekta mašta vrlo važna, jer cijeli proces čini zanimljivijim i onda je moguće sve što zamisli. Takođe, vjeruje da su boje i realne kompozicije ono što ljude najviše privlači kada je riječ o njenim radovima.

„Cilj je izmamiti osmijeh na lice“, dodaje.

Za društvene mreže navodi da su inspiracija, ali i da pružaju veću dostupnost i mogućnost brzog povezivanja, pa kombinacija svega navedenog, kako kaže, dovodi do boljih rezultata.

Njeno stvaralaštvo vrti se oko Instagrama (@hellojasonpop) ili, kako navodi, njene savremene vizitkarte. Do otvaranja online shop-a, tamo imate uvid u sve njene radove, na koje, vjerujemo, nećete ostati ravnodušni.

ŽIVOT U PRIČAMA

DRAGI DNEVNIČE...

ABECEDA ZA KRAJ... I POČETAK

Iliti šta vam sve (ne) želim u 2022. godini

PIŠE: JELENA PRALICA

Dragi dnevniče,

Stiže nam 2022. godina i zato je vrijeme da ispišem koji red o novim željama. Ne baš kao ono „želje, čestitke i pozdravi“, dobro, ne baš totalno tako, ali u dobroj mjeri baš u tom duhu.

Ovo je, zapravo, svojevrsna abeceda mog, tvog, svačijeg života, pa evo da se malo osvrnem na 2021. i svima nam zajedno poželim svega zdravog, lijepog i srećnog u novom ljetu!

Andeoska ruka neka vas često dotakne.

Beskrajan neka vam bude svaki susret sa dragim ljudima, a istovjetne neka budu i sve prilike za rast i napredak koje vam se ukažu. Prigrllite i ljude i okolnosti, okrenite ih u vašu korist kad god je to moguće, ne zaboravljajući nijedne sekunde da pri tome ne bi trebalo da umanjujete druge.

Cjelina je kada osjećate da ste zatvorili neki krug. Da ste sebe ili nešto ostvarili. Neka vam godina nova donese što više krugova, olimpijskih u nekoj samo vašoj disciplini!

„Čudo“ je, recimo, divna knjiga, ali i film. Ova topla i dirljiva priča, puna ljudskosti i nade, govori o dječaku koji ima rijedak genetski poremećaj usljed kojeg mu je lice deformisano. U školu kreće pun straha od tuđih pogleda, zgražanja i komentara, dok istovremeno samo želi da se prema njemu odnose kao prema „običnom“ dječaku. Baš kao i ovo djelo, tako i naša svakodnevica postaje čudesna ako je hranimo dobrotom.

Čar je korist, ako konsultujete rječnik stranih ili rijetko korištenih pojmova. Vama želim čara u smislu da profitirate na svakom polju; od ličnog zadovoljstva, preko poslovnih uspjeha, pa sve do pomjeranja granica za dobrobit prvog komšije ili potpunog stranca. Društveno odgovorno djelovanje je i lični izbor, zar ne?!

Duša je veoma važna, jer u suprotnom ne bi postojale bolnice za nju, ali isto tako ne bismo za nekoga ko je baš dobra osoba rekli da je duša od čovjeka. Zato, brinite o svojoj duši, svakodnevno, od pilinga do ljekovite ili revitalizujuće maske, i okružite se ljudima koji su vam za dušu ugodni!

Džak para, što da ne?! Nećemo se lagati da bi svakome pomalo olakšao, otvorio neke nove vidike, obezbijedio karte za neke letove, hotelske smještaje za one egzotične destinacije koje oduvijek samo na fotografijama gledamo... Ne, nije sreća u novcu, ali svakako ćete imati

sreće ako vam jave da vam je neka zaboravljena tetka iz inostranstva podebljala bankovni račun. U zdravlju ih potrošili!

Derdan od najljepših uspomena neka vas krasi. Nižite ih pomno, s ukusom, nekad pomalo luckasto, ali uvijek sa željom da ih bude što više.

Empatija je neprikosnovena moć. Zamislite samo koliko je velik onaj koji može da prepozna i razumije tuđa osjećanja. Budite saosjećajni, jer tako zajedno svijet činimo boljim mjestom za sve.

Fer-plej nije samo za sportiste, već za svakoga od nas ko svakodnevni život dijeli sa drugima. S obzirom na to da smo takvi u velikoj većini, pošteno dijeliti i bacati karte trebalo bi da nam bude imperativ.

Genijalna ideja, recimo, može nečiji život da okrene naopačke, u pozitivnom smislu. E pa, želim vam obilje genijalnih ideja ili makar jednu zbog koje nećete postati baš Tesla, ali ćete svakako ostaviti traga bar u svojoj maloj zajednici!

Hrabrost neka vas prati na svakom putu, jer samo hrabar čovjek može da se usudi, da mijenja, da popravlja, da i sam bude bolji. Svakog dana budite još bolja verzija sebe. I samo hrabro!

Inspiracije neka vam ne nedostaje, pronađite je na znanim i manje znanim mjestima, ali i u ljudima. Pogledajte češće u ogledalo i neka vas ono što vidite inspiriše na nove pobjede.

Jedinstvenost je jedna vrlo bitna riječ. Nemojte pristajati, molim vas, da budete istovjetni, bez karaktera, vlastitog identiteta, jasnog glasa i pojave. Niste ni klon, ni uskršnje jaje. Budite svoji, to je uvijek u modi!

Komunicirajteeee! Danas je to bar pojednostavljeno do te mjere da u svakom momentu možete nekome poslati poruku ili ga nazvati i reći dvije najljekovitije riječi - „Kako si?“ Kažite drugima šta vas tišti, otvorite dušu, razbijte tu ljušturu i zidove kojima ste se okružili u nastojanju da se zaštitite od svega i svačega što život nosi. Lakše je i ljepše kada pomognete, ali i kad tražite pomoć. Ali, samo recite!

Lakoća postojanja. Šta to bješe... Pa, recimo, odluka da ćete manje brinuti (zbog stvari na koje, realno, ne možete pretjerano uticati) ili da ćete prihvatiti sebe baš takve kakvi jeste i postati svoja osoba od povjerenja.

Ljubav ili ljeto, nikako da se odlučim.... Uostalom, i zašto bih, kad sve to može zajedno. Dakle, neka vas prati lijepo i toplo vrijeme (izvinjavam se onima koji su ipak veći zaljubljenici u zimu, snijeg i snježne radosti), ali dok god je vrućine i potrebe za preživljavanjem, ja znam da u meni života ima!

More. E, ovdje mi ponestaje pravih riječi, jer ne mogu razdvojiti objektivno od subjektivnog. Zato ću da kažem - želim da se u narednoj godini svakodnevno osjećate kao ja kad znam da još jednom spavamo i idemo na more.

Nagrada uvijek dođe za sve dobro što ste uradili i nikad to ne zaboravite. Nekad je vremenu prosto potrebno malo više - vremena, ali dođe.

Nježnosti neka vam ne nedostaje. Ali nemojte ni škrtariti na njoj.

Obilje svega lijepog poželite i sebi i drugima. Od najsitnijih radosti, do najkrupnijih koraka ka uspjehu i zadovoljstvu.

Prijatelji su nešto na šta ne treba da vas napominjem koliko su važni. Ali nikad nije zgorog podsjetiti da prijatelje treba čuvati, a prijateljstva njegovati.

Ruzmarin... nosili ga ili ne nosili na reveru, ako je to vaša sreća koju priželjkujete, neka je sa srećom!

Sloboda, jer ona nema cijenu.

Šuma je lijek, pa tako kažu da pola sata boravka u

dubokoj šumi štiti vaš imunitet čak dva mjeseca. Da vam imunitet bude što jači!

Terapija je za ljude i ne dozvolite da vas iko ubijedi u suprotno! Svaka terapija će vam sigurno pomoći, na kraće ili duže staze, nebitno da li ste samo nazvali prijateljicu i isplakali se kao kišna godina ili ste shvatili da je potrebno da se obratite stručnjaku. Uradite to već sad, telefon u ruke i nazovite, zakažite, otidite...

Učenje - doživotno. Želim vam da svaki dan naučite nešto novo, nešto korisno, nešto što će vam olakšati ili bar uljepšati život. Nije sramota ne znati, sramota je i ne pokušati znati. Dakle, upišite se napokon na taj kurs japanskog, naučite već jednom da plešete tu salsu, ispecite napokon svoj prvi domaći hljeb, položite već jednom posljednji ispit... Zbog sebe, samo zbog sebe!

Vjera - u sebe, u druge, u život. U smisao, čak i kad sve izgleda besmisleno. Ima mnogo stihova koji se sad ovdje divno nadovezuju, tipa „Neko to od gore vidi sve...“, ali ne dajte da vaša vjera ostane na tom. Vi ste mnogo više od nekog stiha ili poruke.

Zdravlje želim svima, bez izuzetka, jer sve drugo se zaista može, a i ne mora nadoknaditi ako nam njega ne fali.

Živite! I volite, grlite i praštajte. Vidite kako lete ove godine, ništa ih ne može zaustaviti. Poslažite abecedu svog života i prioriteta baš onako kako vama odgovara, ali da time ne ugrožavate druge. Život jeste kratak, ali je širok i baš tu valja tražiti i grliti prilike.

I ž kao - Želim vam u 2022. uspjeha u svemu dobrom!

KOMUNIKOLOGIJA

ŠTA MOŽE TREMA MENI?

JAVNI NASTUP JE VJEŠTINA KOJA SE, POPUT DRUGIH VJEŠTINA,
MOŽE UVJEŽBATI

PIŠE: DANIJELA MARINKOVIĆ ORLIĆ

U nekom trenutku naše karijere javni nastup može da postane sastavni dio našeg posla. O kompetencijama koje su nam potrebne za javni nastup ne razmišljamo pretjerano sve do trenutka kada se desi da treba javno da govorimo. A onda se, naravno, svi naši alarmi upale.

Dobra vijest je da je javni nastup vještina i da se, poput svih ostalih vještina, može uvježbati. Naravno da može da nas uznemiri misao da treba da govorimo pred publikom, medijima ili sa nekim važnim sagovornikom. Najčešća emocija koja se javlja povodom javnog nastupa jeste strah ili trema. Intenzitet tog straha ljudi često porede sa drugim velikim strahovima poput straha od smrti.

Zašto je to tako? Emocija straha se intenzivira onda kada mi procjenjujemo da nam predstoji važan događaj, događaj na kojem se može odlučivati o važnim pitanjima za naš posao ili o važnim pitanjima za nas. Strah se pojačava i onda kada promišljamo da postoji određena vjerovatnoća da na neki način budemo ugroženi ili osramoćeni. Kako tada razmišljamo? Pretjerano se brinemo. Sumnjamo u svoja znanja i vještine, sumnjamo da ćemo sakriti tremu, da poznajemo dovoljno materiju, da imamo vremena za pripremu. Mozak nas pritom stalno nešto pita. Priprema katastrofični scenario: „Šta ako publika postavi pitanje na koje ne znam odgovor? Šta ako ne zadovoljim očekivanja? Šta ako mi se budu smijali? Šta ako zablokiram? Šta ako se onesvijestim...“

Svako ko je ikad javno izlagao „ŠTA AKO“ listu, vjerovatno može i sam da sastavi.

Ali javno izlaganje ne mora da bude mučan proces za nas. Potrebno samopouzdanje možemo steći kroz sticanje vještina iz najvažnijih oblasti javnog nastupa, a to su: regulacija emocija povodom javnog nastupa, priprema jasnog i konciznog sadržaja, građenje jednostavnog stila izražavanja uz odgovarajuću neverbalnu komunikaciju, vježbanje scenarija i psihološka priprema za nastup.

EMOCIONALNA REGULACIJA

Kao i kod drugih oblika komunikacije i kod javnog nastupa važno je da smo svjesni emocija koje osjećamo, da ih prepoznamo i imenujemo. Sa tom spoznajom bićemo odlučniji u namjeri da preuzmemo kontrolu nad svojim emocijama, a ne da emocije kontrolišu nas. Kao što to najčešće čini trema – preplavljuje, a ponekad i blokira.

Zato vas dobar trening uči koje alate i tehnike treba da koristite kako bi trema radila za vas, a ne protiv vas.

SADRŽAJ JE VAŽAN

Velika je vjerovatnoća da će nas zbog poznavanja određene teme pozvati da o njoj govorimo. Važno je da se za tu priliku prisjetimo najvažnijih stvari, da ih poređamo po važnosti i istaknemo najbitnije. Do dobrog teksta i izlaganja suštine nije lako stići. Potrebno je da dobro promislamo o sadržaju i vremenu koje imamo na raspolaganju. Zbog toga je vježbanje vještine pisanja za pripremu dobre strukture govora, intervjua ili prezentacije od izuzetnog značaja za uspješan javni nastup.

JEDNOSTAVAN NAČIN IZRAŽAVANJA I VLASTITI STIL

Da bi nas publika razumjela, potrebno je da se jasno i koncizno izražavamo, da koristimo opštepoznati vokabular. Dobro je da pogledamo uspješne govornike, moderatore, voditelje ili glumce i čak pjevače, da se upoznamo sa metodama njihovog rada, ali nikako nije dobro da ih imitiramo. Važno je da gradimo svoj stil, da budemo svoji i jedinstveni.

Na kraju, važno je da naučimo da budemo iskreni i uvjerljivi kako bi neko prihvatio naš prijedlog, ideju ili kupio proizvod i uslugu.

VJEŽBANJE NASTUPA UZ SIMULACIJU REALNIH SITUACIJA

Da bismo uspješno nastupali, trebalo bi da prođemo kroz naš scenario, kao i veliki broj praktičnih vježbi i simulacija realnih situacija uz korištenje audio-vizuelne opreme (TV studio, radijski studio, pozorišna sala i sl.).

Edukacije koje pružaju samo teorijski dio znanja o javnom nastupu možda neće biti od dovoljne koristi.

PRIPREMA ZA NASTUP

Uz sve navedeno, važno je da se prije nastupa upoznamo s prostorom u kojem nastupamo, da provjerimo opremu koju koristimo i zagrijemo svoj glas. Treba da provjerimo našu odjeću, frizuru i šminku ako je koristimo.

Veoma je korisno da se psihološki pripremimo, da uradimo tehnike opuštanja kako bismo što mirnije i fokusiranije otpočeli svoj javni nastup.

SPREMNI SMO ZA RAD

Iskusni govornik se ne postaje preko noći. Nema čarobnog štapića. Kao i za druge stvari u životu, potrebno je vrijeme za učenje i sticanje kompetencija. I organizacije su svjesne da se vještine javnog nastupa ne stiču formalnim obrazovanjem, te sprovode edukacije, kao npr. kompanija m:tel, koja za svoje zaposlene kroz organizaciju interne m:akademije stvara funkcionalno okruženje za uspješnu razmjenu različitih znanja i lični rast zaposlenih.

„KRALJEV GOVOR“

Za početak učenja i vašu motivaciju predlažem da u m:tel videoteci potražite film „Kraljev govor“ (engl. The King's Speech, 2010), sniman prema istinitoj priči. Pogledajte kakvi sve strahovi povodom javnog nastupa muče engleskog kralja Džordža VI, kojeg glumi fantastični Kolin Fert.

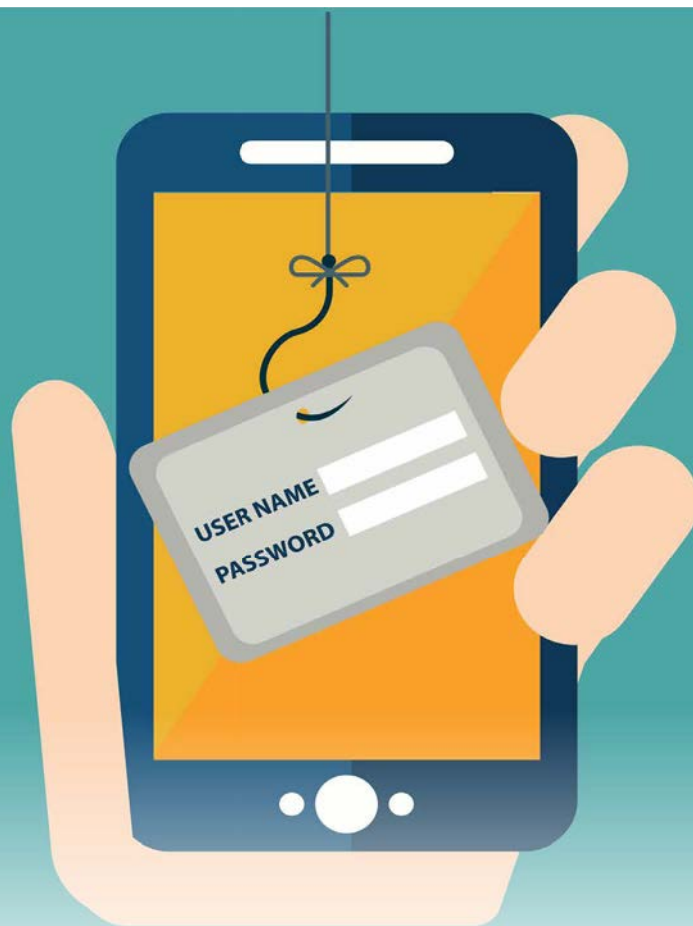
Film je osvojio četiri „Oskara“! Za najbolji film, najboljeg reditelja (Tom Huper), najboljeg glavnog glumca (Kolin Fert) i najbolji originalni scenario (Dejvid Sajdler).

MINI-SAVJETNIK

NAJČEŠĆE INTERNET ZLOUPOTREBE KOJIH SE TREBA ČUVATI

PIŠE DARKO BAJIĆ

Prepoznajte pokušaje prevare, vodite računa o zaštiti ličnih podataka i bezbjednosti.

Uпотреba interneta u posljednje dvije godine rapidno je porasla, a uporedo s tim, nažalost, i broj pokušaja prevara internet korisnika lažnim e-mail porukama, oglasima, nagradnim igrama, prilikama za laku zaradu ili nekim oblicima prijatnje. U nastavku vam navodimo najčešće pokušaje prevare i kako da ih prepoznate:

PHISHING E-MAIL

Ukoliko primite e-mail sumnjivog sadržaja u kojem se od vas traži da izvršite ažuriranja svojih podataka, da kliknete na neki link ili da otvorite prilog poruke, ne slijedite uputstva, već e-mail obrišite.

U drugom slučaju rizikujete da preuzmete zlonamjerni softver na svoj uređaj ili da budete upućeni na neki phishing sajt, gdje će se od vas tražiti da unesete svoje lozinke, broj bankovne kartice ili druge lične podatke.

Lažne poruke mogu se prepoznati po e-mail adresi pošiljaoca, a često i po nizu pravopisnih i gramatičkih grešaka u samoj poruci.

LAŽNE NAGRADNE IGRE

Poruke i objave ovakvog sadržaja najčešće predstavljaju prevare uz lažno predstavljanje i neovlašteno korištenje grafičkog identiteta. U sadržaju poruke korisnicima se lažno nude pokloni ili učestvovanje u različitim nagradnim igrama ukoliko posjete određene internet adrese.

Ukoliko vam se negdje ponudi nagradna igra za koju se tvrdi da je organizuje kompanija m:tel, savjetujemo vam da prvo provjerite da li informacija o takvoj nagradnoj igri postoji na našim zvaničnim stranicama: www.mtel.ba, www.blog.mtel.ba ili na m:tel Facebook stranici www.facebook.com/mtelbih.

POP-UP REKLAME UNUTAR APLIKACIJA

Agresivno prikazivanje reklamnih poruka i oglasa je karakteristično za aplikacije koje najčešće nemaju neku

korisnost već im je cilj da prikažu poruke kad god se uređaj uključi. Te poruke takođe mogu da sadrže link ka sumnjivim veb-stranicama ili da navedu korisnika da generiše međunarodni saobraćaj.

Budite oprezni s aplikacijama koje želite da instalirate, pregledajte utiske drugih korisnika i provjerite koje dozvole traže pri instalaciji. Takođe, kao zaštitu koristite antivirusni softver koji će blokirati maliciozne aktivnosti, kao što je Siguran NET, koji je na raspolaganju m:tel korisnicima mobilne telefonije.

Pored internet prevara, kao korisnik mobilne telefonije obratite pažnju i na klasične pokušaje prevare:

SMS ZLOUPOTREBE

Lažnim SMS porukama cilj je da se pokuša zbuniti korisnik kako bi pomislio da mu se javlja neko njemu poznat. U pitanju je lažno predstavljanje u kojem se najčešće traži dopuna prepaid računa ili se šalje link na lažnu veb-stranicu sa zahtjevom za unos bankovnog računa.

PROPUŠTENI POZIVI SA NEPOZNATIH ILI NEUOBIČAJENIH BROJEVA

Ukoliko dobijete propušten poziv sa nepoznatih međunarodnih brojeva, ne pozivajte brojeve sa ovim numeracijama kako biste izbjegli moguće nepotrebne troškove.

Podsjećamo da se dolazni pozivi za m:tel korisnike kada se nalaze u svojoj matičnoj m:tel mobilnoj mreži ne naplaćuju, bez obzira na to odakle je poziv upućen.

Za sve nedoumice, pozive ili poruke sa neuobičajenih brojeva pozovite m:tel korisničku podršku na besplatan broj 066 10 10 10 za prepaid korisnike ili 0800 50 000 za sve postpaid korisnike. Brojevi su na raspolaganju svim našim korisnicima 24 časa svakog dana.

PREPORUKE

PIŠE: TANJA JURIC

KNJIGA

„Kako izbjeći manipulatore?“

Kristel Petikolen, francuska psihoterapeutkinja, objavila je novu knjigu „Kako izbjeći manipulatore?“, a nakon dvije self-help uspješne knjige „Kako manje misliti“ i „Kako bolje misliti“.

Knjiga „Kako manje misliti“ za kratko vrijeme postala je internacionalni bestseller. Veliki uspjeh izazvala je zahvaljujući drugačijem pogledu na teme self-helpe i sve popularnijeg mindfulness-a. Knjiga „Kako bolje misliti?“ napravila je zaokret u temi i izazvala jednaku radost čitalaca.

Prvi naslov ove psihoterapeutkinje komentariše potrebu ljudi da stalno propitkuju, sumnjaju u sve, odnosno popularno zvano - overthinkaju! Knjiga donosi novi pogled na pretjerano jurcanje misli i to kako sebi možemo pomoći te bolje razumjeti sebe. Kristel Petikolen u knjizi je opisala kako iz tog suvišnog razmišljanja zapravo možemo izvući ono najbolje iz nas samih.

Za razliku od prve knjige, koja se ponajviše fokusira na misli same po sebi, knjiga „Kako bolje misliti?“ služi onima koji žele više naučiti o sebi, ali i međuljudskim odnosima; bilo da su ljubavni, prijateljski ili profesionalni.

Treći i najnoviji naslov donosi iskustva žrtava psihološke i emotivne manipulacije na temelju kojih autorka želi da pronikne u filozofiju manipulacije i kako je prepoznati.

U nastavku se nalazi službeni opis knjige!

„Manipulacija poprima različite oblike: od emocionalne ucjene u porodici ili na poslu pa do dominacije jedne osobe u vezi ili prejakog uticaja prijatelja. Najgore je što u svakom životnom razdoblju možemo naići na ljude koji će htjeti da nas iskorištavaju kako bi postigli vlastite ciljeve. Njihove tehnike - istovremeno jednostavne i rafinirane - neobično su efikasne, stoga mnogi od nas žive u toksičnim odnosima, a da to čak i ne prepoznaju. Iz ove knjige, nastale na temelju priča žrtava manipulatora, saznaćete zašto je upravo intelektualno natprosječnim osobama teško da prepoznaju prividnu dobronamjernost i da uvide izvor manipulacije. Ona će vam pomoći i da prepoznate toksične osobe u svojoj okolini te da ih se oslobodite. Primjenjujući savjete koje sadrži, napokon ćete prestati da budete serijska žrtva manipulacije i uspjeti da vratite željenu psihičku nezavisnost.“

MUZIKA

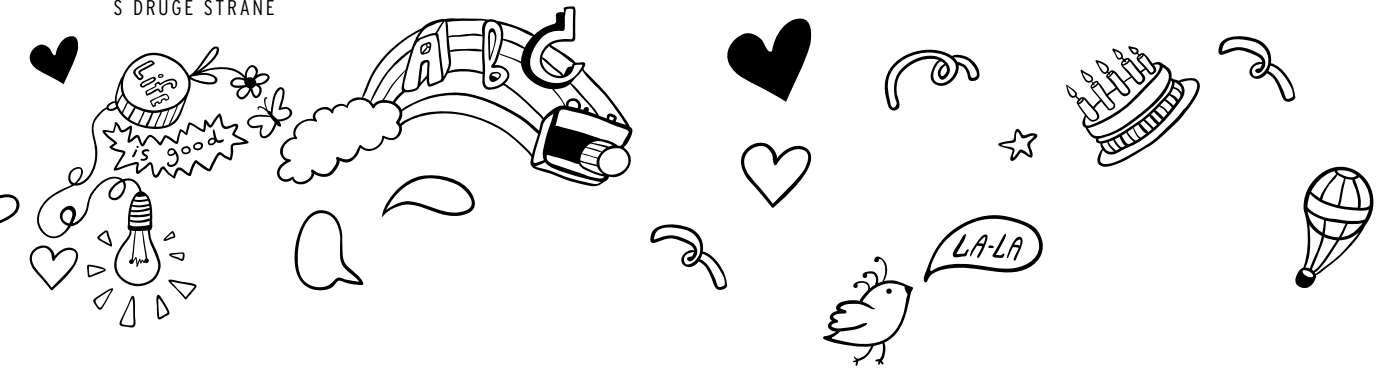
Promocija Stingovog novog albuma „The Bridge“ i najava koncerta

Muzička zvijezda današnjice Sting održaće koncert prvi put u Bosni i Hercegovini, u Sarajevu, 19. marta 2022. godine, u dvorani „Juan Antonio Samaranch“ na Zetri, a istovremeno koncert će biti i promocija novog albuma „The Bridge“, koji izlazi 19. novembra 2021. godine. Album je najavljen uspješnim radijskim hit-singlom „Rushing Water“.

Sting u Sarajevo dovodi i svoju kompletnu produkciju, sound, light i video, čime je potpuni užitak na svjetskom nivou na ovom koncertu zagarantovan. Koncert će trajati dva sata, a Sting će izvesti najveće hitove: „Every Breath You Take“, „Message In A Bottle“, „Englishman in New York“, „Fragile“, „Shape Of My Heart“, „Desert Rose“. Kao specijalni gosti koncert će otvoriti četrdesetpetominutnim nastupom Džo Samner i njegov bend.

SERIJA/FILM

„Prizori iz bračnog života“

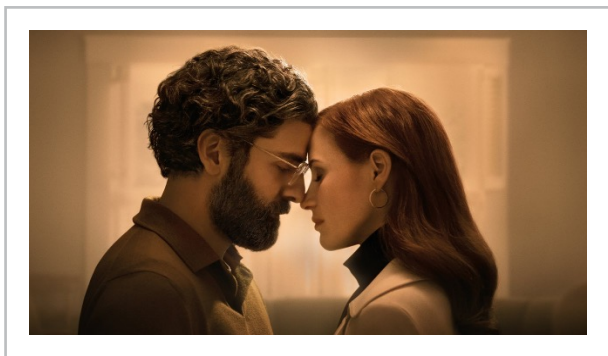
„Prizori iz bračnog života“ su adaptacija švedskog klasika Ingmara Bergmana iz 1973. godine i ponovno preispituju legendarni prikaz ljubavi, mržnje, želje, monogamije, braka i razvoda kroz prizmu savremenog američkog para.

Mira (Džesika Čestejn) je samouvjerena, ambiciozna direktorica tehnološke kompanije koja se u braku ne osjeća ispunjeno, a Džonatan (Oskar Ajzek) je susretljivi i intelektualni profesor filozofije koji očajnički želi da održi njihovu vezu.

„Prizori iz bračnog života“ prikazuju kompleksnost Džonatana i Mire kao pojedinaca koji postaju svjesni da njihov brak nije rastrgan niti jednim određenim događajem ili greškom, što rezultira radikalno iskrenom serijom koja omogućuje publici da prisluškuje privatne razgovore između dvoje ljudi rastrganih između osjećanja mržnje i ljubavi.

Scenarista, režiser i izvršni producent serije je Hagai Levi („Na terapiji“, „Naši momci“, „Preljuba“). Ostali izvršni producenti su Majkl Elenberg, Lars Blomgren, Ejmi Hercog, ujedno i koautorka prve i pete epizode, te Džesika Čestejn, Oskar Ajzek, Danijel Bergman i M. Bler Brird.

Seriju od pet epizoda možete pogledati u m:tel HBO videoteci.

BLOG

Vjerovatno ne postoji osoba koja se s vremena na vrijeme ne zapita šta kuvati, a ponekad priznamo sebi da kuvamo i jedemo uvijek istu hranu.

Kako nam se bliži vrijeme praznika, izdvojili smo blogere iz regiona i njihove adrese na kojima ćete pronaći odlične recepte, inspirisati se paletom različitih i kreativnih ideja i uživati u divnim fotografijama.

Bon appétit!

<https://www.milinkuvar.com/>

<https://www.kolaci.biz/>

<https://jedidomilevolje.com/recepti/>

<https://fitt.rs/>

HUAWEI P40 Serija

U SARADNJI SA

consumer.huawei.com

*Product color, shape, interface and functions for reference only. The actual product may vary.
CBGP009999-HY4

SAMSUNG

Galaxy S21 Series 5G

Slika je simulirana.
Dostupno samo za 4G/LTE i starije verzije mreža.
Povezivanje na 5G biće moguće nakon implementacije
5G softvera i mrežne infrastrukture.

imate prijatelje!

www.mtel.ba

korisnički servis 0800 50 000

mtelbih

mtelimateprijatelje

XIAOMI 11T

Elegantan i zapanjujući, u tri izuzetne boje.

